

בעזרת השם יתברך

מי שלומד בכל יום ארנ שלשת
הלמודים האלו, בונה לעצמו

בי"ת נצחי

זוה מרה שהו"ף לפניו לעזרמי
עולמים ולנצח נצחים (אשר בחל).

למוד יומי

ב'בלי ירושלמי תוספתא
בעריכה מפארת מוקדת ומפסקת

פרשת תרומה תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגטאון

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'דפס ע"י

**קרן הדפסה
היכל הקודש**

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

1 **הוא.** מילתא דלקיטת קסואין. ר"ע מר' יהושע נמר לה. בתמיה: קינא. ארבעה
2 עמודים ויכלה פרוסה עליהם בדאמרי' בסוכה (דף יא.) לחלוץ תפילין. של אביו
3 דקסבר שבת לאו זמן תפילין הוא ואסור להניחן שמו יצא ברוך לרשות הרבים:
4 **שערתי של אבא נטרפה.** וקרום הוא אמות שאילו היתה רעתו מיושבת היה חולץ
5 תפיליו: איסור נטרפה. הדלקת הגר והטמנת
6 חמין וטריקין דבר שאינו אלא איסור שבת
7 דמניה תפילין שבת כאן איסור מלאכה
8 ואפילו יצא לרשות הרבים דהא דרך
9 מלושט הוא ותבשיליה הוא לו בחור: בחרוך
10 **ארבע אמות.** מפני הגדוי שברכות
11 במחלוקת תנור של עכנאי בבבא מציעא
12 (דף טג:) שלו מהו. במה תורה מיתתו: שלך
13 קשה שבתא מפני שהיא פתוח כולם
14 ואילו שמשתיני הית למו תורה הרבה: נבל.
15 ר"א שתי ורעותיו: שנגללין. כשגוללין כפי
16 תורה והתבן מוססו כן תתעלם ותבסר
17 תורה שלבדי כשאמות לפי שלא שמשוני
18 ולמדו ממני: ולא חסירי מרבתי בכלל
19 המלקט מן הים. לפי כמתום שהיתה גדולה
20 אין למדוי עולה לחסרם ולקבל מהם הבה
21 אלא מעט בכלל המלקט מן הים וכן תלמידי
22 לא חסרני ולא קבלו מחבומי לחסר את
23 יתרון שבתותי מהם אפי' כמו שמחסר
24 המחבול בשפתותי טבול אחר: ולא
25 חסירי. כלומר לא חסרתיים מהמתום ממה
26 שהיו מתחילה גדולים יותר ממני וגם עתה
27 גדולי הם ממני לפי שלא למדתי מהמתום
28 כי אם מעט מהם: שפופרת. קנה שנותנין בה
29 כחול קסם של עץ או של כסף שתרחיב
30 מרחקו תוכו ומטבילו בחורל ומוציאם
31 כבדתי עות. תהלותו מראות נגעים
32 בנטיעת קסואים. הלות מיני כשפים שעל
33 ידיום נתמלא כל השה קסואים: אמרו לו
34 הכידור והאימוס ב' דבור פלוטי' תחופת
35 עור ומלאה מתוכו צמר של איל בדוחק וכן
36 אימוס שלהם של עור היה ענין מנעל
37 וממולא מתוכו שער ועפי תפור וכו' וכן
38 ערשי המנעלים כן ערשי הרעלני שלנו
39 בדפוס של עץ: הקמיע. של עור וממולא
40 מתוכו ותלאהו בצואר לני: משקולת קשת.
41 כעץ אונקא שערשי שפופרת ומחפין אותה
42 בעור כדי שלא תחסר אבל משקולת גדולה
43 אין דרכה לחפונה בעור: וצדור המגילתי.
44 תורפין המרגלית בעור ותולין אותו בצואר
45 בהמה להפוסה פתח. לפי שנתלקט באלו ר"ע
46 אילעור והכמים בסדר טהרות (כלים פ"א)
47 והכמים אומרים אינן מקבלין טומאה לפי
48 שכלי עור אין מקבל טומאה אלא אם כן יש
49 לו בית קיבול והוא איתקש לשק והני הואיל
50 וקבולו נעשת למלאותו מלי' בתוכו עולמת
51 לא שמה קבול ורבי אילעור אומר מקבל טומאה דבית קיבול העשוי למלאות שמה קבול ועד נתלקו בכידור ובאימוס שנקרעו ונראה חלל שלהם דמוס רבנן דמקבלי
52 טומאה דהא איבא בית קיבול ופליגי לענין טבילה שח"א מה שכתבו חוצין ור' אילעור אומר מה שכתבו אנו חוצין דכילי חד כלי הוא ובשעת פטירתו היה רוצץ
53 לידע אם חור בו ושאלוהו מה אתה אומר באותן שני המחלוקות אמר להם טמאים אפילו שלמים והטומאה נוגעת מבחוץ: ומהרתן במה שחן. כלומר אם נקרעו שחכמים
54 מורים שכתבין טומאה הולקין עליו לומר שהמולי חוצץ ועומד אני ברברי שהמולי אני חוצץ שמתבילין כמות שחן: מעיל שעל בני אימוס מהו. שאף בו נתלקו בתוספתא
55 וטהרות שכתבין אומרי' הולא ואינו מחוסר מלאכה הצריכה אומן שהדיטו יכול לטלקו מעל האימוס כבר שם כלי עליו וטמא ור"א מטדור שערין לא נגמרה מלאכה
56 הותר הגדר. שבתות בין קברי ללוה. שהיו נושאין את טמון מקטיר ללוה: פתח עליו בבורה. שהיו עושה שורה סביבות המטה לחפשי: היבא מעות יש לי. לחלוקה
57 ואין לי שולחני להציותו. כלומר הרבה שאלות יש לי לשאלו ואין למי לשאלו: היכי עבדי. ר' אילעור הכי שעשה מעשה בנטיעת קסואין. להחלפה. בהם ר"ע הוא
58 ועבד ר' אילעור:

1 **לחלוץ תפילין.** פ"ה של ר' אילעור אפי' דלא היה ר"א זו ממוקם אסור קרי ליה איסור
2 שבת דכל שאסור בהנמס לצאת בו לרשות הרבים אסור לצאת בו לחצר
3 והיה אפי' יושב במקום א: אסור: **היאך** מניחין איסור סקילה. משמע דמדליקין ואחר
4 כך לחלוץ וקשה דברקא במה מדליקין (שבת דף לז:) משמע איפכא דהניא שלישית
5 להדליק את הגר דרבי רבי נתן ר' יהודה אומר
6 שלישית לחלוץ תפילין פ"ה דהם ומוליק
7 ברביעית ואין לומר ומוליק בשניה מדקאמר
8 החה חזק הבי שניה להדליק במאן לא בר נתן
9 ולא כרבי יהודה הנשיא וגם אין לומר שמוליק
10 בשלישית הדיק שלישית אף לחלוץ תפילין
11 ולעולם מדליק ברישא מדקאמר החה שלישית
12 להדליק ומוקי לה כרבי נתן ולא כרבי יהודה
13 הנשיא ועוד קשה אטו הורקטס לא ידע מנעתי
14 ר"ל דהוא תפילין ברישא אלא שבתות שעה
15 איחור להדליק מפני שהיו טרוחין בחוליו ולכך
16 היה נענה בו: **ומהרתן** כמ"ב שחן. פ"ה
17 דנחלקו לענין טבילה בנקרעו אי חוצין מה
18 שכתבו או לא ובהדיא לא אשכחן פלוטא
19 אלא בפ' כ"ג דכלים תנן כדבור האימוס
20 והקמיע ותפילין שנקרעו רנוגע בהן טמא במה
21 שכתבו טהור אלמא אין תוכו חשוב חיבור
22 ותניא בתוספתא ר' יהושע ב"ק אומר משום ר'
23 אילעור אף מטבילין כן שחן אלמא מולא
24 חייץ שמתבילה ש"מ דדיי חיבור
25 היה מכה בבורה. ומשום שרט לפש ויקרא
26 יש ליבא דמשום תורה קעבדי כדאמר
27 הדבר מעת יש לי ואין לי שולחני להציותו.

הדרן עלך ארבע מיתות

1 **ואל היה אדם ששאולני בהן דבר מעולם.** ולא עור. **אלא שאני שונה שלש מאות הלות,**
2 **ואמרו לה שלשת אלפים הלות,** בנטיעת קסואין, ולא היה אדם שואלני בהן דבר מעולם,
3 חוץ מעקבותי בן יוסף. פעם אחת, אני והוא מולכין היינו בפרך, אמר לי רבי למדני בנטיעת
4 קסואין. אמרתי דבר אחר, נתקבצו פולין למקום אחר. אמרו לי, רבי למדני בנטיעת
5 עקבותי. וצדור המרגלית, ומשקולת קשתה. מהו. אמר להן, הן ממואין, ומרתחן במה שחן. מנעל שעל
6 גבי האפוס, מהו. אמר להן, הוא טהור. ויצאה נשמתו בטהרה. עמד רבי יהושע על רגליו
7 ואמר, הותר הגדר הותר הגדר. למוצאי שבת, פגע בו רבי עקיבא, מן קיסרי לוד, היה מפה
8 בכשרו עד שדמיו שותת לארץ. פתח עליו בשורה ואמר, אני רבב ישראל ופרשיו, הרבה
9 מעות יש לי ואין לי שולחני להציותן. אלמא, מרבי אילעור גמרה. גמרה מרבי אילעור, ולא
10 סברה. הדר גמרה מרבי יהושע, ואסברה נידליה. היכי עבדי תבי, והאנן תנן, העושה מעשה,
11 תיבי. להתלמד, שאני. דאמר מר, לא תלמד לעשות, לעשות' או אתה למד, אבל אתה למד
12 להבין ולהורות:

הדרן עלך ארבע מיתות

1 **הדרן עלך ארבע מיתות**

בן סורר ומורה. לגבורתו. וא"ת ידלמוט שנה שלפני גדלות כדאשכחן (דהו
דף מו.) במפלא לאש לענן נדרים ומפ"ת הדבא וריש לאש דמשמע
לשון גבורה כדכתיב (מ"א ב) וחקת ודיית לאיש וא"ת למה לן במתני' שעמא דשלא
בא לכלל מצות ו"ל יהודה אמיאנו דמקודם דשערות מתחיל הוון דסמך לגבורתו
ש לא איש ויהו יתר מג' הדרשיל אל הדא

והישנין במה שבמי קטנת כיון דאית ראי
7 להלילי דקרינא ביה בן ולא אב
8 קטנו אית איה עריך לחבור בו. וא"ת ומנא ליה
9 ליה קטן קטנו למונא דאמר"י בפרק מי שמת
10 (ב"ב דף קנז.) אין זביה לקטן ואי זביהו לו ע"י
11 אתר ואי איבא לבד פ"י מי שמת וכן לגודל
12 ואין זכין לקטן ואפי' למדו זכין לקטן הוית
13 מדרבנן ולא מדאורייתא דכתיב מיתת
14 שלוחות כדמוכח בפ"ק דבבא מציעת דף י.
15 (ע"ש) דאמר"י חצר משום דיה איתרבו לו ארע
16 שלוחות קטן לאו בן שלוחות הוא ומדוה פ"י
17 התקבל (גיטין דף דס) רשע) גבי ערוז חזוקו אגוז
18 ונטולו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים הפ"י
19 ומחזורי לאחר שעה זוכה בין לעצמו בין
20 לאחרים משמע דהיינו מדאורייתא ומפ"יך
21 למדו אחוה זה וא' זה זוכה לעצמו ואין זוכה
22 לאחרים מהתאם דמפרשין על משנה של
23 דמשמע זוכה לאחרים מדאורייתא ואח התנן
24 בתנוקין (שם דף נט) מצאת חרש וקטן יש בתן
25 גזל מפני דרכי שלום אלא מדאורייתא לא דעת
26 אחרת מקנה אותו שאני והשתא ניהא א"ר
27 דאמר פ"י בלול ערובה (סוכה דף מו) לא ליקני
28 איניש לזביה לניוקא דניוקא מינקא קני אקוניו
29 לא מקני דמינקא קני אפילו מדאורייתא ע"י
30 דעת אחר' מקנה אותו זוכה מדאורייתא
31 לאחרים לרב אסי דגיטין ולעצמו בלול' עלמא
32 והא דאמר בריש פ"ב דקדושין (דף מב. ושם)
33 איש זוכה אותו קטן זוכה ויהי לאין מננה
34 אחרים על פסחו וא' נמי שאין זוכה לאחרים
35 קאמר אע"ג דדעת אחרים מקנה אותו ודלא
36 כרב אסי וא"ת האיש מדרקק בגיטין דזוכה
37 לאחרים מדרתא מעיקר שני לאחרים ודלא

אפי' לעצמו לא זכין מדאורייתא שאין אותו ובחילול משעה מי איבא
38 דעת אחרת מקנה לאחרים ע"י זביה קטן ו"ל דקסבר המקשה בדמו שזוכה לעצמו
39 בחילול משעה מן דתורתו מומת דומפלא' אלאש דאורייתא כמו בן זכיה לאחרים
40 מן התורה וקצת משמע דרובלמי' בפרק הלון דאם הוא בן דעת איה זוכה
41 מדאורייתא דאמרין רבנן דקיסרי אמר כאן בתניוק שיש בו דעת כאן בתניוק שאין בו
42 דעת ואיזדהו שיהו (ב"מ דף ט"א) משמע דלית ליה זביה מדאורייתא דרסי' ברוב פסרים
43 קטן נהי דשליחו' לית ליה זביה מדרבנן אית ליה רשע פסרים דלא רסי' מדרבנן ועד'
44 משבת' ליה שיש לו מנוון לקטן בנה שירש את אביו קודם שנתגיה כדאמרין בפ"ק
45 דקדושין (דף ית.) דגוי ירש את אביו דבר תורה שאנ' כי ירשה לעשו נתתי את הר'
46 שעירי א' נמי במשעה דיה ודמלאכותו שבת טרזו של מדאורייתא וא"ת אית תיובת'
47 אדם אדם א' על פיה לא שבעני' על עטת שרש שותה וקטן שותה וקטן בתנול קמא
48 (ביק דף קו) ובפרק שבעה הדינים (שבעות דף מ"ב.) כי יתן אש ואין נתתן קטן כלום
49 ו"ל דהני מילי בטענת פפירה הורחא אבל ע"פ עד אחר נשבעים א' נמי במקופ' ונשבע
50 וא"ת והדאן גאיתו ב' אמרין נמי דקטן אית ליה זביה מדאורייתא הי' ישראל אבל
51 ועד אמרין נשכ' וכו' דף ע"ב.) וכן אית לכלל שלוחות לית ליה זביה אפי'
52 דכחיתו וידו באין כאחד שאני אבל א' קטן לית ליה זביה מדאורייתא דאי קשה היאך נתגיה ו"ל כגון שנתגיהה אמו כשהיא מעוברת כדאמר"י בפרק הערל (ביבמות דף עה. ושם)
53 ויש מעוברת שנתגיהה בנה אין עריך כפולה ואפשר דאיתר בן זרש את אמו ומיזו' קשה מהתאם פ"ק דבבמות (דף יא. ושם) דאמר"י ר' עקיב' קרן בן סורר חזק' אורע ע"ד ביד
54 וכלל מילי חשיב ר' הלחיתו בתי ישראל וקדושו קדושן ובני חולצין עימיהון וכלל מילי דאורייתא ולא משמע דפ"ק משמע יש רב דב' חכמים לעקור רבן מן התורה הוא ד"מ
55 בשב אל תעש והאי קוש שבת ויהו ועוד מדרש' אמאי קני'ל גניאנו זכין לארם של בפני ונראה דזביה לא דמי לשאר זכיות דמה ש"כ במב'ל' אורע אינם זכין בעבור
56 אלה הוא זוכה בעצמו ובנפשו ענישה ר' רובנס תחת פניו השיטה ואל דרפ"ך כבחבות' (שם) גניאנו זכין לארם שלא בפניו ומשני' מהו חרמנו מה דתקפדא ניהא ליה בינינו משום
57 דאם היתה חותמה ליה לבי' דלהתמצע ובנפשו גופו פברי שיש לו זוכה ואפילו בתניוק דלאו ר' דעת חשיב ר' מרמית'י מקטנה פחותה מבת שלשה שהחיה בעצמו ומה
58 כפרות'י שותה ליה וטעילה גופו פ"י מעני' שאבותיו נכנסו לברית מילה וטעילה הירצא נדמי וכמה נשבע' עד' בשעת שתי' שערות ויחסי' (קדושין דף ע"ג.) אמר
59 ר"ש גירות שנתגיהה פחותה מבת שלש כשירה לכהונה שערות בתוליה בישראל ומיית' ראה מדוכתיב בשלל מדין וכן חסן גיטין ובפרק שרשה ויחסי' (קדושין דף ע"ג.) אמר
60 בחבות' (דף יא.) הרגילו ויכולן למחות הא אמרין דכשגדלו' שעה אחת ולא מיהו שוב אין יכולן למחות דמועיל להו מילה ועבילה של קטנת שהיתה בגופם ואין חסרין אלא

בן סורר ומורה וכו' / סדר נסלקין דתניא ודלעיל מסיים הלכותו ואולי:
משביאי ב' שערות אבל מקמי הכי לא מיעטש כדמפרש ואולי שנידון לא בא
לכלל מצות: עד שיקפו וכן, שיהא זקן מוקף שער סביב בולג: התחתון ולא העליון.
זקן אן ממש אלא זקן אחרו המוקם אלא שדרבו תבמיס בלישן נקיה: שגאמר ב' /
ולא איש. וזה משהקפו זקן אחרו ואע"ג
דבן מקטננו קריו בן לא מציען לחיובי'
מקמי שיביא שתי שערות דקטן פטור שלא
בא לכלל מצות הלכך חיוביה בתר הכי הוא
ואע"ג דמכיו מיתיה שתי שערות לענין כל
התורה איש הוי מיהו כי מיעטיה קרא לאו
בתחלת אישותו קא ממשעש כדמפרש בגמרא
בן הסמך לגבורתו של איש אלא בתחלת
אישותו חיוביה קרא: נגמ' הוי חיובא אנשכ"ן.
בשאר עונשין דעשרה הבנות את חסדן דהבא
כפי קרא למיפטר'ה אביו בן סורר ומורה
על של הפטור נהרג. דבעי' רב עונשין וכי
מה חטא שיהרג מפני שאכל חרטימר' בשר
ושתה חצי לוג זין ועל שם סופו נהרג
כדמפרש בשלהו פרקין (דף ע"ב.) סוף שגמגור
נכסי אביו ומנכש למרוד ואינו מוציא ובר
אמרה תורה מוטב' ימות זכאי ואל ימות
חייב: וכי יהיה לאיש בן סורר ומורה
לכשיגיע לכלל שער הבן הוא קורא לו
הכתוב בן סורר ומורה: תני ר' חייא,
במנותיההי הכי משביאי שתי שערות עד
שיקפו זקן עד שיקפו עטרה: ב' אתא רב
דימי. פירשה דהא דתנא עד שיקפו עטרה
לא משמענין דהקפת זקן התחתון דקתני
מתני' הקפת גיד קאמר מרוב' כביצעו
הקפת הביט של ביצעו דהוה לבתר הכי
טובא: רב הסדא. סבר קטן שלא הביא שתי
שערות מלילה לברדיב יהודה. דאמר האי
לאיש בן סורר ומורה עצמו קאי והכי
קאמר כשידהו הבן לא יבטל' כביצעו
לכלל אישות: ה' א"ב ליטא קרא בן לאיש.
דמשמע שפיר דהכי קאמר בן יהיה הבן
לכלל איש פמא ב' יהיה לאיש ב' השתא

משמע כשידיה לאיש בן דהאי איש אצבתו קאי ולמעטש דבני של קטן פטור
לעולם: ואימא כוליה. האי קרא לברדיב חסדא הוא דאתא לעמעטש בנו של קטן אבל
קטן קטן עצמו מיהויה דהא בן כתיב וסמך לגבורתו של איש מנא ליה: ה' א"ב ליטא
קרא ב' מיתיה דבן איש. א"כ כדכילה אצבתו קאי לא לבתוהו בן למד' אלא וכי
יהיה בן איש סורר ומורה דמשמע בנו של איש ולא בנו של קטן: פמא. וכי יהיה
לאיש למה הקדתי לאיש ברישא והוצרך להחיל בו למד'י: שמע' מניה תיתי.
משום ההשתא משמע הכי ב' שיהיה בן לאיש כשיקפו לגבורתו:
איש ומשעתמי' נמי אצבתו ב' יהיה לאיש גדול בן ולא שיהיה לביע' ב' ופליא
דרבא. הא דרב חסדא דאמר קטן שמוליד פטור דאלמא דקטן מוליד פליגא דרבא:
ואם אין לאיש נוטא. גבי גזל ונשבע על שקר דכתיב לעיל מניה הורחא ואתר
שאתא שער' שתי ושמע' אתא שאתא בראשאי ודא' אשמו קטן של גזלה: שאין לו
נוטאליס. איך אן אדם בישראל שאין לו גואלים כל זמן שלא בני עיבק הקורב
קרוב קודם: בגזל חגרי. ומת לאחר שנשבע לו ואין לו יורשים:
ואמר

קבלת מצות ומתוך שגדלו ולא מיהו היינו קבלת.

סנהדרין. בן סורר ומורה – פרק שמיני דף סט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" תוספות

1 ואמר רחמנא איש. ולא כתוב ואם אין לו גואל מאי טעמא כתיב איש אלא משום
2 דכתיב ואם נדמשמ עינמיו שיש לו יורשים ולהכי כתיב איש ללמדך איש הוא
3 דאיכא לספוקי שמא יוליד בניו משנתגמיר ואיך רשאי להפקיע קרן שלו ולהתר
4 לכותן עד שתוע עשן לו יורשים אבל קטן נר מסתמא גול שלו שנשבע עליו

5 שראוי לשקר לכותו ואין בידוע שאין לו
6 גואלים. איש. וכן שפחה חרופה כתיב
7 (וקראי ש) ואיש כי ישבב את אשה שבבת
8 זרע וגו'. שלא הביאה שלישי. שאם אתה
9 זוהרה אינה מצמתה. וכי יוד. מדאבקה
10 בלשון מודר ולא כתוב וכי ירשיע איש
11 למימר דרזש ביה נמו האי מודר מבשל. בן
12 ולא אב. לגבי בן סורר ומורה בן ולא אב
13 וקסיד' אבא טעמא כי שבכר גולד לו כי דשוב
14 אינו נעשה בן סורר ומורה ואי קטן לא
15 מוליד לו דאיצטרך למעוטי' אי נימא
16 דאיבערא. מבזה מאי בתר דאיתיה שטי

17 שערות ושיתה בו ט' חדשים להקיף וכן
18 ובתוך כך גולד בן וקא ממעת קרא דאע"ג
19 דראוי הוא לכו סורר ומורה נפטר באע"ג
20 שנולד לו בן והא א"ר ביכוספדיא. כל בימי
21 של בן סורר ומורה אינו אלא שלשה חדשים
22 בלבד ואע"ג דלא הוי הך קרן וקא אינו בעתה בן
23 סורר ומורה לאתרא. ו' חדשים לאת' שבתאי

24 שתי שערות והשתא לא דיך טעמא דרבי
25 ברוספדיא הריבא ולקמן בעינן ליה מיהו
26 קרא לא צריך למעוטי דאפילו לא אב הוא
27 יתא נפטר. בי יוד. חדשים. אלא אם
28 איצטרך למעוטי כגון דאוליד מקמי ג'
29 איבער' שתי שערות ועל כרחיך

30 איצטרך ו' חדשים מקמי דאיתיה בן שערות
31 ואוליד מקמי דאיתיה קרן ו' חדשים נמי לא
32 עברו עליו ושמע מינה קטן מוליד. לא
33 לעולם דאיבער בתר דאיתיה שתי שערות

34 וב'. והאי קאמרי רבי ישמעאל בן אל' לא
35 לא כשילדתו אמו כבר לבנו קא ממעט
36 בלילאובי הכי מפטר מרת בן סורר ומורה י' א

37 בג' חדשים או בהקטנה וכן. אלא כי אתא רב
38 דבי. שפחה לרתנת דבי רבי ישמעאל
39 דאתא לאשמעינן האי דרבי ברוספדיא דמי

40 שעברו עליו. ו' חדשים לאת' שהיבא שתי
41 שערות פטור הדין כי ולא הראי אלוהית אב
42 והיינו לאחר י' חדשים אתר שהביא שערות

43 דראשי משביאי שתי שערות והיא
44 מתעברת. והא אמן נתן עי. שיקוף. אבל בג'
45 חדשים לא מיפטר. הקף. אשמעינן מתני'

46 מדפטר אפי' ממזר לחיים מקמי דמליף רבי ברוספדיא אשמעינן מלוך אע"ג דלא הוי הדין אע"ג דלא
47 איתיה בן סורר ו' חדשים שפ' אמר שטיה וילדה וילדה לבענה אין ניכר בפחות מג' חדשים לא שלש ימים ניכר בתתי רודי ותולתא נפטר כל א"ר מדרק סורר
48 ומורה ודאי ראי לקרותו אב ונפקא מינה לאשה שלא שתיחה אתר בבלה ג' חדשים ועשאת ותעברת סב' מן האחרין אב הובר בעברה לב' חדשים
49 ושלש לנשואי האחרון והאי מן הראשון דאפילו היא עתידה לילד לשבעה לאחרון כל איה ניכר שלש ימיה. ויל' בתר רובא. להכי לא מפטר כל אדם בתתי רודי
50 וילתא לאחר האת שתי שערות דלא קרינן ביה ראי דאולנין בתר רוב נשים שילודת לט' ואין עברה ניכר בפחות מג' חדשים. והצילו הקדי. לאפו לכות ואנן מצינן
51 למפטרניה משום אינו טעמא דראי ליתא אב בירולת לו' ואת אמרת ויל' בתר רובא ולא מפטר עד שראוי לקרותו אב בירולת לו' ובא עליה אש אחי. בעבורי של חייש. שהיה
52 חדש שעבר מלא ור"ה ביזם לא' וזה שאמר בג' סבור שהחדש שעבר חסר וחשב ר"ח מיזם ל'. ואי לא אולנין בתר רובא. דאינשי רעבידי דטעו בעבורא דירחא אמאי
53 מערפין לסודותיהו וקטלינן לו' תיהא ינומ לא טעה אלא היה רוקא ג' אמר האי רוקא אמר שנים ואין עדותן מכוונת ליום אחא: קא אמ' נמי' וינמא. דאולנין בתר
54 רובא ובלא חילצה ולבד שקבל אביה את אביה. וחיובן עליה משום איש. אם קבל אביה קרישה מאיש אדם ובהא עליה אש אחי. ומפסא איל' בוקלה. בנרות:

55 ואם בא עליה יבם, קנאה ותיכין עליה משום אשת איש. (ומפסאמה) את בועלה, לטפא
56 משקב התחתון פליליון. גישאת לכהן, אוכלת בתרומה. בא עליה אהד מן הפסולין, פסלה
57 מן הכהונה. ואם בא עליה אהד מכל העריות האמורות בתורה, מופתין עליה ויהא פטורה.

58 ויחובה מבת שלש בא עליה בנרותה אינו כבועל דלא אלא כבועל גנדה ואין משכבו כטעמא אפילו אובלן משקפן אפילו נגש כל בנידה אינו אהד לטומאה
59 ואינו נשוא כלילא ואפילו עני וב'ש' אינו טעמא משכב אלא כבועל גנשאת' לבחן. ע"י קודשי אביה ואומר רבנן אי האשה אוכלת בתרומה עד שהנכנס להפסו ואם
60 נכנסה לחופה אוכלת אבל פוחש' אפילו נכנסה לחופה אינה אוכלת אע"ג גדולה כין נכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה אוכלת אלמא לאו ביביא תילא מילתא
61 אלא בחופה מיהו ראייה לביאה בעינן וכל שאין לו ביאה אין לה חופה: בא עליה אהד מן הפסולין. כגון ר' הלל נתין ומוזח עשאה הלילה ופסלה כדאמרין ביבמות
62 (דף סה.) כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה. והיא פטורה. מינה שהיא קטנה ואינה בת עונשין קרני מיהא חיובן עליה משום אשת איש וקסיד' חיובן

63 פנייה קאמר וכו'.

1 בידוע שאין לו גואלים. וא"ת דמשמע דקטן בידוע שאין לו גואלים משום דאינו
2 מוליד וכן בפי א' אין בין מומדר (נדרים דף רזג) את תורת הילולת בין גדולה
3 בין קטנה ופרך קטנה בת לידה היא מאי קשיא הא אמרין לקמן בשמעתין חרות
4 דראשונים היו מולדין בת' ויש להומר דאף ע"פ שבחורות האחרונים נתנו חביבם

5 סקנן ולבאטן כותב שערות לקטנה בת' ויש שנה ווי'
6 אהד רובא בן י"ג שנה ויום אחד בחורות
7 הראשונים שהיו ממזרים להביא שערות היה
8 זמן גדלות מקודם הרבה ואף דקאמר לקמן וכי
9 עבר בעצמא משכב ב' י"ג שנה הוה רחובין א' א' א'

10 איש ממלאכחו חתם רוצה להוכיח על חרות
11 הראשונים דאפילו כי אולת בתר חרות
12 הדשאת לפי שלא תרעה להוכיח שנחשבש
13 גדולמא בפחות איכ' בעל כרחיך בר' תלסר שנין
14 הוה

15 **אהד** אמר בשנים בחודש. פיריתה לעיל
16 פוקרי היה בודק (דף קנא) ד'ה' שוה
17 בת' ג' שנים ויום אחד. פירשהי בפי' ארבע
18 מיתות (לעיל ב'ה).

19 **בל**
20 שתי שערות, ואוליד מקמי דלקיף וקן. מי איפא שהות כפלי' הא, והא אמר רבי פרוספדיא,
21 כל ימיו של בן סורר ומורה אינו אלא שלשה חדשים בלבד. אלא לאו, דאיבער מקמי
22 הלייתו שתי שערות, ואוליד מקמי דלקיף וקן, ושמע מינה, קטן מוליד. לא, לעולם דאיבער
23 בתר דאיתיה שתי שערות, ואוליד בתר דאקיף וקן, ודקא קשיא דרבי פרוספדיא, כי אתא רב
24 דימי' אמר, אמרי בבמעט' א"ב' ולא תהיא לקוחות אב. גופא, אמר רבי פרוספדיא אמר רבי
25 שבתאי, כל ימיו של בן סורר ומורה אינו אלא שלשה חדשים בלבד. והאנן תנן, משיבאי שתי
26 שערות ועד שיפוך וקן. הקיף וקן, אף על גב דלא מלו שלשה חדשים. מלו שלשה חדשים,
27 אף על גב דלא הקיף. ויתב רבי יעקב מנהר פקוד קמיה דרבנאי, ויתבי וקאמר משמיה דרב
28 הנאנן בריה דרב הושענ, שמע מינה מדרבי פרוספדיא אמר רבי שבתאי, וילדה לשבעה, אין
29 עובריה ניכר שלש ימיה. דאי סלקא דעתך, עובריה ניכר שלש ימיה, למה לו שלשה,
30 בתרי ויתפא סנייא. אמר ליה, לעולם איפא א"ר, עובריה ניכר שלש ימיה, ויל' בתר רובא.

31 אמהיה קמיה דרב הנאנן בריה דרב הושענ, אמר להו, וכדיני נפשות מי אולנין בתר רובא.
32 בתורה אמרה ישפטו העדה והצילו העדה, ואת אמרת ויל' בתר רובא. אהדרוה קמיה
33 דרבנאי, אמר ליה, וכדיני נפשות לא אולנין בתר רובא. והתנן, אהד אומר, בשנים בחודש.

34 ואהד אומר, בשלשה. עדותן קיימת, שהו יודע בעיבורו של חדש, וזה אינו יודע. ואי סלקא
35 דעתך, לא אמרין ויל' בתר רובא, נימא, הני רוקא קא מסהרי, ואכחוש' הוא דקא מכתשי
36 אהדי. אלא לאו, משום דאמרין ויל' בתר רובא. רובא דאינשי עבדי דטעו בעיבורא דירחא.
37 אמר רבי יהודה מודפתי, אף אנו נמי תנינא, בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בכיאה.

38 ואם בא עליה יבם, קנאה ותיכין עליה משום אשת איש. (ומפסאמה) את בועלה, לטפא
39 משקב התחתון פליליון. גישאת לכהן, אוכלת בתרומה. בא עליה אהד מן הפסולין, פסלה
40 מן הכהונה. ואם בא עליה אהד מכל העריות האמורות בתורה, מופתין עליה ויהא פטורה.
41 ואם בא עליה יבם, קנאה ותיכין עליה משום אשת איש. (ומפסאמה) את בועלה, לטפא
42 משקב התחתון פליליון. גישאת לכהן, אוכלת בתרומה. בא עליה אהד מן הפסולין, פסלה
43 מן הכהונה. ואם בא עליה אהד מכל העריות האמורות בתורה, מופתין עליה ויהא פטורה.

44 ומפטר אפי' ממזר לחיים מקמי דמליף רבי ברוספדיא אשמעינן מלוך אע"ג דלא הוי הדין אע"ג דלא
45 איתיה בן סורר ו' חדשים שפ' אמר שטיה וילדה וילדה לבענה אין ניכר בפחות מג' חדשים לא שלש ימים ניכר בתתי רודי ותולתא נפטר כל א"ר מדרק סורר
46 ומורה ודאי ראי לקרותו אב ונפקא מינה לאשה שלא שתיחה אתר בבלה ג' חדשים ועשאת ותעברת סב' מן האחרין אב הובר בעברה לב' חדשים
47 ושלש לנשואי האחרון והאי מן הראשון דאפילו היא עתידה לילד לשבעה לאחרון כל איה ניכר שלש ימיה. ויל' בתר רובא. להכי לא מפטר כל אדם בתתי רודי
48 וילתא לאחר האת שתי שערות דלא קרינן ביה ראי דאולנין בתר רוב נשים שילודת לט' ואין עברה ניכר בפחות מג' חדשים. והצילו הקדי. לאפו לכות ואנן מצינן
49 למפטרניה משום אינו טעמא דראי ליתא אב בירולת לו' ואת אמרת ויל' בתר רובא ולא מפטר עד שראוי לקרותו אב בירולת לו' ובא עליה אש אחי. בעבורי של חייש. שהיה
50 חדש שעבר מלא ור"ה ביזם לא' וזה שאמר בג' סבור שהחדש שעבר חסר וחשב ר"ח מיזם ל'. ואי לא אולנין בתר רובא. דאינשי רעבידי דטעו בעבורא דירחא אמאי
51 מערפין לסודותיהו וקטלינן לו' תיהא ינומ לא טעה אלא היה רוקא ג' אמר האי רוקא אמר שנים ואין עדותן מכוונת ליום אחא: קא אמ' נמי' וינמא. דאולנין בתר
52 רובא ובלא חילצה ולבד שקבל אביה את אביה. וחיובן עליה משום איש. אם קבל אביה קרישה מאיש אדם ובהא עליה אש אחי. ומפסא איל' בוקלה. בנרות:

53 ואם בא עליה יבם, קנאה ותיכין עליה משום אשת איש. (ומפסאמה) את בועלה, לטפא
54 משקב התחתון פליליון. גישאת לכהן, אוכלת בתרומה. בא עליה אהד מן הפסולין, פסלה
55 מן הכהונה. ואם בא עליה אהד מכל העריות האמורות בתורה, מופתין עליה ויהא פטורה.

56 ויחובה מבת שלש בא עליה בנרותה אינו כבועל דלא אלא כבועל גנדה ואין משכבו כטעמא אפילו אובלן משקפן אפילו נגש כל בנידה אינו אהד לטומאה
57 ואינו נשוא כלילא ואפילו עני וב'ש' אינו טעמא משכב אלא כבועל גנשאת' לבחן. ע"י קודשי אביה ואומר רבנן אי האשה אוכלת בתרומה עד שהנכנס להפסו ואם
58 נכנסה לחופה אוכלת אבל פוחש' אפילו נכנסה לחופה אינה אוכלת אע"ג גדולה כין נכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה אוכלת אלמא לאו ביביא תילא מילתא
59 אלא בחופה מיהו ראייה לביאה בעינן וכל שאין לו ביאה אין לה חופה: בא עליה אהד מן הפסולין. כגון ר' הלל נתין ומוזח עשאה הלילה ופסלה כדאמרין ביבמות
60 (דף סה.) כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה. והיא פטורה. מינה שהיא קטנה ואינה בת עונשין קרני מיהא חיובן עליה משום אשת איש וקסיד' חיובן

61 פנייה קאמר וכו'.

62 פנייה קאמר וכו'.

63 פנייה קאמר וכו'.

1 דל תרתי שני לתלמי עיבורי. פי בקנטי כלומר פחות מח' חודשים אין שהות לעבור
 2 ו' חודשים ודיווחו וחדש לימי ברות הטרדה אשתכן דכל דל בתמני אילוי אחותפל
 3 הוליד אילעם לח' שנים וח' חודשים לעיבורו ומשגלד שהה ח' שנים והוליד את בת שבע
 4 וח' חודשים לעיבורה והיא נמטרה לח' שנים וח' חודשים לעיבורו של שלמה הרי כו'
 5 כיפ בקנטי ותמנה גזולה פי דאיתו חדש של
 6 ימי ברות ומרה וכי לא היו הבנים גדלים

1 ואמאי, אימא איילונות היא, ואדעתא דהכי לא
 2 קדישי. אלא לאו, דאמרין זיל בתר רובא, ורוב נשים
 3 לאו איילונות ניתוהו. לא, מאי תיב עליה דקתני,
 4 קרבן. והא 'מופתין על דה' קתני, כבא עליה אביה.
 5 והא, אם בא עליה אחר מפל העיריות' קתני. אלא

1 ואבאי דילמא איילונות. תמצא ומצאו קודשי קדושי טעות: ודאבא דהכי לא
 2 קדישי. ולא אשת אש היאי קרבן, ושבוגו ואדילקו בת רובא אבא מקטל לא
 3 קטלינא משום רובא: כבא עליה אביה. קאמר דחובא לאו משום אישות אלא
 4 משום קורבא: והא אחר מפל עיריות קתני. דמשמט אפילו תהך דאתא לו לחייבה
 5 משום קודשין כגון חמיה וחורגה או כל אדם
 6 משום אשתי אישי. אלא איבעי לחייבה לא
 7 גילף מינה דגיל בקטלא בתר רובא אוקמא
 8 הכי: הכא כבאי עסקין דקבלה. בעלה
 9 עליה דאפי' תמצא איילונות חפץ הוא בה
 10 וקודשיה קודשין: החפסוללת. לשחן פריצות:
 11 והקרה בת. איבא למדי' (יבמות דף נה)
 12 העראה זו נשיקה ואיבא למדי' זו הבנסת
 13 טעות: מפלת מן הכהונה. ומשויא לה זונה
 14 דהעראה כגמר ביאה כדאמר' בגמי דיבמות
 15 יתה (נד). ובפרקין דלעיל (דף נה). ומינה
 16 איתא לא מחייבו כגון שלא החרו בו וכו'
 17 כבשירין. כדמפרשי' לקמן דקטן לאו בר
 18 ביאה הוא: מירדות הראשונים. שהיו
 19 מולדין בני שמונה שנה כדילפינן לקמן. אי
 20 ניטא מדכתיב בת שבע על אילנים ואילנים
 21 בן אחיתופל וכתיב בלדת שלמה בנה
 22 ויקרא את שמו ירמיה ובסך ליה ויהי
 23 לשנתים ימים אחד ליתו חרד אבשלום את
 24 אבנן וברח לגשוש יום שם שלש שנים.
 25 הרי חמש שנים לשלמה וכששב מגשוש
 26 שפיש יואב את דוד ע"י הורדת השבוע
 27 שיש בירושלם שנתים ואח"כ מרד דכתיב
 28 בתריה ויהי מקץ ארבע שנה והני ארבעים
 29 שנה טקט ליה לנמנן ששאלו מלך כדאמרין
 30 בתמורה (דף יד) שהלך ומרד ובאותו פרק
 31 נתקן אחיתופל בכתבים ואחיתופל ראת כי
 32 לא נעשתה עצתו ויצא אל ביתו ויחנך הרי
 33 שלמה בן שבע שנים: חצי ימיו של אדם
 34 שלשים וחמשי. דכתיב (שופטים ז) ונמצא
 35 שנותינו בהם שבעים שנה: פשו להו עשרין
 36 ושתים. לאחיתופל כשגדול שלמה ובחן ב"ז
 37 שנים גדולו שלשה דורות אילעם וכת שבע
 38 ושלמה: ול תרתי שני לתלמי עיבורי.
 39 כלומר פחות מח' חודשים אין שהות לעבור
 40 ו' חודשים לחיוון וחדש לימי ברות הטרדה
 41 אשתכן דכל חד וחד בתמני אוליה.
 42 אחיתופל הוליד אילעם לח' שנה וח' חודשים
 43 ואילעם הוליד בת שבע לח' שנה וח' חודשים
 44 ובת שבע לח' שנה וח' חודשים לחיותו של
 45 שלמה בנה כ"ו שנים: אדעתא כביא היא
 46 אשה דרכה לדיות בריאה וממחרת להודיע
 47 לה. על כרחך דאשה ממחרת דהא היה
 48 ידע שבע ולד מקמי שגלה אותו הולד
 49 שמת לודו שגולד אוקמא דכתיב כי (שב
 50 ים) וכאשר מת הולד קמת ותאכל לחם:
 51 אברהם גדול ממורש שנת מקא חשיב ליה
 52 קרא ברישא: ובתיב ויחך אברהם ונחור להם
 53 נשים שם אשת אברהם שיש ויש אשת נחור
 54 מליכה בת הין אבי מליכה ואבי יסבה
 55 אלמא יסבה בת הין ויסבה זו שרה: דילמא
 56 וזמר דאחי' הוה ותרין הוה דקשיש מנינה
 57 והיי נה בן חמש מאות שנה. לאחר שהיה
 58 בן חמש מאות שנה הוליד את שלשון: שם
 59 בן מאת שנה וילד את ארפכשד שנתים
 60 אחר המבול: בר מאה ותרתיין הוה. והואיל
 61 שחבל

6 הכא כבאי עסקין, דקבלה עילייה. תנו רבנן, תמסוללת בבנה קמן, והקרה בה. ברת שמאי
 7 אומרים, פסקה מן הקהונה, ובית הלל מכשירין. אמר רבי יהיא ברוה דרובה בר נהמין, אמר
 8 רב הסדא, ואמרי לה, אמר רב הסדא אמר ועירי, הכל מודים כגון השע שנים ויום אחד,
 9 שביאיתו ביאה. פחות מכן שמנה, שאין ביאתו ביאה. לא נחלקו אלא כגון שמנה, דבית
 10 שמאי סביר, מרנין מירדות הראשונים. ובית הלל סביר, לא נמרין מירדות הראשונים.
 11 וירדות הראשונים, מלך דאוליה. מוכתיב 'הלא זאת בת שבע בת אילנים אשת
 12 אוריה החתי', וכתוב (א' אילעם בן אחיתופל לנחור', וכתוב 'וישלה בוד נתן הנביא ויקרא
 13 את שמו ירמיה פעבור (ב' ה' (אברהם), וכתוב 'ויהי לשנתים ימים ויהיו גוונים לאבשלום/
 14 וכתוב 'ואבשלום ברח ויחך גשורה ויהי שם שלש שנים', וכתוב 'וישב אבשלום בירושלם
 15 שנתים ימים ופני המלך לא ראה', וכתוב 'ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל
 16 המלך אכבה נא (ואשלם) את נדרי אשר נדרתי לה' בתרבוין', וכתוב 'ואחיתופל ראה כי
 17 לא נעשתה עצתו ויחשב את החבור ויחם ויחך אל ביתו (א' אלא עירו ויצא אל ביתו ויחנך/
 18 וכתוב 'אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם'. ותנאי, כל שנתיו של דואג אין אלא שלשים
 19 וארבע, ושל אחיתופל אין אלא שלשים ושלש. כמה הויה אהו, תלתין תלת, דל שבע
 20 דתורה שלמה, פש להו עשרים ושתים. דל תרתי שני לתלמי עיבורי, אשתכן דכל חד וחד
 21 בתמני אוליה. מפאי, דלמא תרויהו בתשע אוליה, ובת שבע אולידא בישת, משה דאחיתא
 22 בריא. תדע, דהא הוי לה ולך מעיקרא. אלא מאבא, אלא תולדות משה, תרוס הוליד
 23 את אברהם את נחור את הרן, (אברהם גדול ממורש שנה, ונחור גדול ממורש שנה, ונמצא
 24 אברהם גדול שתי שנים מרנן. וכתוב 'ויחך אברהם ונחור להם נשים' וגו'. אמר רבי יוחנן,
 25 יסקה זו שרה, ולמה נקרא שמה יסקה, שפוסקה ברוח הקדש, והיינו דכתיב 'כל אשר תאמר
 26 אילך שרה שמע בקולה'. דבר אחר, 'יסקה' שהכל סכים ביופיה. וכתוב 'ויפל אברהם על
 27 פניו ויחנך ויאמר בלבו' וגו', כמה קשיש אברהם משרה, עשר שנין. וקשיש מאברהם, תרתיין
 28 שנין, אשתכן כי אוליה הרן לשרה, בתמני אוליה. מפאי, דלמא אברהם וינא דאחיה
 29 הוה, ודרך חקנתן קא חשיב להו. תדע, דקא חשיב להו קרא דרך חקנתן, דכתיב 'ויהי
 30 נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת', שם גדול מוחם שנה, והים
 31 גדול מניפת שנה, ונמצא שם גדול מניפת שתי שנים. וכתוב 'יחך בן שש מאות שנה והמבול
 32 קמה מים על הארץ', וכתוב (א' אלה תולדות שם, שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד
 33 שנתים אחר המבול. בן מאה שנה? בר מאה ותרתיין שנין הוה. אלא, דרך חקנתן אש
 34 חשיב להו. הכא נמי, דרך חקנתן קא חשיב להו. אמר רב פהנא, אמריה לא שמעיתא קמיה
 35 דרב וכדי כנורדגמי, אמר לי, איתון מהבא מתינין, ואנן מהבא מתינין לה' 'ולשם יולד
 36 גם הוא אבי כל בני עבר, אחי יפת הגדול שבאחיו הוה. אלא מילין, מהבא
 37 ויצלאל בן אורי בן חור למשה יהודה', וכתוב 'ותמת עובבה (אשת פלב) ויחך לו כלב את
 38 אפרת ותלך לו את חור'. וכי עבר יצלאל משכן, בר פמה הוה, בר תליסר, דכתיב 'איש
 39 איש ממלאכתו אשר המה עושים'. ותנאי, שנה ראשונה, עשה משה משכן, שניה, הקים
 40 משכן ושלח מרגלים, וכתוב 'בן ארבעים שנה אבני בישלה משה עבר וגו', ותתה נהא אבני
 41 הים בן חמש ושמנים שנה', פמה הויה אהו, ארבעין. דל ארביסר, דתתה יצלאל. פשא
 42 אהו, עשרים ושתים. דל תרתי שני דתלתא עיבורי, אשתכן דכל חד וחד, בתמני אוליד:
 43 בן ולא פת: תניא אמר רבי שמעון, בדין הוא שתהא בת ראיה להיות כגון סורר ומורה,

הוא גדול מכולן ונמצא שגולד בחמש מאות שנה לנח וכישרד המבול היה בן מאה שנה אלא שמה טקט מכולן היה ובחמש מאות ושני שנים לאבה אחילד ודרך
 בחמתן חשיב להו: ותמת עובבה ויחך לו כלב את אפרת ותלך לו את חור. אלמא חור בר כלב היה ובעלאלה היה חור שליש לה: וכי עבר משכן היה בן מ"ד. דקרי
 ליה איש איש ממלאכתו וכשנשלחו המרגלים בשנה השנייה כבר היה בן י"ד שנה וכתוב בן ארבעים שנה אבני הים:

1 והנבל סוויין אצלם בעבירה, וכשהיא זוללה וסובאה בקטנותה סופה כשלא
2 שתאכל למורה ועומת בפשרת דרכים ומגלת הבריות לעבירה בשביל אתנן;
3 **מתני'** תרטימר, בגמרא מפרש לה: יין האיסלקין, טוב ומעולה הוא וממשך
4 בתריה אבל בחמרא אחרינא אינו חיבי חצי לוג, בחבורת מצוה, בסעודת מצוה
5 אבל לתרומה דו אפילו גבבו משל אביו וכן
6 אם אבילו במנחן שהיו בקבוצ' לעבר החדש
7 גם הם היו עושים סעודת: אבל מעשר שני,
8 וכן כולם אע"פ שגבבו משל אביו פטור
9 וטעמא מילתא בגמרא: ואע"פ שאין ראה
10 לדבר, דדילמא מאכל אחרינא נמי קרא ליה
11 וזלל ומידו שלמה אתא אהורי דממשך
12 טפ: ובר לטרה, דבבשר מקרי וזלל ויסי
13 מקרי וזלל: **גמ'** מתוך ששבץ ב' וביס
14 ביין, דקאמר תנא קמא חצי לוג הוא אמר
15 לוג כפי מל' במש' חזי מנא דקאמר שני
16 תרטימר יין בוגל, אבל ביקור לא שכוח זולל
17 משום: לוגנוב כולי האי ולא ממשך: וזלל,
18 לשון זלל ואסכתא למילתיה הוא: מילתיה,
19 שם אביו: יין חי, ממשך מפני שמשבח הוא
20 ולקמיה מוקי לה במוזג ולא מוג אבל בתר
21 יין מוג לא ממשך: בשר חי, כדמפרש לקמן
22 בשלל וכל שפיר דוה היא מרת גבב למור
23 אבל בשל שפיר לא ממשך למעבד כי האי
24 גונאב לפי שמחוק שהוה גבב ועשה סבת
25 אין לו שהות: אמר רבינא יין חי, דקאמר רב
26 דגונא מוג ולא מילא לאפקוי היכא דנתן בו
27 מש' הדבה ואע"פ שרוב בני אדם שותין כן
28 בשר כיבא דאבלי גבבי, כויה בגחלים
29 ודחמה בעירובין (דף טז) וניכביה וניבול
30 בוכחים (דף מו) לאפקוי כבבא דלא: בשר
31 מילת יין גבב, לא חשיבי ולא ממשך: כל
32 זמן שהוא בשלמים, שלא עבר עליו זמן
33 אכילת שלמים שני ימים וליה אורח עריך
34 בהלכותיה הוא ולא אקרי מליח ומשבת את
35 הלב דכתבי (דברים כז) הובת שלמים
36 ואבלת שם ושמת אלמא בר שבחה הוא
37 אבל בתר הכי היו מליח ונולח טעמו במלחו:
38 כל זמן שהוא שופם, שהוא טעמו ברוח
39 מתמת שהוא מחמץ: הבא, בכן סורר
40 ומורה: ובר, כה כה לא קרי מליח
41 ומשפיר בן סורר ומורה: ובכל שהוא לא
42 ממשך, משעבר לילה אחת מפני טעמו ולא
43 חשבו: לשלם שכר לרשעים, שמתענין בו
44 בעולם הזה ומקבלין בו שכר מצוה שעושין
45 בעולם הזה: לאובד, היינו רשע שנמדר
46 והולך לה למרי נפש, לאבלים לפכחו
47 עעיריה: אל תראי יין, כלומר אל תתן עיניך
48 למשך אחריה: שחיותיה, סופו הירג
49 עליו תבתי יין שמה לבב אנוש, שירג
50 דמשעת לקיטן שופם שמשבמורו ונטל
51 הכמת לבו וישתן ישתה, לשון שבחה: ובה,
52 כלומר אם זכה היה לדורר בעצמו
53 מלשותות יותר מדאי משמורו שמופק את
54 הלב פקחין: עשאוני פקת אבוי, לשון עקבה
55 כלשון ארמי כמו ביאי ביאי (לעיל דף סד),
56 שיהי, עבר כמו ביאי ביהו (תהלים נה): לפי
57 קאמר למי כל אלה למתארים על חייך לבאים לחקור ממסך שחוקיך להכיבן היין הטוב הממוסך בבשמים כמו מסכה ינה (משלי טו) ומאן דרדיש ליה פסיפיה לירישה
58 מרדיש, דרש משמעותה ופתי שחוקיך אבלים ולמי שיש לו מרנים פועלים תנן דרדיש שוע הנלחם עם הבריות ולמי שיש לו
59 הכליפות עונים מרן שומנו ושחוקיך להם ראוי לדחות מאחרים על חייך: יין, לשון ר' ר' יאמר אחרו כענין אל חשיב אלא עד דרעד עגמור לו וענשו לפי מתוך
60 שקלקלו ברביעי, מלמד מלמודיך בן רביעי קלל בן רביעי כולו ומצרים ופתי וכוונת: איש האדמה, אמאי קרי ליה איש האדמה על ידי שהוכיחו הקב"ה היה לו
61 ללמוד מאיש האדמה דרדינו אדם הראשון שהיון טקס עליו מיתה:

1 ח' מוג ולא מוג, כענין זה מפרת (ברכות נא) ר' דברים נאמרו בבוס על ברכה וחד
2 מנייהו דין ומקשינן אהמניין הכל מודים בבוס על ברכה שנין שאין מברכין עליו עד
3 שיתן לחיובו מים ומפרת' דחי הוא מוג ולא מוג:
4 משום דאמר ברי ר' יאמר לפי שכתב ויברך
5 אלוהים את חן ואת בניו שאין לללה במקום
6 ברכה לפיכך ויאמר אחרו כענין,
7 בה
8 **שחבל מצויוין אצלם בעבירה, אלא גזירת התכות היא,**
9 **בן ולא פת: משנה מאימתי חיבי, משיאכל תרטימר**
10 **בשר וישתה חצי לוג יין האיסלקין, רבי יוסי אומר,**
11 **מנה בשר ולוג יין, אבל בחבורת מצוה, אבל בעיבור ההדש, אבל מעשר שני בירושלים, אבל**
12 **גבילות ומריפות, שקצים ורמשים, אבל דבר שהוא מצוה ודבר שהוא עבירה, אבל פל מאכל**
13 **ולא אבל בשר, ששה כל משקה ולא שתה יין, אינו נעשה בן סורר ומורה, עד שיאכל בשר**
14 **וישתה יין, שנאמר 'זולל וסובא', ואף על פי שאין ראה לדבר, ובר לדבר, שנאמר 'אל תהי**
15 **כסוכאי יין בוגללי בשר למו': גמרא אמר רבי יודא, תרטימר זה, אינו יודע מהו: אלא מתוך**
16 **שפכל רבי יוסי ביין, ומצא מפל אף בפשר, ומצא תרטימר חצי מנה, אמר רב חנן בר מולדה,**
17 **אמר רב הונא, אינו חיבי עד שישקו בשר בוגל יין, אבל, יין בוגל וישתה, דרבינא זולל וסובא,**
18 **ואמר רב חנן בר מולדה, אמר רב הונא, אינו חיבי עד שיאכל בשר יין וישתה יין חי, אינו, והא**
19 **רבה ורב יוסף דאמרי תריוויהו, אבל בשר חי ושתה יין חי, אינו נעשה בן סורר ומורה, אמר**
20 **רבינא, יין חי, מוג ולא מוג, בשר חי, בשל ולא בשל, בפשר כיבא דאכלי גבבי, רבה ורב יוסף**
21 **דאמרי תריוויהו, אבל בשר מליח ושתה יין מליח, אין נעשה בן סורר ומורה, תנן התם, ערב**
22 **תשעה פאב לא יאכל אדם שני תבשילין, ולא יאכל בשר, ולא ישתה יין, ותנא, אבל אוכל הוא**
23 **בשר מליח ושתה יין מליח, בשר מליח, עד פמה, אמר רבי חנינא בר כהנא, כל זמן שהוא**
24 **בשלמים, ויין מליח, עד פמה, כל זמן שהוא תוסם, ותתניא, יין תוסם אין בו משום גילוי,**
25 **וכמה תסיסוהו, שלשה ימים, הקא, מאי, התם, משום שמחה הוא, כל זמן שהוא בשלמים,**
26 **נמי אית ביה שמחה, הקא, משום אימושכי הוא, וככל שהוא לא ממשך, יין, עד ארבעים**
27 **יום, אמר רבי חנן, לא נכרא יין פעולם אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים, שנאמר 'תנו**
28 **שכר לאובד יין למרי נפש', אמר רבי יתחק, ומאן דכתבי 'אל תרא יין פי תרא אמר, אל תרא**
29 **יין שפאדירם גניהם של רשעים פעולם היה, ומלכין פניהם לעולם תבא, רבא אמר, אל תרא**
30 **יין פי ותאדם, אל תרא יין, שאחרתו דם, רב כהנא רבי, כתבי 'תירש', וירגין 'תירש', ובה,**
31 **נעשה ראש, לא ובה, נעשה רש, רבא רבי, פתיב 'ישמח' וירגין 'ישמח', ובה, משפחו, לא**
32 **ובה, משמחהו, והיינו דאמר רבא, חמרא וירחינן פקחין, אמר רב עקיבא בריה דרבי שמעון בר**
33 **אבא, אמר רבי חנינא, מאן דכתבי 'למי אוי' למי אבוי, למי מדינים למי שיה, למי פצענים חנם**
34 **למי תכליות עונים (גו'), למאחרים על היין לבאים לחקור ממסך, פי אחא רב דימי אמר,**
35 **אמרי במעברא, האי קרא, מאן דרדיש ליה מרדישה לכיפיה, מדריש, ומסיפיה לירישה, מרדיש,**
36 **דרש עובר גלילאה, שלשה עשר ויין ויין נאמרו ביין, ויחל נח איש האדמה וישע פרם, וישת מן**
37 **יין וישקר ויחל ברוך אהלו, ורא חם אבי כענין את ערות אביו ויגד לשני אחיו פחין, ויחך**
38 **שם ופת את השמלה וישמו על שכבם פניהם וילכו אחזרתי ויכפו את ערות אביהם ופניהם**
39 **וגו', ויחך נח מיניו ידע את אשר עשה לו בניו הקטן, רב ושאמולא, חד אמר, פרסו, וחד אמר,**
40 **רבעו, ויחך דאמר פרסו, מתוך שקלקלו פרביעי, קללו פרביעי, ומאן דאמר רבעו, גמר ויחך,**
41 **'ירא', פתיב חמא 'ירא חם אבי כענין את ערות אביו', ופתיב חתם 'ירא אותה שכב בן מור'**
42 **וגו', בשלמא למאן דאמר פרסו, משום הכי קללו פרביעי, אלא למאן דאמר רבעו, מאן שנא**
43 **רביעי, ולמיה פהריא, הא והא, תוא, ויחל נח איש האדמה וישע פרם, אמר רב חסדא, אמר**
44 **רב עקיבא, ואמרי לה, אמר מר עקיבא, אמר רבי זבאי, אמר לו הקדוש ברוך הוא לנח, נח, לא**
45 **היה לך ללמוד מאדם הראשון, שלא גרם לו אלא יין, כמאן דאמר, אותו איך שאכל ממנו אדם**
46 **הראשון גפן היה, ותניא, רבי מאיר אומר, אותו איך שאכל אדם הראשון ממנו, גפן היה,**
47 **שאי**

1 בה נתקנו. פי בקונט' מדת הקב"ה באיזמל שהוא מכה בו מרפא נס בתוך נס כמו ויצת
2 אש בציון ואמר אהיה חומת אש ואין ענן זה לה כלל אלא היינו כדאמר' בביר
3 משל לבן מלך שקלקל עם אחת משפתותיו כיון ששמע המלך טרור והוציא חוץ
4 לפלטרון של זהיה מחור על הפתחים של שפתותיו ולא היו מקבלין אותו אלא אותה

1 שאין לך דבר שמכ"א יללה על אים אלא יין. הלך מוסתבר דעל ידו נקנסה
2 מיתה ובכיה לעולם. שאין התינוק יודע זכו, ומקרי ליה הדעת טוב ורע שמע
3 מינה היינו חטים: ברבר שנתקלקלו בו נתקנו. מדת הקב"ה באיזמל שהוא מכה
4 בו הוא מרפא נס בתוך נס כמו ויצת אש בציון (איכה ד) תכוב (מכריה ב) ואני

5 אהיה לה לא גאוס ה' חומת אש סביב: למאול
6 מלך. שלמה המלך למואל מעיש וחכמתו
7 להקב"ה למואל שכנה הוא כמו די שמו
8 למו פי (איוב מ) משא אשר יסרתו אמו.
9 פרשת חוכמה שחוכמתו אמו: שפאתי על
10 העמוד. להלכותו ויסור לשון מלקות
11 כדאמר' לקמן (דף עא) ויסרו אותו זו

12 דחקתי ונקנסתי, כרי שיהא לי בן מוורו ומלופו. ומה בר נדר', כל נשים של בית אבדו
13 היו נזרות, יהא לי בן תגון למלכות. ואני נדרתי ואמרתי, יהא לי בן וריו וממולא בתורה
14 ותגון לנביאות. אל למלכים למואל, אל למלכים שתו יין, אל למלכים, אמרה לו, מה
15 לך אצל מלכים ששותים יין ומשתכרים, ואמרים למה לנו אל. יהוונים אי שכר, מי
16 שפל ריו עולם גלוים לו, וישתה יין וישתכר. איכא דאמרי, מי שפל ויוני עולם משכימין
17 לפתחו, וישתה יין וישתכר. אמר רבי יוחנן, מניין שחור שלמה והורה לאמו, דכתוב כי
18 בער אנכי מאיש ולא כינת אדם לי. כי בער אנכי מאיש ממה, דכתוב יהל נח אש
19 האדמה. ולא כינת אדם לי, זה אדם הראשון: אבל בחבורת מצוה: אמר רבי אבהו,
20 אינו חיוב עד שיאכל בחבורה שפולה סריקין. והאנן תגו, אבל בחבורת מצוה, אינו נעשה
21 בן סורר ומורה. משאם דמקרה, הא לאו מצוה, אף על גב דלאו פולה סריקין. הא קאי
22 משמע לו, דאף על גב דבמקרה סריקין, פיון דבמקרה אף עסקי, לא מיישדי: אבל בעיקר
23 החודש: מיישדי, דבשר ויון מסקו. והתניא, אין עולין לה אלא בפת דגן וקנטית קבלו. הא
24 קא מושמע לו, אף על גב דאין עולין לה אלא בפת וקנטית, ואיהו אפיק בשר ויון ואכל,
25 פיון דבמקרה קא עסקי, לא מיישדי. תגו רבגו, אין עולין בעבור החודש פחות משישה
26 גני אדם. ואין עולין לה אלא בפת דגן וקנטית, ואין עולין לה אלא לאור עיבורו, ואין
27 עולין לה ביום אלא פלילה. והתניא, אין עולין לה פלילה אלא ביום. בראמר רבי הויה
28 רב אבא לבניה, אהריפו ועילו, אהריפו ופוקו, כי היכי דלישמעו בכי אינשי: אבל מעשר
29 שני בירושים: פיון דכי אורחיה הוא קא אכיל ליה, לא מיישדי: אבל גבולות ומריפות
30 שקצים ורמשים: אמר רבא, אבל בשר עוף, אינו נעשה בן סורר ומורה. והא אנן תגו, אבל
31 גבולות ומריפות שקצים ורמשים, אינו נעשה בן סורר ומורה. הא מהוריה נעשה בן סורר
32 ומורה. פי תגו נמי מתניתין, להשלים: אבל דבר שהוא מצוה דבר עבודה: דבר מצוה
33 מתחומי אבלים. דבר עבודה, תענית ציבור, ומשאם מאי, אמר קרא, איננו שומע בקולנו,
34 בקולנו: ולא בקולו: אבל כל מאכל ולא אכל בשר, שתה פל מישקה ולא שתה יין
35 וכו': אבל פל מאכל ולא אכל בשר, לאתווי דבילה קעילית. שתה פל מישקה ולא שתה
36 יין, לאתווי דבש וחלב. דתניא, אבל דבילה קעילית, ושתה דבש וחלב ונקנס למקדש,
חיב:

12 אהיה לה לא גאוס ה' חומת אש סביב: למאול
13 מלך. שלמה המלך למואל מעיש וחכמתו
14 להקב"ה למואל שכנה הוא כמו די שמו
15 למו פי (איוב מ) משא אשר יסרתו אמו.
16 פרשת חוכמה שחוכמתו אמו: שפאתי על
17 העמוד. להלכותו ויסור לשון מלקות
18 כדאמר' לקמן (דף עא) ויסרו אותו זו
19 מלקות ומפני שהיתה רחמה שהוא בעל
20 הגאה ומרבה כשערתו והיה מעיש חכמתו
21 גרמה לו, להיות רשע שהרי באבקי לא יתלו
22 החובה והיוני מה ברי למה תגורם לרנן
23 אתרוך שאתה בני ולא בן אבקי: בן בעני.
24 מני גרמו לו להיות רשע צורה היה כל
25 שדחיקתו ונכנסתי שחשמיני יפה לולד ללבנו
26 ולזרו כדאמרין במס נדה (לא). שלשה
27 חרשים האחרונים שהם שם של לולד
28 שמתוך כך יצא הולד מלובן ומורה: אי שבר.
29 כלומר אל רונים לומר איה שבר אל נאה
30 לומר לה: כעני אבני משאם. כההוא משא
31 כתוב: זה אדם הראשון, מושל בין ואני
32 שתונו ויתר מן: שפולה סריקין. רקס
33 שירגלוהו בכך אבל אם יש בחבורה אדם
34 הונו כבי האי גונא לא משקי ואני נעשה
35 בן סורר ומורה ובחבורה דלאו מצוה קאמר:
36 הא קמ"ל. מנין דאפי' כולה סריקין כיון
37 דאיתור השתא למצוה פטור ולעולם דינו
38 דבן סורר ומורה אינו אלא בחבורת סריקין:
39 אבל בעבור החודש. כדפרש לקמן שח
40 נקצפין שגרה או יותר ודבר בעליה ואין
41 אפיקה לו אלא לפרסם חילין בעבורה ולא
42 לעין דהא אין עליון אלא לאור עיבורו
43 והיוני ליל מוצאי שלשים וכבר מעובר הוא
44 דהא לא קרשו היום את החודש וקדוש אין
45 שם ביום חרות והיוני הם שלשים אחד
46 למנת על כך כדאמר' (ריה ד) כר). שלא
47 בזמנו אין מקדשין אותו ועוד דאי לקדשו
48 בשלשה סג: זמן, ולא ידענא משום
49 מאי נקט פת דגן ומשעל למעוטי פת אורז
50 דהוון קא אתי יום נבירה. הוא יום שלשים
51 שנעשה ממנו חדש הירגא מעובר: אור יום
52 נבירה. מוצאי שלשים להחידע שבהרה:
53 אהריפו. אקדימו כמו חפי אפלי (ע"ז ד'
54 עה). אתריפו ועילו פלילה ויו יושבין על
55 ועושין חובות להשמיט קול ומעט לה רבי
56 חייא אהריפו ולעלות מבעדו יום קמט כרי
57 שיראו אותם עובר דרכים שחון עולין
58 ופרסמו והיונו דקתני אין עולין לה בלילה
59 אלא ביום והאי דקתני אין עולין לה ביום

1 אעיקר מילתא קאי שהסעודה ומשאו ומתנו של דבר בלילה הוא: אהריפו ופוקו בבקר. אל אתרוז לירד שהרואה אתכם יורידן בהשכמה מבין שישבו שם כל הלילה
2 ומתפרסם הדבר אבל הרואה אותם יורדין שלא בהשכמה סבור שעשוי עלו ואין מבין דהרי: אבל מעשר שני. נגב ממונת מע"ש וקנה בשר וין ואכל דאי נגב בשר
3 וין עצמו אפי' חדולין נמי לא כדאמר עד שיקח בשר כולו ויבאל וין כולו וישתה (ומן החנוני): דכי ארוחיה. בדרך מצותו נאמר בבקר ובצאן ויין ושכר במע"ש: אבל
4 גבולות ומריפות. לקמן יליף לפטור: אבל בשר עוף. טהור פטור ולא חשיב ולא משקי בתריה: טחם שקצים היינו עופות מותרים בתריה כדכתיב ביה (ויקרא יא)
5 ארמשים: קר שרצים וטעמא משת דאינונו שומע בקולנו בעינו ולא זה טהור אקולו של מקום אינו שומע. הא כההוים חייב. כדתן במתני' דאיצטרך לאשמוענין דפטור
6 ארמשים: להשלים. שאפילו אבל חרשמינו בשר וחס' כדן מנהמה משהו הוהילמה לתרשימינו ממש שפנות ממונים ממש שומע דאינו שומע קולו של מקום ברחות
7 בתוהוים מלידי: לאתויי נתחייב אבלים. דאע"ג דהתקנתו רבנן בעלמא הוא דאי מירשה הוא אמאנת ברחוב הוהינו עופות מותרים בתריה כדכתיב ביה (ויקרא יא)
8 צבור. אע"ג דלא עבר אלא אדרבנן: ומעמא מאי. מפטר אדרב עבירה: אינו שומע בקולנו. מעוטא הוא ולאפוקי האי דאף בקולו של מקום אינו שומע: דבילה קעילית.
9 מאותו מקום ואע"ג דמשכרא לא מייחייב עליה דלא משקי:

על מנת שאין לבעלך כח. וסוגיא זו כבר ששת דפ"ק דקדושין (דף כג.) דאמר רבנן
אזני ליה תנאי אבל ר' (אליעזר) סבירא ליה דאפילו כו האי נונא אין קנין לעבד
בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה ומי' מתניתין לא תקשה רודח משני בדמי סעודה
המוכנת לאמו אי נמי רבי אלעזר דהוה מוקף לה בשנתן לה בעלה דהא ר"א הוא דאמר
בחווקת הביתים (כ"ב דף נא. ושם) אחוז זה אחד
זה קנתה ואין הבעל אובל פירות.
בן

תיב: אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיאכל בשר ושתה יין.
ותשתה יין. תנו רבנן, אכל כל מאכל ולא אכל בשר, שתה כל משקה ולא שתה יין, אינו נעשה בן סורר ומורה, עד שיאכל בשר ושתה יין, שגאמר 'זולל וסובא'. ואף על פי שאין ראיה לדבר, ובר דרבר, שגאמר 'אל תהי כסוכאי יין בוזלי בשר למו', ואומר 'כי סוכא וזולל יורש וקרעים תלביש נמוה', אמר רבי יודא, כל הישן בבת המדרש, תורתו נעשית לו קרעים קרעים, שגאמר 'קרעים תלביש נמוה':
משנה ג' משל אביו ואכל ברשות אביו, משל אחרים ואכל ברשות אחרים, משל אחרים ואכל ברשות אביו, אינו נעשה בן סורר ומורה, עד שיגנוב משל אביו ויאכל ברשות אחרים.
רבי יוסי ברבי יהודה אומר, עד שיגנוב משל אביו ומשל אמו: גמרא ג' משל אביו ואכל ברשות אביו, אף על גב דשכיח ליה, פטור אחרים ויאכל ברשות אחרים, אף על גב דלא בעית, לא שכיח ליה. וכל שכן משל אחרים ואכל ברשות אביו, דלא שכיח ליה, ובעית, עד שיגנוב משל אביו ויאכל ברשות אחרים, ושכיח ליה ולא בעית: רבי יוסי ברבי יהודה אומר, עד שיגנוב משל אביו ומשל אמו: אמו, מאן איה? מה שקנתה אשה קנה בעלה. אמר רבי יוסי ברבי חנינא, מפעודה המוכנת לאביו ולאמו, והאמר רבי הון בר מוארה, אמר רב הונא, אינו חייב עד שקנה בשר בוזל ויאכל, יין בוזל ושתה. אלא אימא, מרדמי סעודה המוכנת לאביו ולאמו. איבעית אימא, דאקני לה אחר, ואמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בה: משנה ה' אביו רוצה ואמו אינה רוצה, אביו אינו רוצה ואמו רוצה, אינו נעשה בן סורר ומורה, עד שיהו שניהם רוצין. רבי יהודה אומר, אם לא היתה אמו ראויה לאביו, אינו נעשה בן סורר ומורה: גמרא מאי אינה ראויה. אילימא, תיבי פריחות ותיבי מיתות בית דין. סוף סוף אביה, אביה ניהו. ואמיה, אמיה ניהו. אלא, ביהודה לאביו קאמר. תניא נמי הכי, רבי יהודה אומר, אם לא היתה אמו שוה לאביו, בקול ובמראה ובקומה, אינו נעשה בן סורר ומורה. מאי טעמא, דאמר קרא 'אינו שומע בקולו', מדיקול גענין שוין, מיראה וקומה נמי גענין שוין. כמאן אולא הא דתניא, בן סורר ומורה, לא היה ולא עתיד להיות. ולמה נקבה, דרוש וקבל שבר. כמאן, ברבי יהודה. בן סורר ומורה, לא רבי שמעון היא. דתניא, אמר רבי שמעון, וכי מפני שאכל זה תרסימיר בשר ושתה חצי לוג יין האימילקי, אביו ואמו מוציאין אותו לסקלו. אלא, לא היה ולא עתיד להיות. ולמה נקבה, דרוש וקבל שבר. אמר רבי יונה, אני ראיתיו וישבתי על קרו. כמאן אולא הא דתניא, עיר הפתחת לא היתה ולא עתידה להיות. ולמה נקבה, דרוש וקבל שבר. כמאן, ברבי אלעזר. דתניא, רבי אלעזר אומר, כל עיר שיש בה אפילו מוזהר אחת, אינה נעשית עיר הפתחת. מאי טעמא, אמר קרא 'את כל שללה תקבוצ אל תוך רחבה ושרפת באש'. וכיון דאיפא מוזהר, לא אפשר, דתיבי לא תעשו בן לה' אליהם'. אמר רבי יונה, אני ראיתיה וישבתי על תילא. כמאן אולא הא דתניא, בית המנוגע, לא היה ולא עתיד להיות. ולמה נקבה, דרוש וקבל שבר. כמאן, ברבי אלעזר ברבי שמעון, דתניא, רבי אלעזר ברבי שמעון אומר, 'עולם אי תבית טמא עד שיראה פשתי גריסין על שתי אגנים בשתי פתלים בקרן זוית, ארבו בשני רגליה ורחבו פגרים. מאי טעמא דרבי אלעזר ברבי שמעון, פתיב קרו, וכתב קריות, איזהו קוד שהיו מקורות, היו אומר זה קרן זוית. תניא, אמר רבי אלעזר ברבי יצחק, מקום היה פתוחם עזה, והיו קורין אותו חורבתיא סנירתיא. אמר רבי שמעון איש כפר ענב, פעם אחת הלכתי לגליל, וראיתי מקום שפוצצין אותו. ואמרו, אגנים מנוגעות פינו לשם: משנה ז' היה אחד מהם גידם או חיגר או אלם או סוכא או חרש, אינו נעשה בן סורר ומורה, שגאמר 'תפשו בו אביו ואמו', ולא נדמי. והוציא אותו, ולא תהיון יאמרו ולא אלקיין. בגנו ור', ולא סימין. אינו שומע בקולנו, ולא תרשין. מתרין בו כפני שלשה, ומלקין אותו. הו' וקלקל, נרוז בעשרים ושלשה. ואינו נקבל עד שיהו שם שלשה הראשונים, שגאמר 'בגנו ור', והו' שלקהו בפגניכם: גמרא שבעת מויה, גענין קרא פדתיב. שאני הכא, (לעיל מהו).

חייב משום וין ותיבה לא תשת וגו' ובבבן עסקין: כי סוכא וזולל יורש. בתר קרא
קמא תיבי דלבי אשכח להבא: יורש. סופו לדות עני ומבקש למודו ואינו מנוא:
וקרעים תלביש נמוה. נומה שאדם מתגרה בה תלביש קרעים כלומר סוף כל בעל
הנאות לבא ליד עניו: נעשה לו קרעים. משכח למודו ואינו נוכר אלא כסידורין:
מתני' משל אחרים ויאכל ברשות אחרים.
ואפילו לא אכלן ברשות בעלים עממן
ועממא מפרש בגמרא: גמ' בעית. מתפרחד
מוביד שלא יבין ולתכר לא ממשך: עד
שיגנוב משל אביו. דשכיח ליה לגנוב תמיד
ואכל ברשות אחרים ולא בעית שלא יראו
אביו וברי האי נונא ממשך: עד שיקח בשר
כוול. אבל אם גנב בשר וין עממן לא סמי' סעודה המוכנת. שהיו מוזהר מוכנים לקנות
מהם סעודה לאביו ולאמו דכיון דלכך
דנדמו משל אמו קרין בהו דאיהו נמי
שיכא בהם מירנא דבעלה חייב במזונותיה:
על מנת שאין לבעליך רשות בה. דלא לא
אמר לה הכי ובה ברוך בעל דלא עדיף
ממציאיה: אי נימא חייבי פריחות. שהיתה
אמו על אביו כגמא כגון אחוזו ולא או
קדושין: סוף סוף אביו ואמו ניהו. דהא
בקרא לא תבוא אישות באמו אצל אביה
בפשה לאביו. בקול וקומה וטעמא
משל אחרים. וזה קול משמע מאלא
כתוב בקולותינו או בקולנו ביה: ואפילו
מוזה אחת. כל שכן אחוז מן החמישי' לא
ספר רבא ונדביאם שאזכרת השם כתובה
שם ולא קרינא ביה את כל שללה ושרפת:
לא תעשו בן לה' אליהם: בתר ואברהם
את שמם כתיב: גרים. זה יסעור נגעים ושתי
גריסין על שתי אבנים דכתבי (ויקרא יד)
חלוצו את האבנים תרתי משמע ובכל אחת
שיעור נגע: בקרן זוית. אחות שתי אבנים
היו בקרן זוית אחד כותול זה ואחד כותול
זה והגעו בשתי אבנים ארבו כי נא
ורחבו כגריס שיהא בכל אבן כגריס על
גריס: מאי טעמא דר"א. דבעי קרן זוית:
כתיב קרי. ומראיתו של פן הקיר (שם)
חורבתיא סנירתיא. חורבה מצורה: מתרגמינן
סנירתיא שנתוך משם בית המנוגע: מציינן
אותו. שלא יאהלוו עליו דאבן מנוגעת
טעמא בחלוד ומצורה הוקש למת לא נא
היה כמות: מתני' גידם. ירו קטנתה בגנו וה.
משמע שראים אותו חרישין. אינו יודע אם
קבל בדיהם אם לא שמע דהאי קרא יורש
מקבל אינן שומעין לו ואע"פ שרואין שאין
מקיים מצותן מיהו אינו שומע בקולנו כתיב
ואיכא להפכי כותלי ולמדרש דבעית
דקול קאמר ר' אלעזר דהאי קרא יורש
הוא כוליה כדאמר בגמ' מתרין בו. לאו
משום היתרא גמורה כדאר עבירות שאין
לוקן את התרואה הוא התרואה עדים
כפי ועוד זו ספק התרואה הוא אם עובר הוא
אם לאו שלא מיד פגרים הוא עובר אלא
בסתר ולאחר זמן הוא עשה אלא מוכיחין
בחו' ובענין ויסורו שלא ירגיל לא לא
שמע מלקין אותו בבדי וילף לה מוסרו
אחת: גמ' שבעת מינה בעינן קרא
בכתיב. וסיעתא דשמואלא בפי נגמר קרא
(לעיל מהו).

1 בן שבוירך הוא השם ותגדיר בו. י' תימה א"י הוה מילתיה דרבי זענא תנאי דפליגי
2 בחבלי ציבור דף מט' מפני מה גרים מענין בזמן הזה מפני שלא קיימו ד' מצות
3 שקבלו עליהן בני נח אלמא מינעשי ורבי יוסי פליג הוה אמר ר' שטגיידי כקטן שנולד
4 דמי ולא מינעשי כלל ועוד קשה דטוואי דרבא דלא כחד דאמרין עשה כן בישראל
5 חיבי או רבי יוסי כקטן שנולד דמי ונראה שיש
6 לחלק בדולה שמעתי בדבני ארם והתם בדבני
7 שמיש.

8 קלה בחמורה מישר שיכא. הנק שחיא מיתה
9 קלה היה ראוי לו מתחלה ויותר ובסמך
10 גבי סרחא ולבסוף בגרה דקאמר בסקילה מיט
11 לא דכין דאישתני אישתני הא דקדי ליה
12 אישתני לאו אמיתה קאי אלא אישתני גופה
13 והא דאמר רבי יוחנן לטנא גזי חריון בסקילה ליה
14 הובא לא דיינין ליה במיתה קמיתהא משום
15 הדתם לא אישתני דינא כי הבא ומדיה קשה
16 דגבי סרחה ואחר כך בגרה לא משמע דאירי
17 בשנייה הנהג דמקאמר ב"ש הבא דאישתני
18 לגמרי משמע דאישתני קמא כהאי גזראה
19 לפישר שיהא דקאמר קלה בחמורה מישר שיכא
20 לא ולמחר דלא חשיב אישתני קטלא דמכל
21 מקום קטלא אשתני אלא כלומר אית ליה
22 למדיניה בקלה כיון דמעיקרא נתחייב אף
23 בחמורה מזו ולא דמי לבן נח שבוירך את השם
24 דלא דיינין במיתה דהשתא דחמורה דמעיקרא
25 לא איחייב בה במיתה דמעיקרא נמי לא כיון
26 דהשתא לא שיכא ביה
27 מסתברא

19 תיבי. נגמר דינו, קאמרת. נגמר דינו, נכרא קטילא הוא. תא שמע, בן נח שהקה את הבריו,
20 נבא על אשת הבריו, ונתגירה, פטור. עשה בן בישראל, ונתגירה, תיבי. ואמאי, ניקא הוואל
21 ואשתני אישתני. דינו ומיתתו, בעינן. והאי, דינו אישתני. מיתתו, לא אישתני. בשלמא
22 וזנת, מעיקרא סייף, והשתא סייף, אלא אשת איש, מעיקרא סייף, והשתא חנק. בנגרה
23 קלה בחמורה, דאדרי מישך בסקילה. והא, עשה בן בישראל, דניקא דאשת הבריו, חתני. אלא
24 קלה בחמורה, דאדרי מישך. הניקא דאמר ברבנן, דאמרי סייף. חמור. אלא רזבי שמעון, דאמר
25 חנק חמור, מאי איכא למימר. רבי שמעון סבר לה פתנא דבי מנשה, דאמר ר' יוחנן, כל מיתה
26 האמורה לבני נח אינה אלא חנק. בשלמא אשת איש, מעיקרא חנק, והשתא חנק. אלא
27 וזנת, מעיקרא חנק, והשתא סייף. קלה בחמורה, מישר שיכא. לימא מסייעא ליה, סרחה
28 ואחר כך בגרה, תידון בהנקה. בסקילה, מאי מעמא, לא. לאו משום דהוואל ואישתני אישתני,
29 וכל שכן הכא דאישתני לגמרי. האמר ליה רבי יוחנן לטנא, תני 'תידון בסקילה': משנה
30 בן סורר ומורה, גידול על שם סופו, ימות וזאי, ואל ימות תיבי. שמתתן של רשעים,
31 הנאה להן, והנאה לעולם. לצדיקים, רע להן, ורע לעולם. יין ושנייה, לרשעים, הנאה להן,
32 והנאה לעולם. ולצדיקים, רע להן, ורע לעולם. פיזור לרשעים, הנאה להן, והנאה לעולם.
33 ולצדיקים, רע להן, ורע לעולם. פגום לרשעים, רע להן, ורע לעולם. ולצדיקים, הנאה להן,
34 והנאה לעולם. שקט לרשעים, רע להן, ורע לעולם. לצדיקים, הנאה להן, והנאה לעולם:

בוליה קריא יתרא. דמצי למכתב דהוצאת אטו אל שר העיר הוואו סלקת:
בפני שנים. דבעינן עדים שהוכיחוהו ועבר אביו ואמו נאמני עליו ותרנו
דכתיב (דברים יז) על פי שנים עדים יומת המז: ומלוקין אותו מנ' / כלומר
יביאוו בפני ד' דיינין והדיינין דחייבוהו מלקות ופיקדו שליח ד"ב כשאר הלוקין

1 דמלקות בפני ד' ופיקדא קמא (ד"ה). כדרי
2 באהו. בכתובות (דף קמז.) גבי מציעא שרע
3 מנא לן דלקי דכתיב ולקחו זקני העיר את
4 האיש וסרו אותו: למינן ויפרי. דמציעא שם
5 רע מוסרו אותו דבן סורר ומורה והוא
6 דיסור דבן סורר ומורה למדנו מבן דכתיב
7 שם אם כן והואו כן למדנו מבן (דברים ב) ו
8 והיא אם כן הכות השמע אב. כן. ולדך
9 לאו בהא לחודא אטא ולא למעטי סומך:
10 לכתוב בננו הוא. סורר ומורה ומשמע הוא
11 שלקה בפניכם ומכתוב זה שמראך
12 באצעבו עליו ולא סומך: מתני' ברה עד
13 שלא למינן ברה עד פטור.
14 דהו לא דיינין ליה כיון דאילו עבד השתא
15 לאו בר קטלא דינו: שאני הכא דאילו דינו ברה.
16 משעת נבר דמי הוי נבארב קטילא ושוב אן
17 לנו לחפש בכוחו ולהצילו: נמי הוואל
18 ונשתנה דינו (משנתה מיתתו). דאילו
19 מעיקרא נדון בעד אחד וברין אחד ובלא
20 ההראה ואילו עבד השתא אחר והתראה
21 וסנהדרין של כ"ג ועדים: ונשתני מיתתו.
22 דכל מעמדין ביה נח סייף ואילו עבד השתא
23 מיתה הלכך פטור: שאני הכא דאילו עבד
24 השתא לאו בר קטלא הוא. אבל כהא אילו
25 עבד השתא בר קטלא הוא אף על גב
26 דנשתנה דינו ומיתתו לא דמי דיינין ליה
27 בדנא דהשתא: ת"ש. מסיפא תיובתא: חייב.
28 אלמא אף על גב דאי השתא לא אפטר: שחבה
29 את הבריו. הרג דהוי בסיף וכן בא על אשת
30 הבריו פטור משום דאדרי מישך עבד השתא לא
31 בר קטלא הוא: עשה כן. ביהדותו כותה
32 לישראל. כגון שחרה את ישראל או בא על
33 אשת איש ישראל ותגדיר חיבי דאי עבד
34 השתא בר קטלא הוא וע"ג דנשתנה דינו
35 לדון בעדה ועדים והתראה אי היה עבד
36 השתא מיתתו לא אישתני דרוצב נמי
37 השתא בסיף: דאדרי ואדרי בסקילה. אלא אם
38 נתגדיר נמי נדון בסקילה כדאמרין נמי
39 בפרקין דלעיל (דף נ"ג.) על ערות ישראל
40 שאן איה לבן נח נדון ברבני ישראל
41 ואוקמנא בעגרה המאורסה דלדידתו ליה
42 לזו דיינין לזו ברינא דידן: והא עשה כן
43 בישראל דומיא דאשת חברו חתני. אלמא
44 בישראל בעולת בעל עסקין דאילו באשת
45 חבירו ליכא נערה המאורסה כדאמרין בעולת בעל יש להן נערה המאורסה אן להם: אלא קלה בחמורה מישר שיכא. כלומר לעולם בא"א ודקא קשיא לך אמאי
46 חיבי הרי נשתנה דינו ומיתתו אן כאן שנייה מיתה דיש בכלל מיתה חמורה מיתה קלה וכיון דמעיקרא הוי סייף דחמירה השתא מיתת נדק קלה בכלל מיתה זו והא
47 ויותר היה ראוי לו מתחלה אבל ברכת השם מעיקרא הוא סייף קלה דהשתא סקילה דחמירה: מאי איכא למיפר. הרי נשתנה מיתתו דבמיתה חמורה זו אף בהא רואי
48 ליכא מסייע ליה. לרבי זענא דאמר ברבנן דהשתא דהשתא בימי גירות שחיא בסקילה ולבסוף שחיא בעשמה הבריו: חזון חזון. ברינא
49 דהשתא: בסקילה מאי מעמא לא. מהנדא משום דכיון דאישתני גופה אישתני קטלא ונהי דלגמרי לא מפיטרא משום דקלה בחמורה מישר שיכא כן נשן הבא דאשתני
50 לגמרי בין בדבני בין במיתתו וכיון דלא מחייב בהא מיתה פטור לגמרי: תודן בסקילה. דמעיקרא אף על גב דאישתני גופה לא אישתני קטלא כמי דיינייה כדמעיקרא
51 במיתתה הקלה 'מתני' היתה להם. שאן מוספין לחטוא: ותנייה לעולם. ששקטה כל הארץ: עד להם. שדיו מוספין זכויות: רע לעולם. שהיו מגנין על דורם ומכוחן
52 את הדורות: יין ושנייה לרשעים היתה להם והייה לעולם. כל זמן ששותין ושנין אינן חוטאין ואינן מריעין לבריות: לצדיקים רע להם. שאן עוסקין בתורה: ורע לעולם.
53 שהתורה שותן עוסקין בה מגינה על הדור וכשתון מהבטלין פורענות בא לעולם: פיזור. שפרודין זה מזה ואין יכולין להועץ עצמה רעה ולסייע זה את זה:
54 גמ'

1 בוליה קריא יתרא. דמצי למכתב דהוצאת אטו אל שר העיר הוואו סלקת:
2 בפני שנים. דבעינן עדים שהוכיחוהו ועבר אביו ואמו נאמני עליו ותרנו
3 דכתיב (דברים יז) על פי שנים עדים יומת המז: ומלוקין אותו מנ' / כלומר
4 יביאוו בפני ד' דיינין והדיינין דחייבוהו מלקות ופיקדו שליח ד"ב כשאר הלוקין
5 דמלקות בפני ד' ופיקדא קמא (ד"ה). כדרי
6 באהו. בכתובות (דף קמז.) גבי מציעא שרע
7 מנא לן דלקי דכתיב ולקחו זקני העיר את
8 האיש וסרו אותו: למינן ויפרי. דמציעא שם
9 רע מוסרו אותו דבן סורר ומורה והוא
10 דיסור דבן סורר ומורה למדנו מבן דכתיב
11 שם אם כן והואו כן למדנו מבן (דברים ב) ו
12 והיא אם כן הכות השמע אב. כן. ולדך
13 לאו בהא לחודא אטא ולא למעטי סומך:
14 לכתוב בננו הוא. סורר ומורה ומשמע הוא
15 שלקה בפניכם ומכתוב זה שמראך
16 באצעבו עליו ולא סומך: מתני' ברה עד
17 שלא למינן ברה עד פטור.
18 דהו לא דיינין ליה כיון דאילו עבד השתא
19 לאו בר קטלא דינו: שאני הכא דאילו דינו ברה.
20 משעת נבר דמי הוי נבארב קטילא ושוב אן
21 לנו לחפש בכוחו ולהצילו: נמי הוואל
22 ונשתנה דינו (משנתה מיתתו). דאילו
23 מעיקרא נדון בעד אחד וברין אחד ובלא
24 ההראה ואילו עבד השתא אחר והתראה
25 וסנהדרין של כ"ג ועדים: ונשתני מיתתו.
26 דכל מעמדין ביה נח סייף ואילו עבד השתא
27 מיתה הלכך פטור: שאני הכא דאילו עבד
28 השתא לאו בר קטלא הוא. אבל כהא אילו
29 עבד השתא בר קטלא הוא אף על גב
30 דנשתנה דינו ומיתתו לא דמי דיינין ליה
31 בדנא דהשתא: ת"ש. מסיפא תיובתא: חייב.
32 אלמא אף על גב דאי השתא לא אפטר: שחבה
33 את הבריו. הרג דהוי בסיף וכן בא על אשת
34 הבריו פטור משום דאדרי מישך עבד השתא לא
35 בר קטלא הוא: עשה כן. ביהדותו כותה
36 לישראל. כגון שחרה את ישראל או בא על
37 אשת איש ישראל ותגדיר חיבי דאי עבד
38 השתא בר קטלא הוא וע"ג דנשתנה דינו
39 לדון בעדה ועדים והתראה אי היה עבד
40 השתא מיתתו לא אישתני דרוצב נמי
41 השתא בסיף: דאדרי ואדרי בסקילה. אלא אם
42 נתגדיר נמי נדון בסקילה כדאמרין נמי
43 בפרקין דלעיל (דף נ"ג.) על ערות ישראל
44 שאן איה לבן נח נדון ברבני ישראל
45 ואוקמנא בעגרה המאורסה דלדידתו ליה
46 לזו דיינין לזו ברינא דידן: והא עשה כן
47 בישראל דומיא דאשת חברו חתני. אלמא
48 בישראל בעולת בעל עסקין דאילו באשת
49 חבירו ליכא נערה המאורסה כדאמרין בעולת בעל יש להן נערה המאורסה אן להם: אלא קלה בחמורה מישר שיכא. כלומר לעולם בא"א ודקא קשיא לך אמאי
50 חיבי הרי נשתנה דינו ומיתתו אן כאן שנייה מיתה דיש בכלל מיתה חמורה מיתה קלה וכיון דמעיקרא הוי סייף דחמירה השתא מיתת נדק קלה בכלל מיתה זו והא
51 ויותר היה ראוי לו מתחלה אבל ברכת השם מעיקרא הוא סייף קלה דהשתא סקילה דחמירה: מאי איכא למיפר. הרי נשתנה מיתתו דבמיתה חמורה זו אף בהא רואי
52 ליכא מסייע ליה. לרבי זענא דאמר ברבנן דהשתא דהשתא בימי גירות שחיא בסקילה ולבסוף שחיא בעשמה הבריו: חזון חזון. ברינא
53 דהשתא: בסקילה מאי מעמא לא. מהנדא משום דכיון דאישתני גופה אישתני קטלא ונהי דלגמרי לא מפיטרא משום דקלה בחמורה מישר שיכא כן נשן הבא דאשתני
54 לגמרי בין בדבני בין במיתתו וכיון דלא מחייב בהא מיתה פטור לגמרי: תודן בסקילה. דמעיקרא אף על גב דאישתני גופה לא אישתני קטלא כמי דיינייה כדמעיקרא
55 במיתתה הקלה 'מתני' היתה להם. שאן מוספין לחטוא: ותנייה לעולם. ששקטה כל הארץ: עד להם. שדיו מוספין זכויות: רע לעולם. שהיו מגנין על דורם ומכוחן
56 את הדורות: יין ושנייה לרשעים היתה להם והייה לעולם. כל זמן ששותין ושנין אינן חוטאין ואינן מריעין לבריות: לצדיקים רע להם. שאן עוסקין בתורה: ורע לעולם.
57 שהתורה שותן עוסקין בה מגינה על הדור וכשתון מהבטלין פורענות בא לעולם: פיזור. שפרודין זה מזה ואין יכולין להועץ עצמה רעה ולסייע זה את זה:
58 גמ'

סנהדרין. בן סורר ומורה – פרק שמיני דף עב עמוד א – מתוך מהדרות "אבן ישראל – (שטיינזולץ)"
 ר"א תוספות

1 **גמ'** מנחה. מכלה למודי. מה שהורגל בבשר ויין. שקט לצדיקים הנייה להם
 2 והנייה לעולם. שיש להם פנאי לעסוק בתורה ובמדות **מתני'** האב במחירת.
 3 שאמרה תורה ירדו נידון על שם סופו. דהא אל קטל ומקטל משום דסופו להרוג
 4 בעל הבית שעומד בנגדו להציל ממנו. יש לו דמים חייב. אם אינו ראוי להירג
 5 כגון אב על הבן דתניא לקמן דאב הוא רשעא

6 **גמרא** תניא, רבי יוסי הגלילי אומר, וכו' מפני שאכל
 7 זה הפרטימר בשור ושתה חצי לוג וין האטילקי, אמרה
 8 תורה, וצא לבית דין לסיקל. אלא, הגיעה תורה לסוף
 9 דעתו של בן סורר ומורה, שסוף גמור נכסי אביו,
 10 ומכשף למוחו ואינו מוציא, ויוצא לפרשת דרכים,
 11 ומלמדם את הבריות. אמרה תורה, וימות זפאי ואל
 12 וימות חייב, שמתחת של רשעים, הנאה להם, והנאה
 13 לעולם. לצדיקים, רע להם ורע לעולם. שניה ויו.
 14 לרשעים, הנאה להם והנאה לעולם. לצדיקים, רע
 15 להם ורע לעולם. שקט לרשעים, רע להם ורע לעולם.
 16 ולצדיקים, הנאה להם והנאה לעולם. פיזור לרשעים,
 17 הנאה להם והנאה לעולם. ולצדיקים, רע להם ורע
 18 לעולם: **משנה** האב במחירת, נידון על שם סופו. היה פא במחירת ושבר את החבית,
 19 אם יש לו דמים, חייב. אם אין לו דמים, פטור: **גמרא** אמר רבא, מאי טעמא דמחירת,
 20 חוקה אין אדם מגמיר עצמו על ממונו. והאי מימר אמר, אי אוליא, קאי לאפאי ולא שבקי
 21 לי. ואי קאי לאפאי, קמיליא ליה, ותתורה אמרה אם פא להורגו, השכם להורגו. אמר רב,
 22 האב במחירת ונמל כלים ויצא, פטור. מאי טעמא, בדמים קנהו. אמר רבא, מסתברא
 23 מילתיה דרבי, בששיבר, דליתיהו. אבל נמל, לא. והאלהים, אמר רב, אפילו נמל, דהא יש לו
 24 דמים ונאנסו, חייב. אלמא ברשותיה קימי, האב נמי ברשותיה קימי. ולא היא, כי אוקמינא
 25 רבנן קמינא ברשותיה, לענין אונסין. אבל לענין מקנא, ברשותיה פקדויה קימי, מיד דתתה
 26 אשאל. תנו, פא במחירת ושבר את החבית, יש לו דמים, חייב. אין לו דמים, פטור. טעמא
 27 דשיבר, דכי אין לו דמים, פטור. ואי נמל, לא. הוא חייך, דאפילו נמל נמי, והא דקא תני
 28 'שבר את החבית', קא משמע דאי יש לו דמים, אף על גב דשיבר, נמל נמי. חייב. בשמיא,
 29 מדיק הוא. הא קא משמע דאי, דאפילו שלא בכונה, מאי קא משמע דאי, אדם מועד לעולם.
 30 תנינא, אדם מועד לעולם, בין בשוגג, בין במזיד, בין באונס, בין ברגזן. קשיא. מתיב רב ביבי
 31 בר אבין, הוגבן פיס בשבת, חייב, שחרה נתחייב בגביה קודם שיבא לידו איסור שבת. היה
 32 מגרד ויוצא, פטור, שחרה איסור גביה ואיסור קקילה באין פאה. והלכתא, דישנהו בנהרא.
 33 רבא, ואינגבו ליה דיכרי במחירתא. אהריריהו נתליה, ולא קבלניהו. אמר, הואיל ונפק ממוניה
 34 דרב. תנו ברגזן, אין לו דמים, אם ורחה השמש עליו. וכו' השמש עליו בלבד ורחה? אלא,
 35 אם ברור לך דהרב בשמש, שאין לו שלום עמך, תרנהו. ואם לאו, אל תהרגהו. תניא אידיך,
 36 'אם ורחה השמש עליו דמים לו', וכו' השמש עליו בלבד ורחה? אלא, אם ברור לך בשמש
 37 שיש לו שלום עמך, אל תהרגהו. ואם לאו, שחרה. קשיא, קשיא אסתמא. לא קשיא,
 38 כא

39 **מסתברא** מילתיה דרב בששיבר. ואם תאמר מאי קמיל לא תניא ושבר את החבית
 40 פטור ויש לומר אי ממוני דהא שיבר בעודו במחירת קמיל רב אפילו
 41 שיבר אתר כך
 42 **אפילו** נמל. תימה דא חנן במבורה (כ"ק דף סב) אין הוגבן אתר הגב משלם תשלומי
 43 כפל פירוש בדרשקיי ווגבן ממש ולא
 44 ממת דלמא ונאמר רב בנמרא לא שני אפי לאמי
 45 יאוש אבל לאחר יאוש אבא נבב ראשון ונבב
 46 שני משלם תשלומי כפל לגבב ראשון אלמא
 47 קודם יאוש לא קאי ויש לומר דרחה נבב נטו
 48 חצירו ורפיפו דלאו בר קטלא הוא דבעי
 49 היראה אבל האב במחירת דמתרתו זו היא
 50 היראתו דלקמן
 51 **לא** קבלניהו הואיל ונפק ממוניה דרב. תימה
 52 הא מדיחיי לצאת ידי שמים כדאמר בפ
 53 הפועלים (ב"מ דף צא. שם) וגי החוסם פה
 54 דדש גב (תאמר) אחרת תורה אפילו בא על אבמ
 55 ויש לומר דבאן לא היו רוצים להחזיר אא"כ
 56 יתחייבו בניי אדם:
 57 כאן
 58 **מסתברא** דאבילת דרבא הוא ולא היא אל מסתברא טעמא דרב בהא דאע"ג דהיבא ריש לו דמים חייבן באחירתו לא קנין לו ליהות כשאר נכסיו דכי אוקמה דרבנא
 59 ברשותיה וחייב את הגולנץ לשלם המ לענין שלומי דלא מצוי למימר ליה נאנסו דאשכחן בשומרון יחייבן החבוב לישבע אם לא שלח יד במלאכת רעהו הוא שלח
 60 אע"ג דטעין תנו מאו כשבר דהיינו אונס חייב נדעשה עליה גולן בשליתיה די. אבל לענין מקנא לא קני. אם קימן קן צעלו והוא היה בא לעבדו ולומר דמים אני מחזיר
 61 לך לא ומחרה לוח בעיניהו דרבתי (ויקרא ה) וחשיב את הגילהו היא דכי נאנסו מחזיר דמים ולא מצוי אמר ליה נאנסו ומפטור משום דלא גרע גולן משלם דמטום
 62 דכל הנאה שלו אוקמנהו רבנא ברשותי שלומי אם נאנס וכל כנה דקימא דהיא בעינא דהא נמי כל הנאה שלו ומחייב ללשומי מועד לעולם. אפילו שלא בבנות
 63 קשיא. קשיא מתניתין לתרעה אליבא דרב ומימ תיובתא לא הוי דלאו בהדיא קתני לא נטל חייב ויאכא לשנויי ברוחא כדשנן דמשום רישא נקט שבר והיינו דאיבא
 64 בין קשיא לתיובתא. מתיב רב ביבי. לרבא פריך דאמר נטל דאיתנהו חייב. הוגבן כים כשבת. שהגביהו וקנאו בהגבהה חייב להחזיר אע"ג שהוציא אתיב לרדה
 65 ותחייב בהוצאתו מיתה. שחרה נתחייב קודם שיבא לידו איסור שבת. ובשביב חוב מיתה חבא עליו לאחר מכן אינו נפטור מן התשלומין. היה פטור ויוצא.
 66 שלא הגביהו ולא אב בתוך הבית אבל כשיצא לרדה קנאו בשני רשות שהוציא מרשות הבעלים וצריך יוד למטה משלטה וקבלה בידו וידו חסובה לו בארבעה
 67 על ארבעה הוא רואה לו כחצורו ואע"פ שאין באן הגבהה ודכי מוקים לה כבתובה. פטור מתשלומין. אלמא אע"פ שהדיב והדמתי קימין אמרין כדמי קנדהו ולא מפקין
 68 ליה מיניה ותיובתא דרבא דאמר נטל לו והלכתא. וא דקתני פטור כהן דשרנהו בנהרא דליתנהו. כדרי. אילום: אהריריהו נחיליה. הגנבים: היה ת"ג אין לו דמים אם
 69 ורחה וכו' אלא אם ברור לך הרב בשמש שאין לו שלום עמך הרחה וכו', אין לו דמים וסמך ליה אם ורחה השמש ורשעין סמכין אימתי מותר להורגו בזמן שהשמש
 70 ורחה עליו כלומר שברור לך שלהרגך בא את תעמוד כנגדו אבל מספק אל תהרגהו: והניא אידיך אם ורחה השמש עליו דמים לו. אימתי אסור להרגו בזמן שזרחה
 71 השמש עליו כלומר שברור ודבר לך כאור שהוא רחמינו עליך ואפילו אתה עומד כנגדו להציל ממונך מידו לא יתרגך ואם לאו שספק הוא לך הרגנו קשיין אהדי:
 72 אב

1 **באן** באב על הכן. כריתא דאם ברור לך כשמש שאין לו שלום עמך הרגוהו הוא סתמא
 2 אלא תהרגוהו ובשנתא קמיתא דפסחים (דף ב) ושם) ודרישין לאור יקום רוצח
 3 אי פשיטא לך מילתא כנורא דאנפשת קאתי רוצח הוא וניתן להצילו בנפש ופרש
 4 שם בקנטרס כגון בן על האב או כל אדם ולא יתכן באדרנמן הבא דהני אפילו בסתמא
 5 רוצח הוא וכל בלע שיהא פשוט כנורא אלא
 6 התיש ש' לומר בלע באב על הכן דאי קום לא
 7 בגויה ששונא רוצח הוא וניתן להצילו בנפש
 8 ואי מספקא לך מילתא כליליא הוא בעינך
 9 כגבול ולא ניתן להצילו בנפש
 10 **ישראל** הוא בן ברית הוא. ישראל ולא גוי
 11 בן ברית ולא נומר לעבודה זרה
 12 דמומין לעבודה זרה והוה מורדין ולא מעלין:
 13 ומה

1 **אב האב** על הכן. במחלת מספק אלא ידורגו בני דודאי רחמי האב על בנו ואפילו
 2 הוא מציל ממונו לא ידרגוהו הלכך דמים לך עד שידע לך כשמש שיהא אביו
 3 עליוך ושונאך: בן על האב. וכישי איניש דעלמא הרגוהו מספק דודאי אידעתא דחבי
 4 אהא דאי קימית ליה לאפיה קטיל לך עד שידע לך כשמש שיהא רחמיך עליוך
 5 כאב על הכן: דמים לו. לשון רבים הוא להכי
 6 אהא לומר לך דבין בחול בין בשבת אסור
 7 לכן להרוג את אביו במחלת שיהי לא בא
 8 על עסק נפשות: אין לו דמים. לשון רבים
 9 דכתיב גבי איניש דעלמא לחי אהא לומר
 10 לך אין לו דמים אלא בחול ולא בשבת
 11 והדגה: רהויני בית דין בשבת לא קטילין.
 12 כדאמרין בפרק אחד דיני ממונות (לעיל דף
 13 לה) מלא תבערו אש בכל משוכותיכם: אבל
 14 משמע לו. דקטילין משום פקח נפש דהארי:
 15 לפקה עליו את הגל. אם שהיה חורג נפל
 16 עליו (האג) חלל מפקח עליו חיבא דלא בא
 17 על עסק נפשות אלא בא על עסק
 18 נפשות כיון דניתן להרוג בלא התראה גברא
 19 קטילא אורי שעתא (סנהדרין): והובת. בכל
 20 אדם אפילו אינו בעל הממון מותר להרוג
 21 מדלא כתיב והכה: בעה"ב. הוא דמותר
 22 להרוג משום להלוי גב קים ליה בגויה
 23 דבעה"ב אינו מעמיד עצמו על ממונו הלכך
 24 איתעיה דלמקטליה אתא: אבל שאר כל
 25 אדם לא שיהי גבב זה לא בא אלא על
 26 עסק נפשות על זה קפ"ה. דבין דעל עסק
 27 נפשות ישראל אהא רוח הוא וניתן להצילו
 28 לבעל הבית בנפשו ש זה: שאם אי אהא
 29 יבול להרוג כפרי. כגון שהיה מבקש או
 30 שהיה לו נהר מפסיק ואתה יכול לירות בו
 31 חזן או אבן: בני כותבין כותבין כאהו. בפרק
 32 נגמר דין דלא בעינן כהו קרא כדכתיב
 33 הלכך אי לא רבייה חזן אמנאי ליבעי מיתה
 34 הכותבין בו כגון הבהא אבל לא לחסוק
 35 להכטיבו במים: ואין לי אלא סתרת.
 36 שחרת כותל: גז. ועלה לו כסולם: חצוי
 37 וקרפיו. ונכנס בו דרך הפתח שמאנא פתח
 38 מנן: תיל ימצא הנגב. מלא תביא את
 39 במחלת ימצאנו וכותבין הנגב יתירה משמע
 40 בכל צדידן שיהא נראה לך גבב. פציון
 41 במחלת. כלומר מציין ורגילין לתורה. זו
 42 היא התראתו. שא"צ התראה אחרת אלא
 43 הורגו מיד דכיון דטרה ומסר נפשה לתור
 44 אדעתא דחבי אתא דאי קאי לאפאי קטילא
 45 ליה אבמה תורה ביה דהורג את א"צ
 46 התראה אלא מצילין אותו בנפשו אבל נכנס
 47 לתורה וגזו דרך הפתח אינו הורג עד

1 **כאן** באב על הכן. כריתא דאם ברור לך כשמש שאין לו שלום עמך הרגוהו הוא סתמא
 2 אלא תהרגוהו ובשנתא קמיתא דפסחים (דף ב) ושם) ודרישין לאור יקום רוצח
 3 אי פשיטא לך מילתא כנורא דאנפשת קאתי רוצח הוא וניתן להצילו בנפש ופרש
 4 שם בקנטרס כגון בן על האב או כל אדם ולא יתכן באדרנמן הבא דהני אפילו בסתמא
 5 רוצח הוא וכל בלע שיהא פשוט כנורא אלא
 6 התיש ש' לומר בלע באב על הכן דאי קום לא
 7 בגויה ששונא רוצח הוא וניתן להצילו בנפש
 8 ואי מספקא לך מילתא כליליא הוא בעינך
 9 כגבול ולא ניתן להצילו בנפש
 10 **ישראל** הוא בן ברית הוא. ישראל ולא גוי
 11 בן ברית ולא נומר לעבודה זרה
 12 דמומין לעבודה זרה והוה מורדין ולא מעלין:
 13 ומה

1 **אוצרין** פלגא דעתך אמינא, מידי דהוה אחרוני בית דין, דבשבת לא קטילין, קא משמע לן
 2 דקטילין, אלא, דמים לו, בין בחול בין בשבת, השתא בחול לא קטילין ליה, בשבת מבטא.
 3 אמר רב ששת, לא יצטרף אלא לפקח עליו את הגל. תנו רבנן, והוכה ומת, והוכה, בכל
 4 אדם, ומת, בכל מיתה שאותה יבול להמיתו. בשלמא והוכה, בכל אדם, איצטרף, סלקא
 5 דעתך אמינא, בעל הבית הוא דקים (לית). דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו. אבל אחר, לא.
 6 קא משמע לן דרודף הוא, ואפילו אחר גמ. אלא, ומת, בכל מיתה שאותה יבול להמיתו, למה
 7 לי, מרוצף נפקא. דתניא, מות יומת המפזה רוצח הוא, אין לי אלא במיתה האמורה בו. ומצין
 8 שאם אי אהא יבול להמיתו במיתה הכתובה בו, שאותה רשאי להמיתו בכל מיתה שאותה
 9 יבול להמיתו, תלמוד לומר מות יומת, מפל מקום. שאני התיב, דאמר קרא מות יומת,
 10 ונגמר מיתה, משום דהוה רוצח וגואל הדים, שני כותבין תהאון כאחד, וכל שני כותבין תהאון
 11 כאחד, אין קלמדין. תנו רבנן, מחתרת, אין לי אלא מחתרת. גזו, חציו וקרפיו, מצין. תלמוד
 12 לומר ימצא הנגב, מפל מקום. אם פה, מה תלמוד לומר מחתרת, מפני שרוב גבבים מצויין
 13 במחלת. תניא אידך, מחתרת, אין לי אלא מחתרת. גזו, חציו וקרפיו, מצין. תלמוד לומר
 14 ימצא הנגב, מפל מקום. אם פה, מה תלמוד לומר מחתרת? מחתרתו, זו היא התראתו. אמר
 15 רב הונא, קמן הורודף, ניתן להצילו בנפשו. קסבר, רודף אין צריך התראה, לא שנא גדול ולא
 16 שנא קטן. איתרביה רב הקדאי רבי הונא, נא ראשו, אין אנן גזנן בו, לפי שאין דוחין נפש מפני
 17 נפש. ואמאי, רודף הוא. שאני התיב, שאני משמיא קא רדפי ליה. נימא כמשיעא ליה, רודף שהיה
 18 רודף אחר חבירו להורגו, ואמר לו, ראה שישאל הוא, וכן ברית הוא, ותהורה אמרה שופך
 19 דם האדם באדם דמו ישפך. אמרה תורה, הצל דמו של זה כדמו של זה. תהיא, רבי יוסי
 20 רבי יהודה היא. דתניא, רבי יוסי רבי יהודה אומר, חבר אין צריך התראה, לפי שלא ניתנה
 21 התראה אלא להבחין בין שונג למויד. תא שמע, רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו, אמר
 22 לו, ראה שישאל הוא, וכן ברית הוא, ותהורה אמרה שופך דם האדם באדם דמו ישפך.
 23 אם אמר יודע אני שהוא פה, פטור. על מנת פה אני עושה, תיב. לא צריך, דקאי בתרי עיברי
 24 דתרא, דלא מצי אצוליה. מאי איפא דבנא איתוי? לבי דינא, בי דינא בעי התראה. איבעית
 25 אימא, אמר לך רב הונא, אמא דאמרי פתא דבמחלת, דאמר מחתרתו זו היא התראתו:

1 שיתרו בו בעדים חזי דאקמנא באפר וקטילא לך וזה יקבל עליו התראה ואמר יודע אני ועל מנת פה אני עושה שאם תעמדו לצדדי אהרן אתם אבלי בן התראה
 2 לא דדילמא לאו איתעא נבשפת אתי אלא דאשכח פתח לדריא ועל איתעא דאי קאי באפאי ליפוק קמן דהורג. את קטן אחר להרוג. ניתן להצילו בנפש.
 3 כדילפינן לקמן (דף עג.) רוצח נתן להצילו בנפש והאי א"צ דקטן הוא ולא רב קבולי התראה הוא לגבי רדיפה דינו כגדול: קסבר. רב הונא רודף אין צריך התראה
 4 לענין באדם בשביל הנפש ולא ניתנה התראה אלא לענין ביד ולא מציל מלקטלה אם הרג בלא התראה: אמא ראשו. באשה המקטלה אפילו הולי ממונתו וקמתי רשעה חיהה שפשת
 5 ויהי ותחובתו ומצוינתא לאברים דכל זמן שאבא רבי לאורי העולם לא נפל מותו וניתן להרוגו ולהוציל את אמו אבל ראשו אין גונעין בו להורגו רשעה ליה כיהול
 6 ואין דוחין נפש מפני נפש ואם תאמר מעשה דשבע בן בכרי (שמואל א ב) הנה ראשו מושלך אליוך דרחו נפשי נפש התיב משום דאפילו לא מסרוהו לו היה נהרג
 7 בעיר שתיפשתה ואב וזן נהרגין עמו אבל אם היה הוא ניצל א"צ שון נהרגין לא היו רשאי למסור כדי להציל עצמן אי נמי משום דמורד בלכותה הוה חבי מפרש
 8 לה בתוספתא (תמורה): משמאי קא רפי ליה. לאמיה: ותהורה אמרה שופך דם האדם באדם דמו ישפך. כל הוראה אותו ישפך דמו בשביל אורא אדם שהוה רודף
 9 דהיינו באדם בשביל העלאת אדם והורג הוא התא וכל קתני יודע אני ועל מנת פה אני עושה ואין באן קבלת התראה ואפילו הולי ממונתו: תהוה ו' יוסי רבי יהודה היא
 10 דאפילו בהרוג ביד לא בעי התראה אלא להבחין הלכך חבר לא בעי התראה ולא הבתנה ועם הארץ בעי לאיתריא דלי נימא שונג הייתי אבל קבלת התראה אפילו
 11 בעם הארץ לא בעי פטור. כל כמב לא אמר על מנת פה אני עושה שאהרג עליו כדילפינן בחזו דהורג (לעיל דף עא.) ויתן ממת על שתינו עצמו למתח לא אתי גבא
 12 גבי רודף דבעי התראה אלא מן מצילין אותו בנפשו: דקאי בשני עברי נהרא. מתרהה מצדו זה ויתורק והורגת מצדו זה: דאצול לא מציל. והאי בעי רחמיב דקאמר
 13 אמיתיה בית דין קאי ולאחר שהורג לנהרג: מאי אימא. כלומר מאי קא רמי עליהו דהך רואת לעמדה: דבעי לאיתוי לבי דינא ומקטליה: דכתיב (דברים כב) ובערת

1 שיתרו בו בעדים חזי דאקמנא באפר וקטילא לך וזה יקבל עליו התראה ואמר יודע אני ועל מנת פה אני עושה שאם תעמדו לצדדי אהרן אתם אבלי בן התראה
 2 לא דדילמא לאו איתעא נבשפת אתי אלא דאשכח פתח לדריא ועל איתעא דאי קאי באפאי ליפוק קמן דהורג. את קטן אחר להרוג. ניתן להצילו בנפש.
 3 כדילפינן לקמן (דף עג.) רוצח נתן להצילו בנפש והאי א"צ דקטן הוא ולא רב קבולי התראה הוא לגבי רדיפה דינו כגדול: קסבר. רב הונא רודף אין צריך התראה
 4 לענין באדם בשביל הנפש ולא ניתנה התראה אלא לענין ביד ולא מציל מלקטלה אם הרג בלא התראה: אמא ראשו. באשה המקטלה אפילו הולי ממונתו וקמתי רשעה חיהה שפשת
 5 ויהי ותחובתו ומצוינתא לאברים דכל זמן שאבא רבי לאורי העולם לא נפל מותו וניתן להרוגו ולהוציל את אמו אבל ראשו אין גונעין בו להורגו רשעה ליה כיהול
 6 ואין דוחין נפש מפני נפש ואם תאמר מעשה דשבע בן בכרי (שמואל א ב) הנה ראשו מושלך אליוך דרחו נפשי נפש התיב משום דאפילו לא מסרוהו לו היה נהרג
 7 בעיר שתיפשתה ואב וזן נהרגין עמו אבל אם היה הוא ניצל א"צ שון נהרגין לא היו רשאי למסור כדי להציל עצמן אי נמי משום דמורד בלכותה הוה חבי מפרש
 8 לה בתוספתא (תמורה): משמאי קא רפי ליה. לאמיה: ותהורה אמרה שופך דם האדם באדם דמו ישפך. כל הוראה אותו ישפך דמו בשביל אורא אדם שהוה רודף
 9 דהיינו באדם בשביל העלאת אדם והורג הוא התא וכל קתני יודע אני ועל מנת פה אני עושה ואין באן קבלת התראה ואפילו הולי ממונתו: תהוה ו' יוסי רבי יהודה היא
 10 דאפילו בהרוג ביד לא בעי התראה אלא להבחין הלכך חבר לא בעי התראה ולא הבתנה ועם הארץ בעי לאיתריא דלי נימא שונג הייתי אבל קבלת התראה אפילו
 11 בעם הארץ לא בעי פטור. כל כמב לא אמר על מנת פה אני עושה שאהרג עליו כדילפינן בחזו דהורג (לעיל דף עא.) ויתן ממת על שתינו עצמו למתח לא אתי גבא
 12 גבי רודף דבעי התראה אלא מן מצילין אותו בנפשו: דקאי בשני עברי נהרא. מתרהה מצדו זה ויתורק והורגת מצדו זה: דאצול לא מציל. והאי בעי רחמיב דקאמר
 13 אמיתיה בית דין קאי ולאחר שהורג לנהרג: מאי אימא. כלומר מאי קא רמי עליהו דהך רואת לעמדה: דבעי לאיתוי לבי דינא ומקטליה: דכתיב (דברים כב) ובערת
 14 דיע מקרבן הלכך בעי התראה דבלאו הכי לא מקטילי ליה: זו היא התראתו. אלמא משום דמחוקין ליה רודף לא בעי התראה:

סנהדרין. בן סורר ומורה – פרק שמיני דף עג עמוד א – מתוך מהדרות "אבן ישראל – (שטיינזולץ)"
 רה תוספות

1 **ומה** נערה המאורסה שלא בא וכו'. וא"ת ההוא פגם חמור מרובע שנכללה והי
 2 כפי"ק לאו פירכא והיא דהבא לא דהבא לא אמיאורא אלא אפמיא דהא נערה
 3 עבירה עבירה או שאין מקפרת על פגמה אין מצילין אותה בנפשו כדמוכח שמעתין ופשיטא
 4 ויש פגם גדול בנתיב. במערה המאורסה אנסתה וא"ת ומנא לן דאפמיא קפיד דהמנא
 5 דלמנא איסורא קפיד דמאיצטמך קפיד למעט
 6 עובד עבדה ודא חולל ובהמה ובקומט
 7 פי' לקמן דאפמיא קפיד מדגלי דבני ולא
 8 בעבירות דאמריש ועוד י"ל דאין מושיע לה
 9 משמע דאמריש קפיד קרא' ה"ה וא
 10 ללמד ונמצא למד. פירוש ונמצא אף למד דרא
 11 ללמד נמי אתא כדרישין לקמן מה רוצח דרג
 12 וא"ל יעבור וכן בההא דלעיל בפרק ד' מיתות
 13 וק"ל משכב אשה מגיד לך הכותב ששני
 14 משכבת באשה וקאמר הרי זה בא ללמד
 15 ונמצא למד וחייה נמי אף למד דהא ליפסל
 16 מינה השראה כדכור בההיא משעתין ולשוטאל
 17 דמחייב אדוכי בכו"ז שנים והא דאמר בריש פ"ב
 18 דהר"ק (ה"ב) גבי עובי אורי ה"ה בא ללמד
 19 ונמצא למד מה פסולי המוקדשים בשיחיה
 20 ה"ה נמי יש לפרש דאף למד קאמר וללמד
 21 אפסולי המוקדשין נמי קא אתי לפסור מן
 22 המתנות כדרישין בק"ל בדברות (ה"ה טו.)
 23 **אף** רוצח ניתן להציל בנפשו. ואם התאבד
 24 מדוכחה בכל אדם פסול כדרישין לעיל
 25 (דף עב) י"ל דהתם הושת ואשמעינן קרא דאין
 26 לו דמים אבל חבא קפיד דחובה להציל:
 27 **להצילו** כ"ל בנפשו כ"ו. שמשעת הלשון
 28 שמצילין הטרף בנפשו של הרוף
 29 אבל לא יתכן לפרש כן ברוף אחר בהמה
 30 וימצא בה לפיכך נראה לפרש דמצילין את
 31 האדם מן העבירה בנפשו של עצמו אבל קשה
 32 נערה המאורסה קאמר שניתן להצילה
 33 בנפשו וא"ת וכיון דהמאבד שניתן לדרוג כן
 34 להצילו בנפשו למה לן קפיד עובד נגד ויהא
 35 גוררוו השתא חבוי דורג כדי להציל התם לא
 36 כ"ש ולא מסתבר למימד דחבוי דורג ספ
 37 לאפרשיש מאיסורא ללא נראה דאם מהא הא
 38 עשה קמ"ל התם העובר בלא דלא תעמוד על
 39 דם רעה.
 40 **תלמוד** לומר השבועות לו. הבא מוקד לה
 41 לאבדת נפשו ולפירש שני דבא
 42 מיעצא (דף כח) מוקד ליה שלא יאביל על
 43 העגלים התם רדישי השבועות ה"ב לו' תערה
 44 **חייבי** בריחות חייבי מיתות ה"ב. בעיות
 45 מיירי והמאי נערה וא"ת תפסן לה
 46 מדיאקושיש כל עריות בפי אחרי' מות כדאמרין
 47 בריש הבא על יבמות (יבמות דף י"ד) י"ל
 48 מדעטע בהמה שימ' ולא מקשטין בה' ע"ה
 49 קשה דהא בהמה לא תעשה ממנוביעין לן קרא
 50 לכות השראה בהמה בפרק ד' מיתות (לעיל
 51 דף נה.)
 52 **נער** נערה. נערה. בקומטס נער כתיב וקר
 53 נערה נרדש מקרא ומסורת ואף על גב
 54 דאמרין בפרק אלו נערה (כתובות דף ט"ז) שש
 55 גבי קנס כל מקום שנערה נער אמילו קטנה
 56 במשעת הבא וחי' מצו למיכתב נערה לעיל
 57 כדכין לאו קטנה איירא ליה בתב עונשין ועוד
 58 יש לפרש דטובא נערה כתיבי בפרשה ומידו
 59 בסוכן משמע דמחז' דריש דחבוי אידי' דכב
 60 נער כתב נמי נערה פירוש אידי' דכב נער למעטי בהמה כתב נערה כלומר כפשיטה
 61 דקרא דעל כדכין נערה קרינן דהא בערה משתעה

1 **מנתי' וא"ל שמצילין אותן**. מן העבירה: **בנפש**. ניתנו להרג לכל אדם כדי
 2 להצילן מן העבירה ומקראי נפקי: **אבל** הרוף אחר הבהמה. לרבעה והרובע
 3 לעבור עבירה ורה ולחלל שבת וכל שכן שאר בריחות ומיתות ב"ד שאינן עירות
 4 דלא ניתן להצילו בנפשו אלא מדבר שהוא ערוה ויש בה קלון ופגם לנרדף כגון
 5 זכר ונערה המאורסה ומיהו רוצח בהדיא
 6 כתיב ב"ר והאי נקט בהמה משום דמיא
 7 לעריות נקט מימי עבדה ודה משום דסד"א
 8 תיתי בק"ו כדלפמן ושבת נמי תיתי בגויה
 9 שוה: **גמ' לא תעמוד**. לא תעמוד עצמך על
 10 דמו אלא הצילה: **לפגמה**. לבישה ולזולה
 11 אמורה תורה נתנה להצילה בנפשו כדלפינן
 12 לקמן מואין מושיע לה. מן ק"ו. ח"ה הקינא
 13 ח"ה. שהוקש רוצח לנערה המאורסה וכל
 14 היקט וגויה שוה המופנת הרי הוא
 15 במפרש במקרא וענישין ממנו לפי הא
 16 ניתנה לדרוש מעצמו אצל חזקוני
 17 שאדם ק"ו מעצמו א"ע"פ שלא קבלו מרבו
 18 אין עונשין ממנו כדלפינן בכמות (דף ט"ד.)
 19 וכי מה למדנו מרובע. כאן לפסור את
 20 האונס דקאמר ליה קרא אין לנערה חטא
 21 מות כי כאשר יקום איש דמשמע כי היכי
 22 דהתם אונס פטור בהו נמי שטרדה אלא
 23 משמע שוה את ללמד על הנערה ונמצא
 24 שנכתב כאן ללמד הימנה כלומר נמצא כי
 25 למד דהמשום מילי אחרני' איחוקש ותרתייהו
 26 ילפי מהרדי' מה נערה המאורסה וכו'
 27 להצילה. מן העבירה בנפשו אף רוצח י"ו
 28 ואכתי ילפא נערה מרובע שתרנגו ואל
 29 תעבור כדלפמן ומיהו הבא אל אסיקטא
 30 במילתיה דר' רבא גרמא אתאי: ומקראסא
 31 אין מושיע. מכלל דבעיא תשועה: **אבת**
 32 **ניפו**. כגון נטבע בנר מניין שאתה מצודה
 33 על השבת: ת"ל 'והשבועות לו'. קרא יתירא
 34 הוא למדוש השב' את נפשו לנעמה: ה"ה מילי
 35 **בנפשו**. אם הו' הוראוהו יוכל להצילו
 36 יצילה: קמ"ל. לא תעמוד על דם רעה' אל
 37 תעמוד על עצמך משמע את חור על כל
 38 צדדין שלא יאבד דם רעה: חייבי בריחות
 39 וחיבי מיתות ב"ד דעריות קאמר דאיכא
 40 עבירה ופגם והתא מתמיא אם הכי ברי
 41 להי מלדא קא מיינן תשמיש אסתמא ותנא
 42 הני הואו הדין לכל עריות: **אלמנה לבתן**
 43 **גדול**. כ"ג הרוף אלמנה לאונסה א"ע"פ שיש
 44 שם פגם דאם קמיש לה חללה אין מצילין
 45 אותה בנפשו כדמפרש לקמן דחיבי' לא מילין
 46 אין ניתנן להציל בנפשם: **נערה בה עבירה**.
 47 כבה אין מצילין: **אם אפמיא לא וקרא**
 48 אפמיא קפיד מדגלי בתני ולא בעבירות
 49 אחרות: יש מושיע לה. ע"י דבר אחר בלא
 50 הירגה אין הורגין אותו כדפרישו שריר
 51 כשישיגורו ייהי' לה מושיע: **האומר**.
 52 למצילה קפיד דחיבי' אחריו נתיחו לו ואל
 53 תרפוהו אחריו שלא יהרגנה קודם שתשיגוהו
 54 אף על פי דהאוסה הוא ומעראה היא
 55 קאמרה אין מצילין אותה וטעמא מפרש
 56 לקמן: **לנערה חטא מות**. אבלוהא ק"ו וקרא
 57 מושיע לה וקרא יתירא הוא ולדרשה דהא
 58 כתיב ולנערה לא תעשה דבר נער כתיב
 59 וקרין נערה נרדש מקרא ונרדש מסורת נער
 60 להביא את החבור נערה כמשמעו: **דלאו אורחיה**. ליבעל ואיכא בזיון ובשת גדול:
 61 **פגם** לה. כבתולין ומגנה על בעלה:
 62 דאורחיהו

1 משום דהאי לא אורחיה חאי קא פנים גיה. לאו אפרכא גמורה היא דאיכא למימר
2 אריך יוכיה וכו' ותי' ותי' אלא ונחמא ליה ותי' אלא ונחמא ליה ותי' אלא ונחמא ליה ותי'
3 ופסח דרדו שבת וטומאה ולא יליף ממינידו שאר קריבת צבור. חד למעוטי עבר ע"ז
4 וחד כו'. אי לא תביא אלא חד היה מוקימין ליה למעוטי כדמה ושבתי ותימה דברמה
5 ושבת היכי ממעט עובד וטפי היה נראה לומר
6 דמדת ממעט ע"ז ושבת ותי' ותי' ותי' אלא ונחמא ליה ותי' אלא ונחמא ליה ותי'
7 למעוטי שבת הא מצייל גופיה קא מחלל שבת
8 הדוביל בחבירו ואך החיל שבת להחיל בחירו
9 מחלול שבת דאין זה מקלקל בחבורה דאיכא
10 תקני גברא כיון דמייחייב מיתה כדפרך' באחד
11 דיני ממונות (לעיל דף לה. ועם) וי"ל דמי' ס"ד
12 הגדירה הכתוב כרבי אלעזר בר"ש. חילול
13 החילול מעוטי ע"ז והי' דלקמן בפרק גרשין (דף
14 8ב) דכתיב בהו חילול לא גמרין מע"ז אלא
15 שבת ושבת ע"ז' כתיב בהו חילול במקום מיתה
16 ממונא לא משלע עד גמר ביאה. מ'
17 בקנטורס שהוא מוציא בתולה
18 הקשה בדלא השרת בתולים גנוי משלם קנס
19 כדאמר בפי' קדושין (דף טז) באו עליה עשרה
20 בני אדם ועיין א"ה בתולה רבי אומר הראשה
21 בסקילה וכולן בחנק ואמרין מודה רבי לענין
22 קנס דבטלה משלמי ובפרק ג' דבימות
23 (בימות דף טז. ועם) ומוקימין ולו תהיה לאשה
24 באשה הראיה לו פרט לאלמנה לבתן גולה
25 בבא עליה שלא כדרכה אלא הכא היינו טעמא
26 דלא משלם אתחילה ביאה השום רקם לך
27 כדבריה בתולה הלך כל משלם אלא עד גמר
28 ביאה אבל בעלמא קנס משלם עסק משעת הערעה
29 וי"ל דלא אתרביא הערעה כגומר ביאה (ואלא
30 לענין עריות וחיבי לאון ועשה ויבמה ואשה
31 בעילה ב'פ' היא הבא על יבמות (שם ו' טג) אבל
32 לענין קנס לא אתרביא ותי' על כרחך למד'
33 הערעה זו הכנסת הערעה לא אתרביא לא
34 מייחייב היא בגמר ביאה אלא בתולה היא לא
35 פריכה היא בחיוב רביא רומנא תרע מורא
36 ילפנין הערעה ביאה דהיא המוטרה ידאי אתרביא
37 פטור בגמרא ערעה חיבי אלא הוא בתולה
38 היא אלא כתיב חיבי רומנא ומיהו לראשונת
39 דכחותה משמע ואתרביא משלם קנס
40 דאמרין הערו בה ערעה ועיין היא בתולה
41 כולו משלמין קנס
42 במניחתו שלא יהרגה רבי יהודה היא. לא
43 אין קטנה לא לגבי יהודה אפילו קטנה כדמוכח
44 בפרק אלו נעוהו (מכות טז. ועם)
45 במפותה ודרי' הכל. תימה היכי מוקמי'
46 במפותה את קנתי סיפא אשת
47 אחוזי דיש לה קנס על כרחך במניחתו
48 ותגרשה דאי בערעה תחתי חיבי מיתות פטורין כותבן גמרה ונערה שנתארסה ותגרשה
49 קנסה לעצמה כדקתני ר' עקיבא בסיפא ואי במפתה הרי מחלה כדמוכח ב'פ' אלו נערת
50 (שם ד' לב.) מדוק מתי' דאלו תן הולקין ביחומה מפותה ובי' דאיתי' כרבי עקיבא
51 דברייתא דאמר גמרה שנתרעה ונתקנה קנסה ונתקנה קנסה ונתקנה קנסה ונתקנה קנסה
52 הבא על בתו פטור משום דמתחייב בגופו ובנתרעה ותגרשה איי' ואי רבא תיסק
53 ליה דאפילו בא עליה אחי' קנסה לאביה ואן לומר דאמרין היא ואלא הפסקה
54 לעמוד ברין עד שבגרה דמה עמדי' ברין שייך דבר' שדוא שלו נזרעה לפרש הרעולם
55 לעצמה ואפילו במפותה מייחייב אי אמר' בשעה שבא עליה שאינה מוחלת קני' מיהו
56 בירושלמי פריך לא ומשני כגון שלא הספיקה לעמוד ברין עד שמת האב אבל יש להוכיח

1 משום דהאי לא אורחיה הוא, והא קא פגים ליה. אביל
2 שאר עריות, דאורחיהו ולא נפיש פגמיהו, אימא
3 לא, קתב ר' חמא 'הטא' ואי קתב ר' חמא 'הטא' הוה
4 אמאי, אפילו חיבי לאון, קתב ר' חמא 'מור'. ואי
5 קתב ר' חמא 'מור', הוה אמאי, חיבי מיתות ביה דין,
6 אין, חיבי ברייתו, לא. קתב ר' חמא 'הטא' וילכתבו
7 ר' חמא 'הטא מור', ולא פגי' ער' וער'ה'. אין, הכי
8 נמי. ואלא 'ער' וער'ה', חד למעוטי עובר עבודת
9 פוכבים, וחד למעוטי בהמה ושבת. וילפי' שמעון בן
10 יוחי, דאמר עובר עבודת פוכבים וחד להצילו בנפשו.
11 לקמה לי. חד למעוטי בהמה, וחד למעוטי שבת.
12 סלקא דעתך אמינא, מתי' שבת מ'חילול' 'חילול'
13 מעבודת פוכבים. וילפי' אלעזר ברבי שמעון, דאמר
14 מחלל את השבת ניתן להצילו בנפשו, דאתיא שבת
15 מ'חילול' 'חילול' מעבודת פוכבים, מאי איכא למימר.
16 חד מעוטי למעוטי בהמה, ואידך, אידי' דכתב ר' חמא
17 נער, קתב נמי נערת: רבי יהודה אומר, אף האומר
18 הניחו לו שלא יהרגה, כמאי קמפילו, אמר רבא,
19 במקפת על פיגמה ומניחתו שלא יהרגה. רבן
20 כברי, אפיגמה קפיד ר' חמא, והרי מקפת על פיגמה.
21 ורבי יהודה, הא דאמר ר' חמא קמליה, משום
22 דמרה נפשה למעוטי. הא, לא מרה נפשה לקמלי.
23 אמר ליה רב פאפ' לאבי, אלמנה לבתן גולה, נמי
24 קא פגים ליה. אמר ליה, אפיגמה רבה, קפיד ר' חמא.
25 אפיגמה וטא, לא קפיד ר' חמא: 'הטא' אלו חיבי
26 ברייתו: ורמינהו, ואלו נערות שיש להן קנס, הכא
27 על אחותו. אמרנה רבן קמיה דרב חסדיא, משעת
28 הערעה דפגמה, אפטור ליה מקטלא. כמאן לא
29 משלם, עד גמר ביאה. הניחא למאן דאמר, הערעה
30 זו נשיקה. אלא למאן דאמר, הערעה זו הכנסת
31 עטרה, מאי איכא למימר. אלא אמר רב חסדיא, כגון
32 שבא עליה שלא כדרכה, וחדו ובא עליה כדרכה.
33 רבא אמר, במניחתו שלא יהרגה, ורבי יהודה היא.

1 דאורחיהו. בבעלות: ולא נפיש פגמיהו. כדאורחיהו ובעלות חן על הארס
2 ועשוי' מתנגד עליו אבל שאר עריות פנויות ובעלות לא מפגמי כולי האי וכן
3 נשאות בעולות לא מפגמי כולי האי כמו ארסה: וכתב חמא מות. דאתרבו לה
4 כריתות ומיתות ביד לוד בעי נער וערעה שרתי חן בכלל: חד למעוטי עובר היה.
5 וס"ד' אתי' בדין דולקמין: וחד למעוטי
6 בתומה. משום דרבי לרמי' ושבתי
7 נקטיה ואגב גררא אידי' דתנן במתני' מיהו
8 קרא לא בעי למעוטי דכין דאמעטא
9 עבודה ורה מוסיכא תיתו שבת הא לא סלקא
10 דעתך לאתי' אלא בחילול חילול מעבודה
11 ורה דל'קמן דרבי שמעון לקמן הוא (דף
12 עה): אידי' דכתב נער. להביא את החזר
13 כתב נערה כלומר בפטישה דקרא דעל
14 כרחה נערה קרינא ביה היא בערה
15 משתעי ולערה לא תעשה דברי. בפקפתי
16 על פגמה. דאי בשאינה מקפדת לא קאמר
17 רבנן למקטלה משום עברה דלא תמיד
18 מעבודה ורה ושבת אפגמה קפיד ר' חמא.
19 מלא כתב בתיה קרא אלא מיד דפגמה
20 שבע מיתה אפגמה קפיד: דמרה נפשה
21 לקטלא. שיש ענוות שמוסרין עצמן למות
22 שיהרגנה ולא תבעל לו ואמרה תורה הציל
23 דמה דרמו: הא קא פגים לה ואי טעמא
24 דקרא משום פגמה היא אמאי אמעטא
25 חיבי לאון ואדרבנן קא פריך דאמרי טעמא
26 משום פגמה הוא: אפגמה רבה. כדן עריות
27 דכריתות שדן חמורת והיא חרופה מרובה
28 שהולד ממור ועשיית וזה בעי'תו אבל
29 כן גרל באפגמה אינה נעשת וזהו אלא
30 חלה: הבא על אחותו. כלומר אפילו בא
31 על אחותו ולא קרינא בה ולו תהיה לאשה
32 אפילו הכי קרינא בה ונתן האיש השוכב
33 עמה דאתרבי' מקריא בחבותו (דף טז)
34 ואע"ז דחיבי כנס לא מפטר מתשלומין ואי
35 נתן חלוציה בנפשו אמאי משלם רבי מיתה
36 ותשלומין יש כאן ואע"ז לא סלקא פטור
37 מתשלומין כדקמיין לן (שם ד' בכל)
38 חיבי מיתות ביה דן ושגגן דנפקא
39 מדתניא דבי חוקיה מה מכה בהמה לא
40 חלקת בה כו' אף מכה אדם לא תחלוך בו
41 וכו': פשעת הערעה. קרי ליה בעלה
42 ואפיגמה במקפת טובא אין מציילי' אותה
43 כגומר ביאה בנפשו וקנסא לא מייחייב אלא
44 משום גמר ביאה שדוא מוציא מיתה
45 גמר ביאה אלא דיוקיא בביאה המיוק' שדוא
46 מוריע דקרא אבתולים קפיד דכתיב (דברים
47 כב) נערה בתולה אשר לא אורסה היא גמר
48 ביאה דהכא הכנסת עשרה היא: הניחא
49 למאן דאמר. ביבמות ו' (נה) הערעה דהיא בעולה היינו בעולה אבר איכא
50 לאוקומה דפגמה היא דמקרי בעולה ועיין בתולה לא יצאו לאיחויבה קנסא
51 דחשמי' אלא למאן דאמר הערעה. עששה הכותב בלא התורה כבעולה זו
52 הכנסת עטרה וגמר ביאה כגון דשפחה חרופה דכתיב בה שכתב ע"ז (ויקרא יט)
53 היינו ביאה המיוק' אין כאן הערעה' פגם בלא דהוצאת בתולים ונמצאו מיתה דניתן
54 להציל ותשלומין כאן אחת: שבא עליה. הוא או אחר כבר שלא כדרכה חזר
55 ובא עליה כדרכה דלא נתן בביאה זו להצילה בנפשו שכבר נפגמה ר"ה היא.
56 דאמר לא ניתן להצילו בנפשו:

ר"ב פשא אמר. לא תקני אחורו יש לה קנס במפתה קאמר דבת קנסא נמי היא ולהציגה לא ניתן דהא אינה מקפרת: אבי. אמר. לעולם באנוסה ובכון דיכול להציל להציל באחד מאבריו ולא שלל את הורגו מיתה ור' יונתן בן שאול היא: ויכול. הנרדף או הראהו להציל באחד מאבריו ולא הציל אלא בנפשו נהרג עליו: בנפשות שבמינות. שהוא מתכוין להרוג את הכזיר והוא האשה החתוב מרבה. דכתיב: ואם אסון יהיה. ואי לא מתכוין להרוג דשנגו הוא אמאי משקיל אלא לאו ש"מ במתכוין והסם ורצח ניתן להצילו בנפשו כדאמרנן לעיל והוה רודף היה שהיה מתכוין ואפ"ה כתיב דאם לא יהיה אסון שאן באן חיוב מיתה ענוש יענש ומי ולדות: אי אפרת

בשלמא וכו'. כגון שיכול הראהו להציל באחד מאבריו והוא לא ניתן להורגו הלכך כאן אין מיתה ויענש: אלא אי אפרת וכו'. אמאי יענש הא רודף הוא וניתן להציל בנפשו: דילמא שאני הא. להכי משלם ואע"ג (ורליכא) צד מיתה משום דמיתה לזה ותשלומין לזה המיתה והתשלומין אינן באין לו ע"י אדם אחר שהמיתה באה עליו בשביל הציור עבדו מה התשלומין דבעל האשה הן דאיניש דעלמא הוא הדבעל לא מפיטר מתשלומין דהאי משום חיוב מיתה דמדיחייב אידיך: לא שניא. אם היה כאן חיוב מיתה אין חיוב לתתויב תשלומין בין שהמיתה באה עליו בשביל בעל התשלומין בין שהיא באה עליו בשביל אלו פטור. מתחייב בנפשו ואילו ברדיפא שזרין נתן להציל

בנפשו ואע"ג וכלים הללו של שאר כל אדם הן דמיתה הוא ותשלומין לזה פטור: וירודף שהיה רודף. אחר כזירו להורגו חזק רודף אתרוי להצילו ושכיר את הכלים וכו': רבה לא נאבדה. בעבודה וזה דעונשים מן הדין והתר יורה שבת בחלול חלול מעבודה וזה מתלליה מות יומת (שמות לא) ומורכק לא נתן להשכיר לומר לא תחלל (ויקרא יד) גתוה. שם האיש: ועיבור ואל יהיה ודי ברם ולא שימות בהם: חוץ מעבודה וזה וכו' לקמן ליה ליה: בפרהסיא. לקמן מפרש במה פרהסיא: לא תחללו. בפרהסיא איכא חלול השם וצריך לקדש את השם והוה נוקדשתי שמוסר נפשו על אהבת יוצרו: ואהבת את ה' אלחיך. שמענו של המורה: בעבודה וזה: לכה נאמר וכו'. כלומר תראה אהבתו חיבתו לך יותר מכל החיוב לך: מה רוצח יתר ואל יעבור. ואם אבד לו חיי רוצח הורג את הנפש ואם לאו הרני הרוג יתר ואל יעבור: כברא הוא. שלא תרחה נפש כזירו דאיכא תרתי אבוד נשמה ועבירה מנפש נפשו דליכא אלא חזא אבוד נשמה והוא לא יעבור דכי אמר רחמנא לעבור על המצוות משום חיי ברם משום דיקרה בעיניו נשמה של ישראל ודכא גבי רוצח כיון דסוף סוף איכא איבוד נשמה ליה מותר לעבור מי יודע שנפשו חיבתו ליוצרו יותר מנפש חבירו הלכך דבר המקום לא ניתן לדחות: מי דוראי. ארזן עירי וגו' הוה: חזית דרבא דירך סומק טפי. מי יודע שהיא דמך חיבב ונאן ליוצרך יותר מודי מתיב הלכך אין כאן לומר חיי ברם לא שימות בהם שלל חייך אלא מתכוון אלא משום חיבתו נפשו של ישראל להקדימה וכן שיש אבוד נפש חבירו לא ניתן דבר המלך לדחות: שבוה על הרצחה: ואפילו מצוה קלה יתר ואל יעבור. שלא ירגילו הגוים להמרק את

הלכבות לכה. עיקרא

ר"ב פשא אמר, במפתה ודכרי הכל. אפי אמר, יכיל להציל באחד מאבריו, ורבי יונתן בן שאול היא. דתניא, רבי יונתן בן שאול אומר, רודף שהיה רודף אחר כזירו להורגו, ויכול להצילו באחד מאבריו ולא הצילו, נהרג עליו. מאי מעמא דרבי יונתן בן שאול, דכתיב וכו' יצאו אנשים והרוגו, ואמר רבי אלעזר, במצוות שבמיתה, תפכות מדרב, דכתיב ואל יעזבו פניהם תחת נפש. ואפילו הכי אמר רבנא ואל יהיה אסון ענוש יענש: אי אפרת בשלמא, יכול להציל באחד מאבריו לא ניתן להצילו כגון שיכול להציל באחד מאבריו. אלא, או אפרת יכול להציל באחד מאבריו, נמי ניתן להצילו בנפשו, חיוב משפחת לה דענש. דילמא, שאני הכא דמיתה לזה ותשלומין ליה. לא שניא, דאמר רבא, ורודף שהיה רודף אחר כזירו, ושכיר את הכלים, בין של נרדף ובין של כל אדם, פטור. מאי מעמא, מתחייב בנפשו הוא. ונרדף ששכיר את הכלים של רודף פטור, של כל אדם חיוב. של רודף פטור, שלא יהא ממונו חביב עליו מנופה. של כל אדם חיוב, שמציל עצמו במקומו כזירו. ורודף שהיה רודף אחר רודף להצילו, ושכיר את הכלים, בין של רודף, בין של כל אדם, פטור. ולא מן הדין, שאם אי אפרת אומר, כן, נמצא אין לך כל אדם שמציל את כזירו מיד הירודף: אבל הרודף אחר בהמה: תניא, רבי שמעון בן יוחאי אומר, הקובע עבודת פוקבים ניתן להצילו בנפשו, מקל וחומר. ומה פגם הדיוט, ניתן להצילו בנפשו. פגם גבוה, לא כל שכן. וכן עונשין מן הדין? קא סבר עונשין מן הדין. תניא, רבי אלעזר ברבי שמעון אומר, המחלל את השבת ניתן להצילו בנפשו. סבר לה פאבויה, דאמר עונשין מן הדין, ואתאי שבת בחיוליה ויחול' מעבודת פוקבים. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי, דאמר רבי יוחנן ונאמר עונשין ביה נתנה בלוד, כל עבודת שבתורה, אם אומרים לך עבוד ואל תהרג, ועבור ואל תהרג, חוץ מעבודת פוקבים, ויגילו עריות, ושפיכות דמים. ועבודת פוקבים לא? והא תניא, אמר רבי ישמעאל, מנין שאם אמרו לו לאדם עבוד עבודת פוקבים ואל תהרג, מנין שיעבוד ואל תהרג, תלמוד לומר וחי בהם, ולא שימות בהם. יכול, אפילו בפרהסיא. תלמוד לומר ואל תחללו את השם קדשו ונקדשתו. אינהו דאמרו פרבי אליעזר, דתניא, רבי אליעזר אומר, ואהבת את ה' אלחיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, אם נאמר בכל נפשך, למה נאמר בכל מאדך, ואם נאמר בכל נפשך, למה נאמר בכל מאדך, ואם יש לך אדם שגופו חביב עליו ממונו, לכה נאמר בכל נפשך. ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מנופה, לכה נאמר בכל מאדך. יגילו עריות ושפיכות דמים, פדרבי. דתניא, רבי אומר, מי פאשר יקום איש על רעהו וירצוה נפש בן הדבר הזה? וכי מה למדנו מרוצח מעשה, הרי זה לא למד ונמצא למד. מקיש רוצח לנערה המאורסה, מה נערה המאורסה ניתן להצילו בנפשו, אף רוצח ניתן להצילו בנפשו. ומקיש נערה המאורסה לרוצח, מה רוצח יתגן ואל יעבור, אף נערה המאורסה יתגן ואל יעבור. רוצח גופיה, מנא לן. סברא היא, דההוא דאתא לקמיה דרבך, ואמר ליה, אמר לי כרי דוראי, זיל קטליה לפלגיא. ואי לא קטלינא לך. אמר ליה, לקטלך ולא תיקטלו, מי ימר דרמא דירך סומק טפי, דילמא, דמא דההוא נכרא סומק טפי. פי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן, לא שנו אלא שלא בשעת גורת המלכות. אבל בשעת גורת המלכות, אפילו מצוה קלה, יתר ואל יעבור. פי אתא רבין אמר רבי יוחנן, אפילו שלא בשעת גורת מלכות, לא אמרו אלא ביצנעא, אבל בפרהסיא אפילו מצוה קלה, יתר ואל יעבור. מאי, מצוה קלה. אמר רבא בר רב יצחק אמר רב,

הא ממונו חביב עליו. ודמיתין להצילו בנפשו לא שכן דיתין בממונו. עונשין מן הדין. לא דמי לעונשין מן הדין דאפילו בו אביי ורבא לקמן בפי תשרפין (ר' עו.) כדפרישת בפרק ד' מיות (ר' נג' ר"ה השתא) והא דאיצטרכיב לעיל דח' למעטי בעבדה וזה היינו נמי למאן דאמר עונשין ומד' חיי און עונשין הוה משני חד למעטי בהמה דדמי לעריות ואידך אידי דכתיב גיר כתיב נמי נערה: אפילו

1 אפילו לשנוי עונסא. וכאשר משמע דמעגליהם משנוין משל גוים כדאמר
2 נמי בפרק ברכות (ט"א: ושם) גבי אלעזר ועירא דהה סיים מסאני אובמי
3 וקאמר שהיה מתאבל על יורשילום וכך משמע במסכת געתינ (דף כב.) גבי הווא גבאר
4 ליהן סיים מסאני אובמי ולא רמי חוטי קושה בדסוף פ"ק בדביצה (דף טו.) חנן אץ
5 שמואל מעלה על בן סורר מיפטי שצריך ביצה
6 הגיר לתשריו ובפרט שר דודאק רצועת
7 המנעל היו משונות משל גוים דשל גוים
8 שחרות ושל ישראל לבנות ומסאני אובמי
9 דבכל דוחתי היינו רצועות שחרות אבל המנעל
10 והוא אסתר פרהסיא הוא. תימה הדיל
11 לאקשיי עריות הווא דרורגא ונערה
12 המאוסה לכלי' עולת דינא אלא יעבור ובמו
13 כך קשה ברש כחובות (דף ג. ושם) דאמר
14 דאיכא צעונת דמסור נפשיהו ופרך וליחוש
15 לזו ראונה שרי ומאי קושיא הא שפיר עברן
16 דאין הייבין מיתה על בעלה גוי משום דרמנא
17 אפקיה לרועיה דגוי כדארמיתין פ"ג משאנן על
18 האנסה (בכמות דמי) דכתיב ורמת סוסים
19 וזמנם ומתוך כך היה רוצה ר"ת להחזיר
20 ישראל שמהיה אבא עליה גוי ושוב תנדין
21 עמה לקיימה ביהדות של ידך למימך אהך
22 למעלה בביאת גוי דרביא ביבאת בתמה אסתר
23 דר"י יצחק ב"ר מרדכי ד"כ בביאת גוי נאסרה
24 בשנת דארמית' היום איכאנן פרוצות פ"ג האשה
25 לבעלה אמרמל' (כתובות ב"ט ושם) גבי האשה
26 שנחבשה בליה על ידי נפשות אסורה לבעלה
27 ואמרין נמי במגילה (דף טו.) כאשר אבדתי
28 מביט אבא בך אבדתי מןך אלמא לגבי בעלה
29 כ"ל חשיב' ביאת גוי כביאת חיוב וגם לכתובה
30 נפסלה בביאתו א"ע' שבביאת בתמה אינה
31 נפסלה דאין ונת' לבתמה כדארמיתין פ"ג רבא
32 על יבמות (בכמות דף נט.) דרועיה דגוי הוא
33 דאפקיה ריעותיה גויה ויהי עובל ביאת גוי
34 לא אפקיה ובין דאסרה לבעל אסרה לבעל
35 מוטעמא ונתמאה אמרין נמי כוסות פפר
36 ארסה (י' ב"ט ושם) נמי מקנין על ידי ופסיל
37 בתרומה ופרך פשיטא וחסתרה והיא נטמאה אחר לבעל ואחר לתרומה
38 ומשני מזה דרמנא ב' דאמר חסתר'ה והיא נטמאה ונזי היבא דברך ביאה אסירה ליה
39 לאפקוי גוי דבלאו ליה אסירה ליה קמ"ל אלמא אפילו גבי גוי ידך נטמאה לאסור
40 לבעל והוא הדין לבעל והוא דלא פריך חבא אמר עריות הווא גויה דזמני

ערקתא דסכאנא. שרוך הגעל שרוך שאם דרך הגוים לקשור כך ודרך ישראל בענק
אחר כגון שני צד יהדות דברך ודרך ישראל לקשור צד גוים צעונים אפילו על ששן
כאן מצוה אלא מנזג בעלמא יקדש את השם בפני חבריו ישראל הואי פרהסיא
מדבר בישראל: אחיא תוך תוך. דעשרה עינן וכולוהו ישראל. להלן. מברולום:
והא אסתר פרהסיא הואי. ונבעלה לגוי הוא
ומהר נפשה לקטלא קירקע עולה היא
אינה עושה מעשה הוא עושה בה מעשה:
הנאה עצמו. שאין הגוי מחבין להעבירו
מיראתו אלא להנאת עצמו מחבין שאני
ואין כאן חלול השם ליהנה על כך. הני
קוויאן ודימניקי. כלי חושט שנתונים בהם
תחלים גבוהין וזעומין לפני שולחן מלכים
להתחמם כנגדן. היכי דייבין להו. ויח טע
היה לפרסיים שנטלין כמורים אור מכל בית
ובית ומעמידן בבית עבודה וזה שלום
ומתחממן העם כנגדו והיו נטלין אף מבית
ישראל בעל כרחם היכי דייבין להו ולא
מסרי נפשיהו אקדושת השם הלא חק
עבודה הרה הוא: אלא. הולת והגוי אינו
מחבין להעבירו אלא להנאת עצמו מחבין
שצריך לאותו הכלי אין כאן קדושת השם
להרע עליו ואף על פי שהגוי אינו צריך לו
אלא לחוק עבודה וזהו הנאת עצמו הוא
שצריך לאותו כלי ואינו אומר לו שעובד
אני: קטיל אספסתא. קצור עשב מאכל
בהמה: לקטלו. האספסתא היא לקטלה והגוי
דבין דאנו מחבין להעבירו אלא לעורכי
עצמו אין כאן חלול השם: שרי לנחיא.
להעבירו הוא מחבין ואי פרהסיא הואו או
שעת גזרת המלוכות לקטיליהו ולא ליקטלו
אספסתא: בן צו מוחרר על עבודה וזה
כדאמר ב"ר מיתוח (נ' טו.) ואם אמר עובר
ואת הורג מצוה היא לקדש את השם או
לא: אבוירייהו. כל מיני דשירי בהו קדושת
השם שייבא הוא אומר לו לעבור על
אותן מצות או יהרג ואם לא יקדש את השם
יעבור עליהם הלכך יתיי נמי בכללן הוא:
אבוירייהו. לוד אפרנטנטי ורונגותו במנחות
(דף עג.) עולה וכל אבוירייהו: לדבר' חזו. מאחר שקבל עליו עונש שלא לעבור
עבודה וזה אמר לו לאיליש' לדבר' הזה יסלח' ה' לעבדך שאני אנוס דבבר שאדוני
נשנע ע"י וכתבי' ויארר לו לך לשלום אלמא הודה לו:

אפילו לשנוי עונסא. וכאשר משמע דמעגליהם משנוין משל גוים כדאמר
נמי בפרק ברכות (ט"א: ושם) גבי אלעזר ועירא דהה סיים מסאני אובמי
וקאמר שהיה מתאבל על יורשילום וכך משמע במסכת געתינ (דף כב.) גבי הווא גבאר
ליהן סיים מסאני אובמי ולא רמי חוטי קושה בדסוף פ"ק בדביצה (דף טו.) חנן אץ
שמואל מעלה על בן סורר מיפטי שצריך ביצה
הגיר לתשריו ובפרט שר דודאק רצועת
המנעל היו משונות משל גוים דשל גוים
שחרות ושל ישראל לבנות ומסאני אובמי
דבכל דוחתי היינו רצועות שחרות אבל המנעל
והוא אסתר פרהסיא הוא. תימה הדיל
לאקשיי עריות הווא דרורגא ונערה
המאוסה לכלי' עולת דינא אלא יעבור ובמו
כך קשה ברש כחובות (דף ג. ושם) דאמר
דאיכא צעונת דמסור נפשיהו ופרך וליחוש
לזו ראונה שרי ומאי קושיא הא שפיר עברן
דאין הייבין מיתה על בעלה גוי משום דרמנא
אפקיה לרועיה דגוי כדארמיתין פ"ג משאנן על
האנסה (בכמות דמי) דכתיב ורמת סוסים
וזמנם ומתוך כך היה רוצה ר"ת להחזיר
ישראל שמהיה אבא עליה גוי ושוב תנדין
עמה לקיימה ביהדות של ידך למימך אהך
למעלה בביאת גוי דרביא ביבאת בתמה אסתר
דר"י יצחק ב"ר מרדכי ד"כ בביאת גוי נאסרה
בשנת דארמית' היום איכאנן פרוצות פ"ג האשה
לבעלה אמרמל' (כתובות ב"ט ושם) גבי האשה
שנחבשה בליה על ידי נפשות אסורה לבעלה
ואמרין נמי במגילה (דף טו.) כאשר אבדתי
מביט אבא בך אבדתי מןך אלמא לגבי בעלה
כ"ל חשיב' ביאת גוי כביאת חיוב וגם לכתובה
נפסלה בביאתו א"ע' שבביאת בתמה אינה
נפסלה דאין ונת' לבתמה כדארמיתין פ"ג רבא
על יבמות (בכמות דף נט.) דרועיה דגוי הוא
דאפקיה ריעותיה גויה ויהי עובל ביאת גוי
לא אפקיה ובין דאסרה לבעל אסרה לבעל
מוטעמא ונתמאה אמרין נמי כוסות פפר
ארסה (י' ב"ט ושם) נמי מקנין על ידי ופסיל
בתרומה ופרך פשיטא וחסתרה והיא נטמאה אחר לבעל ואחר לתרומה
ומשני מזה דרמנא ב' דאמר חסתר'ה והיא נטמאה ונזי היבא דברך ביאה אסירה ליה
לאפקוי גוי דבלאו ליה אסירה ליה קמ"ל אלמא אפילו גבי גוי ידך נטמאה לאסור
לבעל והוא הדין לבעל והוא דלא פריך חבא אמר עריות הווא גויה דזמני

שענא דקרקע עולם לענין דלא מחייבי' למסור עצמה משום עריות דהא מרוצח ליפנין ורורג נופה כי מחייבי' למסור עצמו דמי קודם שיהרג בידים אבל היבא דלא עביד מעשה
כגון שמשלכין אותו על הגיהנום ומתמקן סתמבריא אסתר ומוצי' אמר אירבה מאי חוית דמנא דהרביא' סומק' טפי דיילמא מנא דידי סומק טפי כיון דלא עביד
מעשה דהווא דקאמר ואי הניקח המאוסה חתונה ויהי רצונן ואבעול קאי דעביד מעשה אבא הניקח מעשה אבא קדשה ערקתא עול' חייב' אבא למסור עצמו ואי כיון שחרג שי
לפרש וחרגו ונערה קודם שתעשה מעשה שחבאי עליה את הערוב אבל לענין חלול השם משום פרהסיא לא ע"ה דמתיי' עטמא דקרקע עולם וכן נמי שי לפרש בהודיא דרש פרוק
הבא על יבמות (בכמות ד' נג. ושם) דאמר רבא אין אנוס לערעה שאין קושיא אלא לדעת דאם אומר לו שיהרגנו או יניח שיביאנו על הערה ודוע עטמ' ביאורו אי אפשר שלא
תקשה לא מצני' למימר דלא עביד מעשה שהקישו חייב מעשה ואם היה כבר מקושה ועומד הגוים הביאורו על הערה היום היא שי אנוס ואין לו להמסור עליו עצמו דאמר דפרך
פרק מצות חילוי (שם י' קג. ושם) גבי יעל ודא אץ מתרביא מעבידי' משני טרובין של רשעים רעה היא אצל גירקס' דשעבא נרש על חזת החילול בהש' והחטא על גבי למימר דמתיי'
שענא היה לה למסור עצמה א"ע'פ' שהיא קרקע עולם משום דהנאה חשיבא כמעשה כדרדישי בפרק המניח (ב"ק ד' לב.) ונברוהו הנפשות העושות דא"כ בשמעתין נמי ה"ל לאקשיי
גבי אסתר ועד דנראק הדברים שלא היהא אנוס שהיי בורה היה ולא היה רשאי לאנסה ואירבה היה עריך' שתמנינוהו מן דרורפים כמו שזכרנו הענין והיא שיהרגו דבריה' עד
שלא עלמה להחיש כחו ורחת' פריך על מה שכתובות משבחה מנשם באהל תברך שרה רבקה חלל ואלהא דארמיתין פ"ג נמי שאמר ואני בויד' (י' כג. ושם) גדולה עבירה שנתנה ממצוה
דאם היהא אנוסה בנה בחבוב משבחה וא"כ שכתרביצ' אסתר לאחשושושא שאמר'ה כאשר אבדתי' אבדתי' למה לא גירשה מרדכי תחילה כדי שתחא מותרת לחורו' לו חסדיו
ורשנו' לא אסירה חבוב' בלא גישואן בדתנן פ"ב דרסות' (י' יח.) הכל מודים שאין מתנה עמה לא על קודם שתארת'ה או על אחר שתתרגש' שחסתי'ה לאסור ותמאני' שאם חסתי'
ותמאני' ואח"כ חיותה' הוא וכלל כל שתיבעל' אלא תאמ'ה לו לא היה מתנה עמה וי"ל דלא היה רוצה לגרשה' שהיה ירא' מן ידע' למלך' קטלו' אסתר ופריך לחיות'ה כ"י.
ועודא עובדא דשלד' יבמות (י' קא: ושם) דאמר ליה גוי לישראל קטיל אספסתא ואי לא קטילנא לך כדקטילנא לפלניא ב' ישראל דאמר ליה בשל' לך קוריה בשבתא ולא בשיל'
וקטיליהו שמא לא היה כפי בחלבה דמן חרין' לא היה לו למסור עצמו מנקום הנאת עצמן על גוים: בן צו מצוה על קדושת השם וא"כ הוא ודו בהם בישראל כתיב ואפילו
ישראל היה מחויב למסור עצמו אפילו בצינעא אי לא דכתיב וחי ברש ויהי לומר דלימנא לא איצטרך וחי בהם אלא כי הכי דלא ינלף שאר מצות מרוצח ונערה המאוסה דאפילו
בצינעא דר'ה ואי עיבור לכ"ע:

בני אהרן תעשה כתנות והכא (דברים לא) תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם רבנן אמרי שתי אזניים לכל אחד ואחד רבי יוסה אומר אפילו אוזן אחת לכל אחד ואחד: שומה: אמר רבי לעזר (דברים ד) אתה הוראת לדעת: קמן: רבי ירמיה ור' אייבו בר נגרי הוון יתיבין אמרין תנינן אי זהו קמן כל שאינו יכול לרכוב על כתיפו של אביו וקמן שומע וקמן

[דף ב' ע"א]

מדבר חזרון ואמרון (דברים מז) כל זכורך לרבות את הקמן וימר כל זכורך לרבות את החרש למען ישמעון ולמען ילמדון פרט לחרש וימר למען ישמעון ולמען ילמדון פרט לקמן אמר ר' יוסה מאחר שכתוב א' מרבה וכתוב א' ממעט מרבה אני את הקמן שהוא ראוי לבוא לאחר זמן ומוציא את החרש שאינו ראוי לבוא לאחר זמן שמואל בר אבא בעא קומי רבי זעירה קמן חרש מהו שיהא חייב א"ל איתא חמי יציבא בארעא וגזורא בשמיא שמייא אילו גדול חרש פטור קמן חרש לא כ"ש א"ר ירמיה כדן היה קמן ולא חרש והא פטור גזירת הכתוב הוא כל זכורך לרבות את הקמן הייתי אומר אילו גדול חרש יהא חייב שלא לחלוק בהילכות זכורך הוי צורכה לההוא דאמר רבי יוסה מאחר שכתוב א' מרבה וכתוב א' ממעט מרבה אני את הקמן שהוא ראוי לבוא לאחר זמן ומוציא אני את החרש שאינו ראוי לבוא לאחר זמן: טומטום:

[דף ב' ע"ב]

הכל מודים בטומטום שנקרע ונמצא זכר ב"ש הראשון שהוא חייב מה פליגינן בשאר הימים חזקיה אמר יראה יראה את שהוא חייב בא' חייב בשני את שאינו חייב בראשון אינו חייב בשני א"ר כל ז' תשלומין לראשון א"ר אילא מפסח השני למד ר"י כמה דר"י אמר תמן פסח שני תשלומין לראשון כן הוא אמר הכא כל ז' תשלומין לראשון רבי הושעיה אמר כל ז' חובת מה נפק מן ביניהן גר שנתגייר בשאר הימים על דעתיה דחזקיה פטור ע"ד דר"י ודר' הושעיה חייב

[דף ג' ע"א]

אף בטמא כן ניטמא בשאר הימים ע"ד דחזקיה פטור ע"ד דר"י ודר' הושעיה חייב א"ר יוסה תמן ראוי הוא קריעה היא שגרמה ברם הכא הטמא עצמו אינו ראוי: אנדרוגינס. כל זכורך פרט לאנדרוגינס תמן תנינן ספק אנדרוגינס אין מחללין עליו את השבת ר' יהודה מתיר באנדרוגינס מה אמר כא ר' יהודה נישמעניה מן הדא יוחנן בן דהבאי משם ר' יהודה אף הסומא ולית בר נש אמר אף אלא דהוא מודי על קדמייתה מחלפה שיטתיה דרבי יהודה תמן הוא אמר פרט והכא אמר לרבות ר' יודה ורבנן מקרא א' הן דורשין רבנן דורשין ערל מה ת"ל ערל זכר עד שיהא כולו זכר ר' יודה דרש זכר מה ת"ל ערל ואפילו מקצתו ערל ברם הכא (שמות לג) כל זכורך פרט לאנדרוגינס: נשים.

כל זכורך פרט לנשים: עבדים. נישמעיינה מן הדא ג' פעמים בשנה יראה כל זכורך את שאין לו אדון אלא הקב"ה יצא העבד שיש לו אדון אחר א"ר יהושע בן לוי מניין שכל המקיים מצות ראייה כאילו מקביל פני שכינה מן הדא (שם) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה' וגו': היגר: דכתיב רגלים: חולה: דכתיב (דברים טז) ושמת: זקן: דכתיב רגלים א"ר יוסה תרתיהון לקולא יכול לשמוח ואינו יכול להלך קורא אני עליו רגלים יכול להלך ואינו יכול לשמוח קורא אני עליו ושמת ר' יוחנן בשם ר' ינאי ב"ש וב"ה מקרא א' הן דורשין בש"א כתוב א' אומר זכורך וכתוב אחר אומר רגלים טול בינתים את שהוא יכול לרכוב על כתיפו של אביו ואפי' קמן יכול הוא לרכוב יצא אלא את שהוא רואה כתיפו של אביו ומפסיע ב"ה דורשין כתוב אחד אומר זכורך וכתוב א' אומרים רגלים טול בינתים את שהוא יכול לאחוז בידו של אביו ולענין מהרות את אמר את שהוא תפוס ביד אביו ספיקו כפיקה אביו תופש בידו ספיקו כהרש ברם הכא בין כך ובין כך חייב ר' בון בר חייה בעא קומי רבי זעירה איכן היו מראים פנים בהר הבית או בעזרות א"ל נישמעיינה מן הדא הטמא פטור מן הראייה דכתיב (דברים יב) ובאת שמה והבאתם שמה ואין טמא מת נכנס להר הבית הדא אמרה בעזרה היו מראים פנים

[דף ג' ע"ב]

מאיכן את מודד מן החומה או מן הבתים תני שמואל מן השילוח ושילוח היה באמצע המדינה ר' בון בר חייה בעא קומי ר' זעירה מהו לשלח חגיגתו ביד אחר אמר ליה נישמעיינה מן הדא מוכי שהין ופולפסין פטורין מן הראייה דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה הטמא פטור מן הראייה דכתיב (דברים לא) בבוא כל ישראל לראות וגו' הראוי לבוא עם כל ישראל מביא ושאינו ראוי לבוא עם כל ישראל אינו מביא וישלח חגיגתו ביד אחר א"ר יוסי זאת אומרת שאינו משלח חגיגתו ביד אחר ר' שמי בעי או חילוף מוכי שהין ופולפסין פטורין מן הראייה דכתיב בבא כל ישראל לראות הטמא פטור מן הראייה דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה חזר ר' שמי ומר מוכי שהין ופולפסין אעפ"י שאינן ראויין לבוא עם כל ישראל ראויין הן לבוא בפני עצמן הטמא ראוי לא בפני עצמו ולא עם כל ישראל הפריש חגיגתו ומת היררשים מהו שיביאו אותה ר' אילא אמר יראה יראה הראוי לבוא מביא ושאינו ראוי לבוא אינו מביא א"ר זעירה כהיא דר' יוחנן ור' יונתן תרויהון אמרין (שמות לד) כל בכור בניך תפדה אפי' לאחר מיתה והכא לא יראו פני ריקס אפילו לאחר מיתה אמר רבי בא בר ממל מחלוקת שמואל ורבי יוחנן דתנינן תמן האשה שהביאה הטאתה ומתה יביאו הירושין עולתה עולתה ומתה לא יביאו הירושין הטאתה שמואל אמר

[דף ד' ע"א]

במופרשת רבי יוחנן אמר אפילו אינה מופרשת מה אנן קיימין אם בשירשו קרקע בהדא אמר שמואל במופרשת אם בשירשו מיטלטלין בהדא רבי יוחנן אמר אפי' אינה מופרשת מה נפק מן ביניהון ירשו קרקע על דעתיה דשמואל לתבע אין תובעין ולמשכן אין ממשכנין על דעתיה דרבי יוחנן אף למשכן ממשכנין ירשו מטלטלין על דעתיה דרבי יוחנן לתבוע תובעין ולמשכן אין ממשכנין על דעתיה דשמואל אף לתבוע אין תובעין:

הלכה ב משנה ב"ש אומרים הראייה שתי כסף והחגיגה מעה כסף וב"ה אומרים הראייה מעה כסף והחגיגה שתי כסף:

גמרא ראייה עולות וחגיגה שלמים ב"ש אומרים מרבין בעולות וממעטין בשלמים בית הלל אומרים ממעטין בעולות ומרבין בשלמים רבי תנחום בר עילאי בשם רבי יוסי בן חנינה ב"ש ילפין לה מקרבנות העצרת ב"ה ילפין לה מקרבנות הנשיאים אמרו ב"ה לב"ש לא מוטב ללמוד קרבן יחיד מקרבן יחיד ולא ללמד קרבן יחיד מקרבן ציבור אמרו להם ב"ש מוטב ללמד דבר שהוא נוהג לדורות מדבר שהוא נוהג לדורות ואל תבא לי קרבן נשיאים שאינו נוהג לדורות תני יש בראייה מה שאין בחגיגה ובחגיגה מה שאין בראייה שהראייה כולה לגבוה מה שאין כן בחגיגה חגיגה נוהגת לפני הדיבור ולאחר הדיבור מה שאין כן בראייה חגיגה נוהגת לפני הדיבור לשון חגיגה נוהגת

[דף ד' ע"ב]

לפני הדיבור (שמות ה) שלח את עמי ויחגו לי במדבר ובשמחה מה שאין כן בשניהן שהשמחה נוהגת בין בדבר שהוא משלו בין בדבר שהוא משל אחרים בין בדבר שדרכו לכן ובין בדבר שאין דרכו לכן ואלו אין נוהגין אלא משלו ובלבד מדבר שדרכו לכן רבי יוסי בעי ולמה לינן אמרין כל שהוא חייב בראייה חייב בשמחה ויש שהוא חייב בשמחה ואינו חייב בראייה נשים חייבות בשמחה ואינן חייבות בראייה רבי יהושע בן לוי אמר ושמחת אפילו ממקילון א"ר לעזר נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה שמחה האמורה להלן שלמים אף כאן שלמים רב חונה אכל פשוט כל שבעה א"ר יוחנן מעה כסף ושתי כסף דבר תורה תנא רבי יסא קומי רבי יוחנן ראייה כל שהוא חכמים הם שאמרו מעה כסף ושתי כסף א"ל ויש כן זו א"ר יונה וכל השיעורין לא חכמים הם שנתנו כזית מן המת כזית מן הנבילה וכעדשה מן השרץ לא אתא מישאול אלא כיי דתני רבי הושעיה דתני רבי הושעיה (שמות לד) לא יראו פני ריקם אפי' כל שהוא חכמים הם שאמרו מעה כסף ושתי כסף. וקשיא מן דו סמך לה לדבר תורה הוא אמר חכמים הם שאמרו מעה כסף ושתי כסף א"ר יוסי כי רבי בון רבי יוחנן כדעתיה ורבי הושעיה כדעתיה רבי יוחנן כדעתיה דרבי יוחנן דו אמר כל השיעורין הלכה למשה מסיני הוי דו אמר מעה כסף ושתי כסף דבר תורה רבי הושעיה כדעתיה רבי הושעיה

דו אמר האוכל איסור בזמן הזה צריך לשנות לפניו את השיעורין שמא יעמוד ב"ד אחר וישנה עליו את השיעורין ויהא יודע מאי זו שיעור אבל הוי דו אמר ראייה כל שהיא חכמים הם שאמרו מעה כסף ושתי כסף אמרין חזר ביה ר' יוחנן מה הדא רבי יונה ורבי יונתן תריהון אמרין לא חזר ביה ועוד מן הדא דא"ר לא בשם רבי אימי איתפלגון הזקיה ור"י הזקיה אמר אדם חולק חובתו לשתי בהמות רבי יוחנן אמר אין אדם חולק חובתו לשתי בהמות אלא צריך שתהא בידו שתי כסף לכל א' וא' רבי שמעון בן לקיש בשם הזקיה אדם טופל בהמות לבהמה ואין אדם טופל מעות למעה רבי יוחנן אמר אדם טופל מעות למעה ואין אדם טופל בהמות לבהמה היך עבידה

[דף ה' ע"א]

היו לפניו עשר בהמות הקריב חמש ביו"ט הראשון והמותר מהו שידחו את י"ט האחרון רבי קריספי אמר איתפלגון רבי יוחנן ורשב"ל חד אמר דוחה וחורנה אמר אינו דוחה ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא א"ר זעירה נפרש מיליהון דרבנן מן מיליהון דרבי יוחנן דו אמר אדם טופל מעות למעה אין אדם טופל בהמות לבהמה הוא דו אמר דוחה רבי שמעון בן לקיש דו אמר אדם טופל בהמות לבהמה אין אדם טופל מעות למעה הוא דו אמר אינו דוחה שמעון בר בא בשם רבי יוחנן לעולם הוא מוסיף והולך ודוחה את י"ט עד שיאמר עוד אין בדעתי להוסיף:

הלכה ג משנה עולות במועד באות מן החולין ושלמים מן המעשר ביו"ט ראשון של חג ב"ש אומרים מן החולין וב"ה אומרים מן המעשר:

גמרא ר' תנחום בר עילאי בשם ר' יוסי בי ר' חנינה כך משיבין ב"ש לבית הלל דבר שהוא בא חובה בא מן המעשר אמרו להן אילו בחול שמא אינו מביא אחת מן החולין וטופל למעשר וכא מביא אחת מן החולין וטופל למעשר ומניין שהוא טופל למעשר א"ר יוסי בן חנינה נאמר כאן (דברים טז) מסת ונאמר להלן (דברים יד) כי לא תוכל שאתו מה שאתו האמור להלן מעשר אף כאן מעשר א"ר לעזר נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה שמחה האמורה להלן מעשר אף כאן מעשר ויביא כולם מן המעשר עולא בר ישמעאל אמר נאמר כאן מסת ונאמר להלן (בראשית מג) ותרב משאת בנימן מה משאת שנאמר להלן אחת עיקר והשאר טפילה אף מסת שנאמר כאן אחת עיקר והשאר טפילה א"ר יוסי בי ר' בון והלא שלמי נדבה כשלמי חגיגה הן ולמה הוא טופל לזן לאילין קרייא ללמדך שדוחין עליהן יום טוב:

הלכה ד' משנה ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ובנדבות ובמעשר בהמה והכהנים בחטאת ובאשם ובהזה ובשוק ובבכור אבל לא בעופות ולא במנחות:

גמרא ר' זעירה עולא בר ישמעאל בשם ר' לעזר שלמי הגיגה ששוחטן מערב הרגל אינו יוצא בהן ידי חובתו ברגל התיב ר' בא והא תני הגיגת י"ד יוצאים בה משם שמחה

[דף ה' ע"ב]

ואין יוצאין בה משם שלמים א"ר זעירא תפתר בששחטו ברגל א"ל ר' בא בששחטו ברגל אין זו הגיגת י"ד מאי כדון א"ר זעירא עד דאנא תמן שמע תנא עולא בר ישמעאל בשם רבי לעזר כד סלקית להכא שמע תנא ר' חייה בשם ר' לעזר (דברים מז) והיית אך שמח לרבות לילי י"ט האחרון לשמחה או יכול אף לילי י"ט הראשון ת"ל אך או חלף ר' חייה בשם ר' לעזר ושמחת כהגך משאת מתחייב בהגיגה את מתחייב בשמחה התיבון והא תנינן ההלל והשמחה שמונה הגע עצמך שחל י"ט הראשון להיות בשבת לשוחטן מערב הרגל אין את יכול דא"ר זעירה עולא בר ישמעאל בשם ר' לעזר שלמי הגיגה ששחטן מערב הרגל אינו יוצא בהן י"ח ברגל לשוחטן ברגל אין את יכול שכבר למדנו שאין הגיגה דוחה שבת אימתי אמרו ההלל והשמחה שמונה אמר רבי יוסי קיימה רב אבודמא נחותא בכחנים ובשעיר: אבל לא בעופות ולא במנחות: דכתיב זבח:

הלכה משנה מי שיש לו אוכלים מרובים ונכסים מעוטים מביא שלמים מרובין ועולות ממועטות אוכלים מעוטין ונכסים מרובין מביא עולות מרובות ושלמים ממועטין זה וזה ממועטין על זה נאמר מעה כסף ושתי כסף זה וזה מרובין על זה נאמר (דברים מז) איש כמתנת ידו כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך:

גמרא עני וידו רחבה קורא אני עליו איש כמתנת ידו עשיר וידו מעוטה קורא אני עליו כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך עני וידו מעוטה על זה נאמר אין פחות משתי כסף איש פרט לקטן ר' ירמיה בעי אמר הרי עלי הגיגה בחמש סלעים והביא בשתיים יצא או כבר נקבע א"ל ר' יוסי ולמה לא אילו מי שאמר הרי עלי אשם בחמש סלעים שמא לא נקבע וכא נקבע:

הלכה משנה מי שלא חג ביו"ט הראשון של חג חוגג והולך את כל הרגל וי"ט האחרון עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו על זה נאמר (קוהלת א) מעוות לא יוכל לתקון והסרון לא יוכל להמנות:

גמרא ר"י בשם ר' ישמעאל נאמר מ"ו בפסח ונאמר מ"ו בחג מה מ"ו שנאמר בפסח י"ט האחרון תשלומין לראשון אף חמשה עשר שנאמר בהג י"ט האחרון תשלומין לראשון יהודה בר ספרא בשם ר' הושעיה (ויקרא כד) והגותם אותו חג לה' שבעת ימים וכי שבעה הם והלא שמונה הם אלא צא שבת מהם הרי שבעה א"ר יוסי וכי מיכן למדנו שאין הגיגה דוחה את השבת לא ממקום אחר התיב ר"י אחוי דרב ספרא והא תני אף בפסח כן מעתה צא שבת מהן הרי ששה הגע עצמך שחל י"ט הראשון ויום טוב האחרון להיות בשבת מעתה צא מהם שני ימים הרי ששה אתא ר' חנניה יהודה

בר ספרא בשם ר' הושעיה (שמות יב) וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים וכי שבעה הם והלא שמונה הם אלא צא שבת מהם שכבר למדנו שאין הגיגה דוחה שבת מה תלמוד לומר תחגוהו אלא מלמד שיום טוב האחרון תשלומין לראשון א"ר יוחנן ותני כן שמיני רגל בפני עצמו פיים בפני עצמו ברכה בפני עצמה קרבן בפני עצמו רגל דא"ר אבון בשם ר' אהא בכלהם כתיב וכיום וכאן כתיב כיום ללמדך שהוא רגל בפני עצמו פיים אמר רבי יוסי מתניתא אמרה כן בשמיני חזרו לפיים כרגלים ברכה אמר רבי לא זמן קרבן פר אחד איל אחד:

[דף ו' ע"א]

הלכה ז משנה ר"ש בן מנסיא אומר אי זהו מעוות שאינו יכול לתקון זה שבא על הערוה והוליד ממזר אם תאמר בגנב וגזלן יכול הוא לחזור ולתקן ר"ש בן מנסיא אומר אין קורין מעוות אלא למי שהוא מתוקן מתחילה ונתעוות ואיזה זה זה תלמיד חכם שפורש מן התורה:

גמרא תני ר"ש בן יוחי אם ראית עיירות שנתלשו ממקומן בארץ ישראל דע שלא החזיקו בשכר סופרים ומשנים מה טעמא (ירמיהו ט) על מה אבדה הארץ נצתה כמדבר מבלי עבר ויאמר ה' על עזבם את תורת רבי יודן נשייא שלה לרבי חייה ולר' אסי ולר' אמי למיעבור בקרייתא דארעא דישראל למתקנה לון ספרין ומתניינין עלין לחד אתר ולא אשכחון לא ספר ולא מתניין אמרין לון אייתון לן נטורי קרתא אייתון לון סנטורי

[דף ו' ע"ב]

קרתא אמרון לון אילין אינון נטורי קרתא לית אילין אלא חרובי קרתא אמרין לין ומאן אינון נטורי קרתא אמר לון ספרייא ומתנייניא הדא היא דכתיב (תהילים קכז) אם ה' לא יבנה בית וגו' רבי חונה ר' ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק מצאנו שוויתר הקדוש ברוך הוא לישראל על עכו"ם ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים על מאסם בתורה לא וויתר מה טעמא ויאמר ה' על אשר עשו עכו"ם וגילוי עריות ושפיכות דמים אין כתוב כאן אלא ויאמר ה' על עזבם את תורת ר' א"ר חייה בר בא אותי עזבו אוותרה שמא את תורת שמואלו אותי עזבו ותורת שמואלו אותי עזבו היה מקרבן אצלי רב חונה אמר למד תורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה את בא לשמה ר' יהודה כשהיה רואה את חמת ואת הכלה מתקלסין היה נותן עיניו בתלמידים ואומר המעשה קודם לתלמוד נמנו בעליית בית ארים התלמוד קודם למעשה ר' אבהו הוה בקיסרין שלח לר' חנינה בריה מזכי כטיבריה שלחון ואמרון ליה גמל הוא חסד שלח כתב לליה המבלי אין קברין בקיסרין שלחתיך לטיבריא וכבר נמנו בעליית בית ארים סלוד התלמוד קודם למעשה רבנן דקיסרין אמרין הדא דאת אמר בשיש שם מי שיעשה אבל אם אין שם מי שיעשה המעשה קודם לתלמוד דלמא ר' חייה ר' יסא ר' אמי ענין מית

לגבי ר' לעזר אמר לון אן הויתון יומא דין אמרון ליה גמל חסד אמר לון ולא הוה תמן חורנין א"ל
מגיר הוה:

הלכה ה משנה היתר נדרים פורחים באויר ואין להם על מה שיסמכו הילכות שבת הגיגות
והמעילות הרי הם כהררים התלויין בשערה שהן מקרא ממועט והלכות מרובות הדינים והעבודות
הטהרות והטמאות והעריות יש להן על מה שיסמכו והן הן גופי תורה:

גמרא תני ר' לעזר אומר יש להן על מה שיסמכו (תהילים קיט) נשבעתי ואקיימה פעמים שאינו
מקיים ר' יהושע אומר יש להן על מה שיסמכו (תהילים צה) אשר נשבעתי באפי באפי נשבעתי חוזר
אני בי תמן תנינן ארבעה נדרים התירו חכמים וכל הנדרים לא חכמים הם שהן מתירין כתיב
(במדבר לד) וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל תלה הפרשה בראשי המטות שיהו מתירין
להן את נדריהן רב יהודה בשם שמואל כתיב (שם) לא יחל דברו הוא אינו מוחל דברו אחר הוא
שעושה דברו חולין ואי זה זה החכם שהיה מתיר לו את נדרו רבי זעירה רב יהודה ירמיה בר
אבא בשם שמואל

[דף ז' ע"א]

שלשה שהן יודעין לפתח מתירין כזקן סברין מימר במקום שאין זקן רבנן דקיסרין אמרין אפילו
במקום שיש זקן אמרין קומי ר' יסא רב חונה ראשי מטות א"ל אין לית רב חונה ראשי מטות מאן
אינון ראשי מטות רב חונה ראש לראשי המטות מהו למנות זקינים לדברים יחידיים נימשעינה מן
הדא רב מניתיה רבי להתיר נדרים ולראות כתמים מן דדמך בעא גבי בריה מומי בכורות אמר לו
איני מוסף לך על מה שנתן לך אבא א"ר יוסי בי רבי בון כולא יהב ליה לדון יחידי ולהתיר נדרים
ולראות מומין שבגלוי מן דדמך בעא גבי בריה מומין שבסתר א"ל איני מוסף לך על מה שנתן לך
אבא אע"ג דאת אמר ממנין זקינים לדברים יחידיים והוא שיהא ראוי לכל הדברים כהדא ר' יהושע
בן לוי מני לכל תלמודיו והוה מצטער על חד דהוה בכי בעייניו ולא הוה יכול ממנייתיה וימניניה
לדברים יחידיים הדא אמרה הראוי לכל הדברים ראוי לדבר אחד ושאינו ראוי לכל הדברים אפילו
לדבר אחד אינו ראוי מהו למנות זקינים לימים נישמענינה מן הדא ר' חייא בר בא אתא לגבי רבי
לעזר אמר ליה פיים לי לרבי יודן נשייא דיכתוב לי הדא איגרא דאיקר ניפוק לפרנסתי לארעא
ברייתא פייסה וכתב ליה הרי שילחנו אליכם אדם גדול שלוחינו וכיוצא בנו עד שהוא מגיע אצלנו
ר' חזקיה ר' דוסתי ר' אבא בר זמינא ומטו בה משמיה דר' דוסי סבא הכין כתב ליה הרי שילחנו לכם
אדם גדול ומה הוא גדולתו שאינו בוש לומר לא שמעתי מהו להתיר בפלנים רבי אבהו בשם רבי
יוחנן מתירין בפלנים רבי התיר בפלנים ר' יהושע בן לוי מתיר בפלנים ר' חונה בשם ר' ירמיה

במקום שאין טלית א"ר יוסי בי ר' בון לנדרים קלין: הילכות שבת: ר' יונה א"ר חמא בר עוקבה מקשי והלא אין כתוב אלא (ויקרא יא) אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור ואת למד ממנו כמה הלכות ר' זעירה בשם ר' יוחנן אם באת הלכה תחת ידיך ואין את יודע מה מיכה אל תפליגינה לדבר אחר שהרי כמה הלכות נאמרו למשה מסיני וכולהן משוקעות במשנה א"ר אבון ויאות הרי שני מיני חיטים אי לולא שבא נחום ופירשה לנו יודעין היינו ר' זעירה בשם ר' לעזר (הושע ח) אכתוב לו רובי תורתני וכי רובה של תורה נכתבה אלא

[דף ז' ע"ב]

מרובין הדברים הנדרשין מן הכתב מן הדברים הנדרשין מן הפה וכיני אלא חביבין הדברים הסמוכין לכתב מן הדברים הסמוכין לפה א"ר יודה בר פזי אכתוב לו רובי תורתני אלו התוכחות אפילו כן לא כמו זר נחשבו א"ר אבון אילו כתבתי לך רובי תורתני לא כמו זר נחשבו מה בינן לאומות אלו מוציאין ספריהן אלו מוציאין דפתריהן ואלו מוציאין דפתריהן ר' חגי בשם ר' שמואל בר נחמן נאמרו דברים בפה ונאמרו דברים בכתב ואין אנו יודעין איזה מהן חביבין אלא מן מה דכתיב (שמות לב) כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל הדא אמרה אותן שבפה חביבין ר' יוחנן ור' יודן בי ר' שמעון חד אמר אם שימרת מה שבפה ושימרת מה שבכתב אני כורת אתך ברית ואם לאו איני כורת אתך ברית וחורנה אמר אם שימרת מה שבפה ושימרת מה שבכתב את מקבל שכר ואם לאו אין את מקבל שכר א"ר יהושע בן לוי עליהם ועליהם כל ככל דברים הדברים מקרא ומשנה תלמוד הלכות ואגדות אפילו מה שתלמיד וותיק עתיד להורות לפני רבו כבר נאמר למשה בסני מה טעמא (קוהלת א) יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא חכירו משיבו ואומר לו כבר היה לעולמים אשר היה לפנינו ר' זעירה בשם שמואל אין מורין לא מן ההלכות ולא מן האגדות ולא מן התוספות אלא מן התלמוד והא תנא רבי חלפתא בר שאול היא שני מיני חיטין היא שני מיני שעורין אמר רבי זעירה כך היתה הלכה בידם ושכחוה היא שני מיני חיטין היא שני מיני שעורין והא תנינן המחליק בצלים לחים לשוק אם קיים יבישין לגורן אית לך מימר שוק וגורן כך היתה הלכה בידם ושכחוה רבי חנניה בשם שמואל אין למידין מן ההוריייה הכל מודין שאין למידין מן המעשה אמר ליה רבי מנא הדא דאת אמר בהוא דלא סבר ברם בהוא דסבר עבד אמר ליה בין דסבר בין דלא סבר בהוא דפליג ברם בהוא דלא פליג בין סבר בין לא סבר עבד רבי אבהו בשם רבי יוחנן כל האסורין שריבה עליהן שוגג מותר מזיד אסור ולא מתניתא היא אם שוגג מותר אם מזיד אסור מתניתא בתרומה דרובה אתא מימור לך ואפילו בשאר כל הדברים רבי אחא בשם רבי יונתן

[דף ה' ע"א]

כשם שמצוה לומר על דבר שהוא נעשה כך מצוה שלא לומר על דבר שאינו נעשה א"ר לעזר כשם שאסור לטהר את הטמא כך אסור לטמא את המהור ר' אבא בר יעקב כשם רבי יוחנן אם באת הלכה תחת ידיך ואין את יודע אם לתלות או לשרוף לעולם הוי ריץ אחר השריפה יותר מן התלייה שאין לך חביב בתורה מפרים הנשרפין ושעירים הנשרפין והן בשריפה רבי יוסי בעי ולמידין דבר שאין מצותו לכאן מדבר שמצותו לכאן:

פרק ב

הלכה א משנה אין דורשין בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית בשנים ולא במרכבה ביהודי אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו וכל המסתכל בארבעה דברים רתוי לו כאילו לא בא לעולם מה למעלן ומה למטן מה לפנים ומה לאחור כל שלא חס על כבוד קונו רתוי לו כאילו לא בא לעולם:

גמרא ר' בא בשם רב יהודה דרבי עקיבה היא ברם כר' ישמעאל דר' ישמעאל תני אזהרות

[דף ח' ע"ב]

לעובדה מן דר' אמי יתיב מתני אזהרה לשובב אזהרה לנשכב הדא אמרה הלכה כר' ישמעאל: ולא במעשה בראשית בשנים: ר' בא בשם רב יהודה דר' עקיבה היא ברם כר' ישמעאל דורשין לעובדה מן מה דרבי יודה בר פזי יתיב דרש בתחילה היה העולם מים במים הדא אמרה הלכה כר' ישמעאל דרש ר' יודה בר פזי בתחילה היה העולם מים במים מה טעמא (בראשית א) ורוח אלהים מרחפת על פני המים חזר ועשאו שלג (תהילים קמו) משליך קרחו כפיתים חזר ועשאו ארץ (איוב לו) כי לשלג יאמר הוי ארץ והארץ עומדת על מים (תהילים קלו) לרוקע הארץ על המים והמים עומדים על הרים (תהילים קד) על הרים יעמדו מים וההרים עומדין על רוח (עמוס ד) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח והרוח תלויה בסערה (תהילים קמה) רוח סערה עושה דברו וסערה עשאה הקב"ה כמין קמיע ותלויה בזרועו שנא' (דברים לג) ומתחת זרועות עולם כי הנה יוצר הרים וגו' זה אחד משישה מקריות שהיה ר' קורא אותן ובוכה (צפניה ב) בקשו את ה' כל ענוי הארץ וגו' (עמוס ה) שנאו רע ואהבו טוב וגו' (איכה ג) יתן בעפר פיהו וגו' (קוהלת יא) כי את כל המעשה וגו' (שמואל א כח) ויאמר שמואל אל שאול למה הרגתני וגו' אמר לו לא היה לך להרגני את בוראך אלא בי עשיתני ע"ז שלך אין את יודע כשם שנפרעין מן העובד כך נפרעין מן הנעבד ולא עוד אלא שהייתי סבור שהוא יום הדין ונתייראתי והרי דברים ק"ו מה אם שמואל רבן של נביאים שכתוב בו (שמואל א ג) וידע כל ישראל מדין ועד באר שבע וגו' נתיירא מיום הדין אנו על אחת כמה וכמה והדין כי הנה יוצר הרים ובורא רוח וגו' אפי' דברים שאין בהן חט נכתבין לאדם על פינקסו ומי מגיד לאדם הבל היוצא מפיו ר' הגוי בשם ר' יעבץ יוצר הרים ובורא רוח ר' הגוי בשם ר' יעבץ אילין ציפאריי תוהו הושך ואפילה ר' יודה

בר פזי בשם ר' יוסי בי ר' יודה אדרייננום שאל לעקילם הנגר קושטין אתון אמרין דהין עלמא קיים על רוחא א"ל אין א"ל הן את מודה לי א"ל אייתי לי הוגנין אייתי ליה הוגנין אמעונינון מעוניהון אקימון וארבעון נסתון וחנקון א"ל הא לך אקימון א"ל מן דחנקתון א"ל כלום הסרתנן לא רוחא היא דנפקא מינהון: ולא במרכבה ביחיד. עוד היא כר' עקיבה דברי הכל היא כדי שיהא אדם יודע לחוס על כבוד קונו לא כן אמר רב אין אדם רשאי לומר דבר כנגד רבו אלא א"כ ראה או שימש כיצד הוא עושה בתחילה רבו פותח לו ראשי פסוקים

[דף ט' ע"א]

ומסכים ר' חיה בשם ר"י תלמיד וותיק היה לו לרבי ודרש פרק אחד במעשה המרכבה ולא הסכימה דעתו של רבי ולקה בשחין התורה הונו דומה לשני שבילים אחד של אור ואחד של שלג היטה בזה מת באור היטה בזו מת בשלג מה יעשה יהלך באמצע מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה מהלך על הדרך רוכב על החמור ור' לעזר בן ערך מהלך אחריו אמר לו ר' השניני פרק אחד במעשה המרכבה אמר לו ולא כך שנו חכמים ולא במרכבה אלא א"כ היה חכם ומבין מדעתו אמר לו ר' תרשיני לומר דבר לפניך אני אמר לו אמור כיון שפתח ר' לעזר בן ערך במעשה המרכבה ירד לו רבן יוחנן בן זכאי מן החמור אמר אינו בדין שאהא שומע כבוד קוני ואני רכוב על החמור הלכו וישבו להן תחת אילן אחד וירדה אש מן השמים והקיפה אותם והיו מלאכי השרת מקפצין לפניהן כבני חופה שמיחין לפני התן נענה מלאך אחד מתוך האש ואמר כדברך אלעזר בן ערך כן הוא מעשה המרכבה מיד פתחו כל האילנות פיהן ואמרו שירה (תהילים צו) אז ירננו כל עצי יער כיון שגמר ר' לעזר בן ערך במעשה המרכבה עמד רבן יוחנן בן זכאי ונשקו על ראשו ואמר ברוך ה' אלהי אברהם יצחק ויעקב שנתן לאברהם אבינו בן חכם יודע ככבוד אבינו שבשמים יש לך נאה לדרוש ואינו נאה מקיים נאה מקיים ואינו נאה דורש אלעזר בן ערך נאה דורש ונאה מקיים אשריך אברהם אבינו שיצא מהלציד אלעזר בן ערך וכיון ששמעו ר' יוסף הכהן ור"ש בן נתנאל אף הם פתחו במעשה המרכבה אמרו יום א' בתקופת תמוז היה ורעשה הארץ ונראת הקשת בענן ויצאה בת קול ואמרה להן הרי המקום פנוי לכם והטריקלין מוצע לכם אתם ותלמידים מוזמנין לכת שלישיית ואתיא כמ"ד (תהילים מז) שובע שמחות את פניך שבע כיתות של צדיקים לעתיד לבוא שוב מעשה בי ר' יהושע שהיה מהלך בדרך ובן זומא בא כנגדו שאל בשלזומו ולא השיבו אמר לו מאיין ולאייין בן זומא אמר לו מסתכל הייתי במעשה בראשית ואין בין מים העליונים למים התחתונים אלא כמלא פותח טפח נאמר כאן ריהוף ונאמר להלן (דברים לב) כנשר יעיר קינו על גזוליו ירחף מה ריהוף שנאמר להלן נוגע ואינו נוגע אף ריהוף שנאמר כאן נוגע ואינו נוגע א"ר יהושע לתלמידיו הרי בן זומא מבחזין ולא היו ימים קלים עד שנפטר בן זומא ר' יודה בר פזי בשם ר' יוסי בי ר' יודה שלשה הרצו תורתן לפני רבן ר'

יהושע לפני רבן יוחנן בן זכאי ר' עקיבה לפני ר' יהושע חנניה בן חכניני לפני ר' עקיבה מיכן והילך אין דעתן נקיייה ארבעה נכנסו לפרדם אחד הציץ ומת אחד הציץ ונפגע אחד הציץ וקיצץ בנטיעות אחד נכנס בשלום ויצא בשלום בן עזאי הציץ ונפגע עליו הכתוב אומר (משלי כה) דבש מצאת אכול דיך בן זומא הציץ ומת עליו הכתוב אומר (תהילים קיז) יקר בעיני ה' המותה לחסידיו אחר הציץ וקיצץ בנטיעות מני אחר אלישע בן אבויה שהיה הורג רבי תורה אמרין כל תלמיד דהוה חמי ליה משבח באוריתא הוה קטיל ליה ולא עוד אלא דהוה עליל לבית וועדא והוה חמי מלייא קומי ספרא והוה אמר מה אילין יתבין עבדין הכא אומנותיה דהן בנאי אומנותיה דהן נגר אומנותיה דהן צייד אומנותיה דהן חייט וכיון דהוון שמעין בן הוון שבקין ליה ואזלין לון עליו הכתוב אומר (קוהלת ה) אל תתן את פיך לחטאי את בשרך וגו' שהיבל מעשה ידיו של אותו האישי אוף בשעת עקתא הוון מטענין לון מטילין והוון מתכוונין מיטעון תרי חד מטול משום שנים שעשו מלאכה אחת אמר אמעוננון יחידאין אזלין ואמעונינון יחדיין והוון מתכוונין מיפרוק בכרמלית שלא להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים אמר אמעונינון צלוהיין אזלין ואמעונינון צלוהיין רבי עקיבה נכנס בשלום ויצא בשלום עליו הכתוב אומר

[דף ט' ע"ב]

(שיר השירים א) משכני אהריך נרוצה וגו' רבי מאיר הוה יתיב דרש בבית מדרשא דטיביריה עבר אלישע רביה רכיב על סומייה ביום שובתא אתון ואמרין ליה הא רבך לבר פסק ליה מן דרשה ונפק לגביה א"ל מה הויתה דרש יומא דין א"ל (איוב מב) וה' ברך את אחרית וגו' א"ל ומה פתחת ביה א"ל (שם) ויוסף ה' את כל אשר לאיוב למשנה שכפל לו את כל ממונו אמר ווי דמובדין ולא משכחין עקיבה רבך לא הוה דרש בן אלא (שם) וה' ברך את אחרית איוב מראשיתו בזכות מצות ומעשים טובים שהיה בידו מראשיתו א"ל ומה הויתה דריש תובן א"ל (קוהלת ז) טוב אחרית דבר מראשיתו א"ל ומה פתחת ביה א"ל לאדם שהוליד בנים בנערותו ומתו ובקנותו נתיקמו הוי טוב אחרית דבר מראשיתו לאדם שעשה סחורה בילדותו והפסיד ובקנותו ונשתכר הוי טוב אחרית דבר מראשיתו לאדם שלמד תורה בנערותו ושכחה ובקנותו וקיימה הוי טוב אחרית דבר מראשיתו אמר ווי דמובדין ולא משכחין עקיבה רבך לא הוה דרש בן אלא טוב אחרית דבר מראשיתו בזמן שהוא טוב מראשיתו ובי היה המעשה אבויה אבא מגדולי ירושלם היה ביום שבא למוהליני קרא לכל גדולי ירושלם והושיבן בבית אחד ולרבי אליעזר ולר' יהושע בבית אחד מן דאכלון ושתון שרון מטפחין ומרקדין א"ר ליעזר לר' יהושע עד דאינון עסקין בדידהון נעסוק אנן בידן וישבו ונתעסקו בדברי תורה מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים וירדה אש מן השמים והקיפה אותם אמר להן אבויה רבותיי מה באתם לשרוף את ביתי עלי אמרו לו חס ושלום אלא יושבין היינו והוורין בדברי

תורה מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים והיו הדברים שמיחים כנתינתן מסיני והיתה האש מלחכת אותן בלחיכתן מסיני ועיקר נתינתן מסיני לא ניתנו אלא באש (דברים ד) וההר בוער באש עד לב השמים אמר להן אבויה אבא רבותי אם כך היא כוחה של תורה אם נתקיים לי בן הזה לתורה אני מפרישו לפי שלא היתה כוונתו לשם שמים לפיכך לא נתקיימה באותו האיש א"ל ומה הייתה דורש תובן א"ל (איוב כה) לא יערכנה זהב וזכוכית א"ל ומה פתחת ביה א"ל דברי תורה קשין לקנות ככלי זהב ונוחין לאבד ככלי זכוכית ומה כלי זהב וכלי זכוכית אם נשתברו יכול הוא לחזור ולעשותן כלים כמו שהיו אף תלמיד חכם ששכח תלמודו יכול הוא לחזור וללמדו כתחילה א"ל דייך מאיר עד כאן תחום שבת א"ל מן הן את ידע א"ל מן מלפי דסוסי דהוינא מני והולך אלפיים אמה א"ל וכל הדא חכמתא אית ביה ולית את חזר בך א"ל לית אנא יכיל א"ל למה א"ל שפעם אחת הייתי עובר לפני בית קודש הקדשים רכוב על סוסי ביה"כ שחל להיות בשבת ושמעתי בת קול יצאה מבית קודש הקדשים ואומרת שובו בנים הויך מאלישע בן אבויה שידע כחי ומרד בי וכל דא מן הן אתת ליה אלא פעם אחת היה יושב ושונה בבקעת גינוסר וראה אדם אחד עלה לראש הדקל ונטל אם על הבנים וירד משם בשלום למחר ראה אדם אחר שעלה לראש הדקל ונטל את הבנים ושילח את האם וירד משם והכישו נחש ומת אמר כתיב (דברים כב) שלא תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים איכן היא טובתו של זה איכן היא אריכות ימיו של זה ולא היה יודע שדרשה ר' יעקב לפניו ממנו למען ייטב לך לעולם הבא שכולו טוב והארכת ימים לעתיד שכולו ארוך ויש אומר ע"י שראה לשונו של ר' יהודה הנחתום נתון בפי הכלב שותת דם אמר זו תורה זו שכרה זהו הלשון שהיה מוציא דברי תורה כתיקנן זה הוא הלשון שהיה יגע בתורה כל ימיו זו תורה זו שכרה דומה שאין מתן שכר ואין תחיית המתים וי"א אמו כשהיתה מעוברת בו היתה עוברת על בתי עכו"ם והריחה מאותו המין והיה אותו הריח מפעפע בגופה כאירסה של הכינה לאחר ימים חלה אלישע אתון אומרון לר"מ הא רבך באיש אול בעי מבקרתיה ואשכחיה באיש א"ל לית את חזר בך א"ל ואין חזרין מתקבלין א"ל ולא בן כתיב (תהילים ז) תשב אנוש עד דכא עד דיכדוכה של נפש מקבלין באותה שעה ככה אלישע ונפטר ומת והיה ר"מ שמח בלבו ואומר דומה שמתוך תשובה נפטר ר' מן דקברוניה ורדה האש מן השמים ושרפה את קברו אתון ואמרין לר"מ הא קבירה דרבך אייקד נפק בעי מבקרתיה ואשכחין אייקד מה עבד נסב גולתיה ופרסיה עלוי אמר (רות ג) ליני הלילה וגו' ליני בעולם הזה שדומה ללילה והיה בבוקר זה העולם הבא שכולו בוקר אם יגאלך טוב יגאל זה הקב"ה שהוא טוב דכתיב ביה (תהילים קמה) טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו (רות ג) ואם לא יחפוץ לגאלך וגאלתיך אנכי הי' ו' ואיטפיית אמרון לר"מ אין אמרין לך בהווא עלמא למאן את בעי למבקרה לאבוך או לרבך אמר לון אנא מיקרב לר' קדמי ובתר כן לאבא אמרון ליה ושמעין לך אמר

לון ולא כן תנינן מצילין תיק הספר עם הספר תיק תפילין עם התפילין מצילין לאלישע אחר בזכות תורתו לאחר ימים הלכו בנותיו ליטול צדקה מר' גזר רבי ואמר (תהילים קט) אל יהי לו מושך חסד ואל יהי חונן ליתומיו אמרו לו ר' אל תבט במעשיו הבט בתורתו באותה השעה ככה ר' וגזר עליהן שיתפרנסו אמר מה אם זה שיגע בתורה שלא לשום שמים ראו מה העמיד מי שהוא יגע בתורה לשמה על אחת כמה וכמה ר' לעזר בשם בר סירה

[דף י' ע"א]

פליאה ממך מה תדע עמוקה משאול מה תחקור כמה שהורשיתה התבונן אין לך ענין בנסתרות רב אמר (תהילים לא) תאלמנ' שפתי שקר יתחרשן יתפרכן ישתתקן יתחרשן כמה דאת אמר (שמות ד) ויאמר ה' אליו מי שם פה וגו' יתפרכן כמה דאת אמר (בראשית לו) והנה אנחנו מאלמים אלומים ישתתקן כשמועו (תהילים לא) הדוברות על צדיק עתק הדוברות על צדיקו של עולם דברים שהעתיק מכריותיו בגאווה וכוז זה שהוא מתגאה לומר אני דורש כמעשה בראשית סבור שהוא כמנעיה ואינו אלא כמבזה א"ר יוסי בן חנינה המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא המתכבד בכבוד חי העולמים לא כל שכן מה כתיב בתריה (שם) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך אל יהי לו כמה רב טובך א"ר לוי כתיב (משלי כה) כבוד אלהים הסתר דבר וגו' כבוד אלהים הסתר דבר עד שלא נברא העולם כבוד מלכים חקור דבר משנברא העולם א"ר לוי כתיב (איוב כד) הוזאת ידעת מני עד אבל את מני שים אדם עלי ארץ ר' יונה בשם ר' בא כתיב (דברים ד) כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך יכול קודם למעשה בראשית ת"ל (שם) למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ יכול משישי ואילך ת"ל ראשונים אחר שריבה הכתוב מיעט הרי אנו למידין משישי מה ששי מיוחד שהוא מששת ימי בראשית אף את לא תהא מביא לי אלא את שהוא כיוצא בשישי יכול לידע מה למעלה מן השמים ומה למטה מן התהום ת"ל (שם) ולמקצה השמים ועד קצה השמים אלא עד שלא נברא העולם את דורש ולבך מסכים משנברא העולם את הולך וקולך חולך מסוף העולם ועד סופו תני בר קפרא ולמן היום אתיא דר' יודה בר פזי כהדא דבר קפרא ומה דתני ר' חייה כהדא דר' בא ר' יונה בשם ר' לוי כבי"ת נברא העולם מה ביי"ת סתום מכל צדדיו ופתוח מצד אחד כך אין לך רשות לדרוש מה למעלה ומה למטן מה לפנים ומה לאחור אלא מיום שנברא העולם ולבא אומרינן לבי"ת מי בראך והוא מראה להן בנקודה ואומר זה שלמעלה ומה שמו והוא מראה להן בנקודה שלאחריו ואומר ה' שמו ארון שמו דבר אחר ולמה כבי"ת שהוא בלשון ברכה ולא באל"ף שהוא לשון ארירה אמר הקדוש ברוך הוא איני בורא את עולמי אלא כבי"ת שלא יהו כל באי העולם אומרינן היאך העולם יכול לעמוד ונברא בלשון ארירה אלא הריני בורא אותו כבי"ת בלשון ברכה ואולי יעמוד ר' אבהו בשם ר' יוחנן בשתי אותיות נבראו שתי עולמות העולם הזה והעולם הבא אחד בה"א ואחד ביו"ד

מִסְכַּת פְּסָחִים פְּרָק עֲשִׂירִי

א. עַרְבֵי פְּסָחִים סְמוּךְ לַמִּנְחָה לֹא יֵאכַל אָדָם עַד שֶׁתַּחֲשֶׁךְ, אֲפִילוּ עֲנִי שְׁבִישְׂרָאֵל – לֹא יֵאכַל עַד שֶׁיִּסַּב, וְלֹא יִפְתְּחוּ לוֹ מֵאֲרָבַע כּוֹסוֹת שֶׁל יַיִן, אַחַד חַי וְאַחַד מְזוּג, אַחַד חֲדָשׁ וְאַחַד יָשָׁן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: צְרִיךְ שִׁיְהֶא בּוֹ טַעַם וּמְרָאָה יַיִן.

ב. מְזוּגוֹ לוֹ כּוֹס רֵאשׁוֹן, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם וְאַחֵר כֶּף יְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן, מִפְּנֵי שֶׁהַיּוֹם גּוֹרֵם לַיַּיִן שִׁיכּוּא, וְכִבְרָ קֹדֶשׁ הַיּוֹם וְעֵדִין הַיַּיִן לֹא בָּא. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחֵר כֶּף מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם, מִפְּנֵי שֶׁהַיַּיִן גּוֹרֵם לְקֹדֶשׁ הַיּוֹם שֶׁתֵּאֱמַר. דְּבַר אַחֵר: בְּרַפְתָּ הַיַּיִן תְּדִירָה, בְּרַפְתָּ הַיּוֹם אֵינָה תְּדִירָה, וְהִלְכָה כְּבֵית הַלֵּל.

ג. מִצְוָה עַל הָאָדָם לְשַׂמַּח אֶת בְּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ בְּרַגְלֵי, שְׁנֵאֲמַר: "וְשִׂמַּחְתָּ בַּחֲגֹף" אִתָּהּ וּבִנְךָ וּבִתְךָ וּגְוִי'. בַּמָּה מְשַׂמְחִין? בַּיַּיִן! כְּדַכְּתִיב (תְּהִלִּים ק"ד, טו): "וַיַּיִן יִשְׂמַח לִבִּי אֲנֹשׁ" וּגְוִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲנֹשִׁים בְּרֵאיוֹי לָהֶם, וְנֹשִׁים וּקְטָנִים בְּרֵאיוֹי לָהֶם.

ד. הַשְּׂמֵשׁ מְטַבֵּיל בְּנֵי מַעִים וּנּוֹתֵן לַפְּנֵי הָאוֹרְחִין, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין רֵאִיָּה לְדַבֵּר – זָכַר לְדַבֵּר, שְׁנֵאֲמַר (יְרֵמְיָהוּ ד', א): "נִירוּ לְכֶם נִיר וְאַל תִּזְרְעוּ אֶל קוֹצִים"; הַמְקַרָּא אֶת הַהֵלֶל – הֵם הוֹלְכִין אֲצֵלוֹ וְקוֹרְאִין, וְהוּא אֵין הוֹלֵךְ אֲצֵלָם. הַמְקַרָּא אֶת בְּנָיו וּבְנוֹתָיו קְטָנִים – צְרִיךְ לְהִיּוֹת עוֹנָה עִמָּהֶן בְּמָקוֹם שְׁעוֹנִים. בְּאִיזָה מָקוֹם הוּא עוֹנָה? הַגִּיעַ לְבִירוֹף הַבַּיִת וְעוֹנָה עִמָּהֶן 'בְּשֵׁם ה'', הַגִּיעַ לְבִרְכַּנוּכֶם' וְעוֹנָה עִמָּהֶן מִבֵּית ה''.

ה. בְּנֵי הָעִיר שְׂאִין לָהֶם מִי שִׁיקְרָא אֶת הַהֵלֶל – הוֹלְכִין לְבֵית הַכְּנִסַּת וְקוֹרְאִין פְּרָק רֵאשׁוֹן, וּבֵאִין, וְאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין, וְחֹזְרִין,

וְגוֹמְרִין אֶת כָּלוּ. וְאִם אֵי אֲפֹשֶׁר לָהֶם כֵּן – גּוֹמְרִין אֶת כָּל הַהֵלֶל. אֵין פּוֹחֲתִין מִמֶּנּוּ וְאֵין מוֹסִיפִין עָלָיו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן פְּרָטָא מוֹסִיף בְּהַ דְּבָרִים. רַבִּי הֵיָה כּוֹפֵל בְּהַ דְּבָרִים.

ו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חוֹטְפִין מִצָּה לְתִינּוּקוֹת בְּשִׁבִיל שְׁלֵא יִישְׁנוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁמוֹ: אֲפֵלוּ לֹא אֲכַל אֶלָּא פְּרַפְרַת אַחַת, אֲפִילוּ לֹא טַבַּל אֶלָּא חֲזֵרַת אַחַת – חוֹטְפִין מִצָּה לְתִינּוּקוֹת בְּשִׁבִיל שְׁלֵא יִישְׁנוּ. עַד הֵיכָן הוּא אוֹמֵר? בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: עַד "אִם הִבְנִים שְׂמַחָה". בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: עַד "חֲלַמְיֵשׁ לְמַעַיְנֵי מִים". וְחֹתֶם בְּגֹאֲלָה. אָמְרוּ בֵּית שְׁמַאי לְבֵית הַלֵּל: הֲלֹא כִּבְר יֵצְאוּ שִׁזְזִיכֵירוּ יֵצִיאַת מִצְרַיִם? ! אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל: אֲפֵלוּ הוּא מִמֵּתִין עַד קְרִיַת הַגְּבֵר – הָרִי אֵלוֹ לֹא יֵצְאוּ עַד שֶׁשׁ שְׁעוֹת בַּיּוֹם, הֵיאֵךְ אוֹמֵר אֶת הַגְּאוּלָּה, וְעֵדִין לֹא נִגְאָלוּ?

ז. הִבִּיאוּ לַפְּנֵי מִצָּה וְחֲזֵרַת וְחֲרֹסַת, אֵף עַל פִּי שְׂאִין חֲרֹסַת מִצְוָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי צְדוּק אוֹמֵר: מִצְוָה. בְּמַקְדָּשׁ מִבֵּיאִין לַפְּנֵי גּוֹפּוֹ שֶׁל פֶּסַח. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי צְדוּק: הֵיוּ אוֹמְרִים תְּגַרֵי חֲרֵךְ שְׁבִירוֹשְׁלַיִם – 'בּוֹאוּ וּטְלוּ לְכֶם תְּבַלִּין לְמִצְוָה'.

ח. אֵין מְפַטְרִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן, כְּגוֹן אֲגוּזִים תְּמָרִים קָלִיוֹת וְאֲגוּזִים. חֵיב אָדָם לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל הַלַּיְלָה, אֲפֵלוּ בֵּינוּ לְבֵין בְּנוֹ, אֲפֵלוּ בֵּינוּ לְבֵין עֲצֻמוֹ, אֲפֵלוּ בֵּינוּ לְבֵין תְּלַמִּידוֹ. מַעֲשֵׂה בְּרַךְ גְּמִלְיָאֵל וְזֻקְנִים, שְׁהִיוּ מְסַבִּין בְּבֵית בֵּיתוֹס בֶּן זֻנִּין בְּלוֹד, וְהִיוּ מְסַפְרִין בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל הַלַּיְלָה עַד קְרוֹת הַגְּבֵר. כִּיּוֹן שְׁעֵלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר, הַגְּבִיָּהוּ מִלְּפָנֶיהֶם, וְנוֹעְדוּ וְהִלְכוּ לָהֶן לְבֵית הַמְדֻרָשׁ. אֵיזוֹ הִיא בְּרַפְתָּ הַפֶּסַח? "בְּרוּךְ אֲשֶׁר קֹדֶשְׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוֹ לְאֹכֹל אֶת הַפֶּסַח", אֵיזוֹ בְּרַפְתָּ הַזְּבַח? "בְּרוּךְ אֲשֶׁר קֹדֶשְׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוֹ לְאֹכֹל אֶת הַזְּבַח".

1 בְּהַנְּהוֹת הַגֵּר "אֵי תֵא: אִתָּהּ וְאִשְׁתָּךְ. וּבְפָנִים הַשְּׂאֲרָנוּ כְּמוֹ בְּפִסּוּק.

מִסְכַּת שְׁקָלִים פֶּרֶק ראשון

א. בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּו, שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין יוֹצְאִין וּמִתְקַנְיָן אֶת הַדְּרָכִים וְאֶת הַרְחֻבוֹת, שְׁתַּקְלָקְלוּ בִּימֹת הַגְּשָׁמִים², כְּדֵי שֶׁיְהוּ מִתְקַנְיָן לְעוֹלֵי רְגָלִים אֵלּוּ. בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּו, שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין יוֹצְאִין וְחוֹפְרִין בּוֹרוֹת, שִׁיחִין וּמְעָרוֹת, וּמִתְקַנְיָן אֶת הַמְּקוֹאוֹת, וְאֶת אֲמַת הַמַּיִם. כָּל מְקוּהָ שֵׁישׁ בּו אַרְבַּעִים סָאָה - כָּשֶׁר לְהַקּוֹת עָלָיו, וְשֹׁאֵין בּו אַרְבַּעִים סָאָה - מִמְּשִׁכִּין לוֹ אֶת אֲמַת הַמַּיִם וּמְשַׁלְּמִין בּו אַרְבַּעִים סָאָה, כְּדֵי שֶׁיְהִי כָּשֶׁר לְהַקּוֹת עָלָיו. בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּו, שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין יוֹצְאִין וּמְפַקְרִין אֶת הַכֹּלָאִים, שֶׁהִפְקֵר בֵּית דִּין הִפְקֵר, וּפְטוֹר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת. מִצָּא כֹּלָאִים בַּכֶּרֶם - מִתֵּר מִשׁוּם גְּזוּל וּפְטוֹר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת. בַּשָּׂדֶה - אֶסוֹר מִשׁוּם גְּזוּל וְחֵיב בַּמַּעֲשָׂרוֹת. בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּו, שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין יוֹצְאִים וּמְצִינִין אֶת מְקוֹם הַטְּמָאָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה הֶרְבִּים נִתְקַלֵּין בּו. אִין מְצִינִין, לֹא אֶת הַסֵּלַע, וְלֹא אֶת הַגְּרִיד, אֲלֹא עַל אֲבָן קְבוּעָה. אִין מְצִינִין אֶת הַצִּיּוֹן בְּמְקוֹם הַטְּמָאָה אֲלֹא בְּמְקוֹם טְהוֹרָה סְמוּךְ לַטְּמָאָה. וְהַמֵּאֲהִיל עָלָיו - טְמֵא. מִצָּא אֲבָן אַחַת מְצִינָתָא, אִף עַל פִּי שֹׁאֵין מְקוּמִין כֵּן, הַמֵּאֲהִיל עָלֶיהָ - טְהוֹר. מִצָּא שְׁתֵּים, הַמֵּאֲהִיל בִּינֵיהֶן - טְמֵא, עַל גְּבִיהֶן - טְהוֹר. אִין מְצִינִין, לֹא עַל כְּזִית מִן הַמַּת וְלֹא עַל עֵצִים כְּשֶׁעוֹרָה - שֹׁאֵין מְטַמְּאִין בָּאֵהָל. אִין מְצִינִין אֲלֹא עַל הַשְּׂדֵרָה וְעַל הַגְּלִגְלַת - שֶׁמְטַמְּאִין בָּאֵהָל.

ב. מִשִּׁישְׁבוּ בַּמְּקָדָשׁ, תַּחֲחִילוּ לְמִשְׁכַּן, מִמְּשַׁכְּנִים יִשְׂרָאֵל עַל שְׁקָלֵיהֶן, כְּדֵי שֶׁיְהוּ קְרִבְנוֹת צְבוּר קְרִבִּין מִהֵן. מִשָּׁל לְאַחַד שְׁעֻלְתָּהּ לוֹ מִכָּה בְּרַגְלוֹ, וְהִיָּה הָרוּפָא כּוֹפְתוֹ וּמַחֲתֵךְ בְּכִשְׂרוֹ בְּשִׁבִּיל לְרִפְאוֹתוֹ, כִּף אָמַר הַמְּקוֹם: מִשְׁכְּנוֹ אֶת יִשְׂרָאֵל עַל שְׁקָלֵיהֶן, כְּדֵי שֶׁיְהוּ קְרִבְנוֹת הַצְּבוּר קְרִבִּין מִהֵן, מִפְּנֵי שֶׁקְרִבְנוֹת צְבוּר מְרַצִּין וּמְכַפְּרִין

בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶן שְׁבַשְׁמִים. וְכֵן מְצִינּוּ בַּתְּרוּמַת שְׁקָלִים שֶׁשְׁקָלוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמְדָּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ל. טו): "וְלִקְחֹתָ אֶת כֶּסֶף הַכַּפְּרִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" וְגו'.

ג. לּוֹקְחִין מִן הַנְּכָרִים קְרִבְנוֹת צְבוּר בַּכֶּסֶף, וּמְקַבְּלִין מֵהֶם עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים, עוֹפוֹת וּמִנְחוֹת, עֲצִים וְלִבְנָה וְמֶלַח; דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: אִפְלוּ אַתָּה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ כָּל הַיּוֹם - אִין מְקַבְּלִין מִהֵן אֲלֵא עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים בַּלְבַּד. אִין מְקַבְּלִין מִהֵן נִדְבָה לְהַקְדֵּשׁ בְּדַק הַבַּיִת, וְאִם הִקְדִּישׁוּ - הִקְדִּישׁוּן הִקְדֵּשׁ.

ד. אִפְטוֹרֹפְסִין שֶׁשְׁקָלוֹ עַל יְדֵי יְתוּמִין - הָרִי אֵלּוּ חֵיבִין בְּקוֹלְבוֹן. הַשּׁוֹקֵל שְׁקָל חֵיב בְּקוֹלְבוֹן; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: הַשּׁוֹקֵל שְׁקָל פְּטוֹר מִן הַקּוֹלְבוֹן. הַשּׁוֹקֵל שְׁנֵי דִינָרִין - חֵיב בְּקוֹלְבוֹן. הַנוּטֵל סֵלַע וְנוּטֵל שְׁקָל חֵיב שְׁנֵי קוֹלְבוֹנוֹת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: קוֹלְבוֹן אֶחָד.

ה. כִּמְהָ הוּא קוֹלְבוֹן? מְעָה כֶּסֶף, אֶחָד מַעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה כֶּסֶף לְסֵלַע; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: חֲצִי מְעָה שֶׁל אַרְבָּעָה אֶסְרוֹת. קוֹלְבוֹנוֹת הֵלְלוּ, מַה הָיוּ עוֹשִׂין לָהֶם? נוֹפְלִים לְשָׁקָלִים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לְנִדְבָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרֵי אוֹמֵר: רְקוּעֵי זָהָב צְפוּי לְבֵית קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים. בֶּן עֲזַאי אוֹמֵר: הַשְּׁלַחְנִין בְּאִין וְנוּטְלִין אוֹתָן בְּשַׁכְּרָן.

ו. הַמְּפָרִישׁ שְׁקָלוֹ וְאָבַד, וְהִפְרִישׁ אַחַר תַּחֲחִיו, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבוֹ עַד שֶׁנִּמְצָא הָרֵאשׁוֹן, וְהָרִי שְׁנִיָּהֵן עוֹמְדִין, זֶה וְזֶה שְׁקָלִים. הָרֵאשׁוֹן יְפוּל לְחֻדְתֵּיהֶן וְהַשְּׁנִי יְפוּל לְעִתֵּיקֵיהֶן. הַמְּפָרִישׁ שְׁקָלוֹ וְהוֹצִיא - הָרִי זֶה מֵעַל. הַמוֹצִיא שְׁקָלוֹ שֶׁל חֵבְרוֹ - הָרִי זֶה מֵעַל. לָקַח בּוֹ קִנְיָ זִבְיָן, קִנְיָ זְבוֹת יוֹלָדוֹת, הַמְּבִיא אֶת חֲטָאתוֹ אֲשָׁמוּ מִן הַהֶקְדָּשׁ, הַשּׁוֹקֵל שְׁקָלֵי זוּזִין מִן הַהֶקְדָּשׁ - פִּיּוֹן שְׁלֵקַח מֵעַל; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: לֹא מֵעַל עַד שִׁזְרָקוּ הַדָּמִים.

² פְּרוּשׁ: לְמוֹעֵד סְמוּךְ לְעוֹלֵי רְגָלִים.

ז. אין מביאין מנחות ונסכים ומנחות תודה, ולחמה של תודה מן הטבל, ומן התרומה ומן המעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, וממעשר שני והקדש שלא נפדו, מן המדמע, מן החדש, ומפירות שביעית. ואם הביא - הרי אלו פסולין, ואין צריך לומר מן הערלה וכלאי הכרם.

ח. מותר יין ליין, מותר שמן לשמן, מותר מלח למלח, מותר עצים לעצים, מותר לבונה ללבונה, מותר בזיכין לבזיכין, מותר גזירין לגזירין, מותר מצורעין למצורעין, אם אמר: 'לגזיר זה'; 'למצרע זה' - מותרו נדכה. מותר עניים לעניים, מותר שבויין לשבויין. אם אמר: 'לעני זה'; 'לשבוי זה' - מותרו שלו. מותר מתים למתים, מותר המת - ליורשיו. רבי נתן אומר: מותר המת יהא מנח עד שיבא אליהו. רבי נתן אומר: מותר המת - בונין לו נפש על גבי קברו. או יזלח לו יזלח לפני מטתו, אין פודין כסות בכסות, ואין פודין שבוי בשבוי, ואין ממחין ביד הפרנסין על קן.

מסכת שקלים פרק שני

א. איזהו פרס הפסח? פרס העצרת, פרס החג. רבי יוסי בר רבי יהודה אומר: אין פחות מחמשה עשר יום קדם לרגל.

ב. למה כותבין על הקפות אלף, בית, גימל? מפני שמתחילין ומוציאין מן הראשונה. שלמה ראשונה - מוציאין מן השניה. שלמה שניה - מוציאין מן השלישית. שלמו שלשתן - הגיע זמן תרומה לתרם - תורמין מן החדשה, ואם לאו - תורמין מן הישנה.

ג. הנכנס לתרם את הלשכה, היו מפשפשיין בו בפניסה וביציאה, ומדברין עמו משעה שנכנס, ועד שעה שיצא, לקיים מה שנאמר (במדבר לב, כב): 'והייתם נקיים מה' ומישראל'. ואומר (יהושע כב, כב): 'אלהים ה' הוא ידע וישראל הוא ידע', ואומר (דברים ו,

ח): 'ועשית הישר והטוב בעיני ה'.' 'הטוב' - בעיני השמים, 'והישר' - בעיני האדם. דברי רבי עקיבה. רבי ישמעאל אומר: אף הישר בעיני השמים והטוב בעיני האדם. ואומר (משלי ג, ד): 'ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם', הכריעו חכמים לקיים דברי רבי ישמעאל, שנאמר (דברים יב, כה): 'כי תעשה הישר בעיני ה', ואין כאן טוב. ואומר (יהושע כב): 'אל אלהים ה' אל אלהים ה' הוא ידע וישראל הוא ידע'.

ד. תרם את הראשונה, ואמר: 'הרי זה מארץ ישראל על כל ישראל', וחפה בקטבליאות מפני שאנשי סוריא באין ושוקלין עליה. תרם את השניה, ואמר: 'הרי זו מעמון וממזאב וממרכין הסמוכין לארץ ישראל על כל ארץ ישראל', וחפה בקטבליאות, מפני שאנשי בבל באין ושוקלין עליה. תרם את השלישית, ואמר: 'הרי זה מבבל וממדי', ומדינות הרחוקות מארץ ישראל על כל ארץ ישראל, ולא היה מחפה, זו היתה עשירה מכלם, שהיו בה איסטראות של זהב ודריאבונות של זהב, שמשנו קטבליאות ונתערבו השירים, ולא היתה מערבו בשל אשתקד, שמא יצטרכו לתרם, ונמצאו תורמין מן הישנה.

ה. תורמין על המשכון, ועל הגבוי, ועל העתיד לגבות; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: תורמין על המשכון ועל הגבוי, אבל לא על העתיד לגבות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: לא היו אומרין אלא באחרונה, שמא יצטרף אחד מארץ ישראל. ונמצא שוקל עם בבל ומועלין בהם כל שנתן. עברה שנתן - אין מועלין בהן, אלו ואלו נופלים ללשכת בדיק הביית.

ו. הנשים היו אורגות בפרכת. בית גרמו היו עושין מעשה לחם הפנים. בית אבטינס היו עושין מעשה הקטרת, נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

שְׁלָמִים, וּדְמִיָּהֶן יִפְלוּ עִם שְׂאֵר נִכְסִים לְבִדְק הַבֵּית. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר: זְכָרִים עֲצָמָן יִקְרְבוּ עוֹלוֹת, וְנִקְבוֹת יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי זְבָחֵי שְׁלָמִים, וַיְבִיא בְּדַמִּיָּהֶן עוֹלוֹת. רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמְרִים: דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הֵן הֵן דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.

יא. אַחַד לְשָׁלְשִׁים יוֹם מְשַׁעְרִין אֶת הַלְשָׁכָה, כָּל מִי שֶׁמְכַר לָהֶן יַיִנוֹת שְׁמָנִים וְסִלְתוֹת, וְאָמַר: תָּנוּ לִי מַעוֹת מִן הַמְּטַבֵּעַ הַיּוֹצֵא בְּמַדִּינָתִי - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, וְאִם נִשְׁפְּכוּ בְּעֶזְרָה - נִשְׁפְּכוּ לוֹ, אִם יֵשׁ לוֹ לְהִבְיֵא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ - הֲרֵי זֶה מְבִיא, שְׁלֵם הֵיוּ אֵלוֹ אֶלָּא לְמִי שְׂאֵין לוֹ.

יב. אַחַד לְשָׁלְשִׁים יוֹם תּוֹרְמִין אֶת הַלְשָׁכָה. כָּל מִי שֶׁמְכַר יַיִנוֹת שְׁמָנִים וְסִלְתוֹת, רָצָה לְחֹזֵר בּוֹ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים - אֵין שׁוֹמְעִין, אֶלָּא הוֹלֵךְ אֶצֶל גִּזְבָּר, וְגִזְבָּר מַעְמִידוֹ אֶצֶל שְׁלַחְנֵי, רָצָה אֹמֵר לוֹ: תֵּן לִי מִיד בְּפָחוֹת מֵעֶכְשָׁו - אֵין בּוֹ מִשׁוֹם רַבִּית, וְלֹא מִפְּנֵי שֶׁהוּא קֹדֵשׁ, אֶלָּא אֵף הַמוֹכֵר חִפְץ לְחִבְרוֹ, עַל מִנְתַּלְתָּן לֹא מִכָּאֵן וְעַד כָּל שָׁנִים עֶשֶׂר חֲדָשׁ, רָצָה אֹמֵר לוֹ: תֵּן לִי בְּפָחוֹת מֵעֶכְשָׁו - אֵין כָּאֵן מִשׁוֹם רַבִּית.

יג. אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם פּוֹתְחִין אֶת הַלְשָׁכָה, כָּל שֶׁמְכַר לָהֶם יַיִנוֹת שְׁמָנִים וְסִלְתוֹת, אֹמֵר לָהֶם: תָּנוּ לִי מִן הַמְּטַבֵּעַ הַיּוֹצֵא בְּמַדִּינָתִי - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, אֶלָּא הוֹלֵךְ אֶצֶל גִּזְבָּר, וְגִזְבָּר קוֹדֵחַ וְנוֹתֵן לוֹ מִן הַמְּטַבֵּעַ הָעוֹלָה בְּיָדוֹ לְפִי חֲשׁבוֹן. רָצָה, מַעְמִידוֹ אֶצֶל שְׁלַחְנֵי, וְשְׁלַחְנֵי נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ, וְנוֹתֵן לוֹ מִן מְטַבֵּעַ הַיּוֹצֵא בְּמַדִּינָתוֹ, לְפִי חֲשׁבוֹן כָּל הַמְּטַבְּעוֹת הַיּוֹצֵאִין בִּירוּשָׁלַיִם.

יד. אֵלוֹ הֵן הַמְּמוֹנֵינִי שֶׁהֵיוּ בַּמִּקְדָּשׁ: יוֹחֲנָן בֶּן גּוֹדְגָדָא עַל גַּעֲלֵת שְׁעָרִים, בֶּן טוֹטֶפֶת עַל הַמְּפַתְחוֹת, בֶּן דּוּפָאֵי עַל הַלּוּלָב, בֶּן אַרְזָא עַל הַדּוּקָן. בְּנִימִין עַל הַתַּנּוּרִין, שְׁמוּאֵל עַל הַחִבִּיתִין, וּבֶן מַקְלִיט עַל הַמְּלַח, בֶּן פֶּלַח עַל הַעֲצִים.

ז. הַסִּירוֹת וְהַיָּעִים וְהַמְזַמְרוֹת וְהַמְזַרְקוֹת, וְכֻלָּם שֶׁהַכֹּהֲנִים נֹאמְרִין בָּהֶן - בְּאֵין מִתְרוֹמַת הַלְשָׁכָה. מִזְבַּח הַזֶּהָב, וְכֻלֵי שְׂרֵת, בְּגָדֵי כֹהֲנִים, וּבְגָדֵי כֹהֵן גָּדוֹל, וְעֵץ אֲרוֹז, וְאוֹזֹב, וְשִׁנֵי תוֹלַעַת - בְּאֵין מִתְרוֹמַת הַלְשָׁכָה. כֶּבֶשׂ פָּרָה, אֲבָא שְׂאוֹל אֹמֵר: כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים עוֹשִׂין אוֹתוֹ מִשָּׁל עֲצָמָן, בְּנָאוּ הָרָאוּשׁוֹן וְלֹא שִׁמַּשׁ עָלָיו וְמַת, אֵף עַל פִּי שְׁלֵם שִׁמַּשׁ עָלָיו - אֵין חִבְרוֹ מִשְׁמַשׁ עָלָיו, אֶלָּא סוֹתְרוֹ וּבּוֹנֵה אַחַר תַּחְתּוּי, וַיִּתֵּר מִשְׁשִׁים כְּכֹרוֹת שֶׁל זָהָב יוֹצֵאִים עָלָיו. פֶּר הַבָּא עַל כָּל הַמַּצּוֹת וְשַׁעֲרֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים, בַּתְּחִלָּה הָיוּ מְגִבִּין לָהֶם; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: מִתְרוֹמַת הַלְשָׁכָה הֵיוּ קָרְבִין.

ח. כָּל קָרְבָנוֹת צְבוּר הַקָּרְבִין בְּאֶחָד בְּנִיסָן, בְּאֶחָד בְּזִמְנֵו - קָרְבִין מִן הַחֲדָשׁ, וְאִם לֹא - קָרְבִין מִן הַיָּשָׁן. תִּנְתְּנוּבּוֹ מֵעֲצָמָן - כְּשֵׁרִין, וּבִלְבַד שִׁמְסֵרוּם לְצְבוּר. הַפְּרָנְסִים שֶׁהוֹתִירוּ מַעוֹת לְעֻנְיִים - לֹא יִקְחוּ בָּהֶן פְּרוֹת לְמַחְצִית שֹׁכֵר, מִפְּנֵי הַפֶּסֶד עֻנְיִים. אֲבָל לִקְחִין בָּהֶן מִשְׁעַר הַזּוֹל לְשַׁעַר הַיָּקָר, אִיזָה הוּא קִינָן הַמְּזַבֵּחַ? שְׁלוֹקְחִין אֶת הָעוֹלוֹת וּמְקַיְצִין בָּהֶן הַמְּזַבֵּחַ.

ט. הַמִּקְדָּשׁ נִכְסָיו וְהָיוּ בָּהֶן דְּבָרִים רְאוּיִן לְקָרְבָנוֹת צְבוּר - מִנִּיחִין לְאוּמָנִין בְּשִׁכְרָן; דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָה. אָמַר לוֹ בֶּן עֲזַאִי: אֵינָה הִיא הַמִּדָּה, הַפּוֹעֵל שֶׁעָשָׂה מְלֹאכָה בְּהַקְדָּשׁ, בֵּין בְּמִנְהָ בֵּין בְּמֵאֲתִים - לֹא יֹאמֵר: 'תָּנוּ לִי פָּרָה זֹאת בְּמִנְהָ, וְטִלִּית זֹאת בְּחִמְשִׁים זוֹת, שְׂאֵין הַקְדָּשׁ מִתְחַלֵּל עַל הַמְּלֹאכָה, אֶלָּא עַל הַמַּעוֹת בִּלְבַד'. כִּיצַד הֵיוּ עוֹשִׂין? מְפָרִישִׁין מִהֶן שֹׁכֵר הָאוּמָנִין, וּמְחַלְלִין אוֹתָן עַל מַעוֹת הָאוּמָנִין, וְנוֹתְנִין אוֹתָן לְאוּמָנִין בְּשִׁכְרָן, וְחוֹזְרִין וְלוֹקְחִין אוֹתָן מִתְרוֹמַת הַלְשָׁכָה.

י. הַמִּקְדָּשׁ נִכְסָיו, וְהָיָה בָּהֶן בְּהֵמָה רְאוּיָה לְגִבֵּי מִזְבַּח, זְכָרִים וְנִקְבוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: זְכָרִים - יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי צְבוּר. זְבָחֵי עוֹלוֹת וְנִקְבוֹת - יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי זְבָחֵי

מסכת שקלים פרק שלישי

א. שלשה עשר שופרות היו במקדש, וכתוב עליהן: תקלין חדתין, תקלין עתיקין, קינין וגוזלי עולה, עצים ולבונה זהב לפפרת, ששה לנדבה, תקלין חדתין שבכל שנה ושנה, ועתיקין שלא שקל אשתקד - שוקל שנה הבאה, אלו ואלו נופלין לשופרי לשפה.

ב. קנים, האומר: 'הרי עלי קן' - מביא דמי קנו, ונותן לשופר, הביא בפחות - אין מקבלין הימנו. הביא מותר - כהן נוטל דמי קנו ונותן לשופר, ומותר אל יפול לשופר של נדבה. כהנים מקבלין אותן, ולוקחין בהן קינין ומקריבין אותן, חצין חטאות וחצין עולות. האשה שנתנה דמי קנה לשופר - אוכלת בזבחים לערב. רבי יהודה אומר: לא היה שופר לקנים מפני התערבות, אלא האומר: 'הרי עלי תורין' - מביא ונותן לשופר של תורין, בני יונה - מביא ונותן לשופר של בני יונה.

ג. עצים, האומר: 'הרי עלי עצים' - מביא דמי שני גזרי עצים ונותן לשופר. כהנים מקבלין אותן ולוקחין בהן עצים, ומקריבין אותן לגבי מזבח, נאותין בהן ואין מועלין בהן, ואם הקריבן בחוץ - פטור. אבל אם אומר: 'הרי עלי שני גזירי עצים אלו' לגבי מזבח, מביא שני גזירי עצים ונותן לשופר. כהנים מקבלין אותן ממנו ומקריבין אותן לגבי מזבח. ואין נאותין בהן, אבל מועלין בהן, ואם הקריבן בחוץ - חייב; דברי רבי. וחכמים אומרים: אם הקריבן בחוץ פטור, אלו ואלו נופלין ללשכת דיר העצים.

ד. לבונה, האומר: 'הרי עלי לבונה' - מביא דמי מלא קמץ לבונה, ונותן לשופר. כהנים מחלקין אותן ולוקחין בהן לבונה, ומקריבין אותה לגבי מזבח.

ה. זֶהָב, האומר: 'הרי עלי זֶהָב' - מביא דמי דינר זֶהָב, ונותן לשופר. מחלקין אותן

טו. שלשה גזברין מה הן עושין בהן? היו פודין את הערכין, ואת החרמים, ואת ההקדשות, ואת מעשר שני, וכל מלאכת הקדש, בהן היתה נעשית. שבעה אמרפלים מה הן עושין? שבעה מפתחות העזרה בידן, רצה אחד מהן לפתח - אינו יכול, עד שיכנסו כלן. נתכנסו כלן, אמרפלין פותחין וגזברין נכנסין ויוצאין, ולפי כבוד הנכנסין היו יוצאין. אמר רבי יהודה: למה נקרא שמו אמרפל? מפני שמר על הכל. היו כשרין בכהנים ובלוים ובישראלים, מי שיש לו בן ואח, בן קדם לאח, אח ובנו - אח קדם. כל הקדם בנחלה - קדם בשררה, ובלבד שינהג כמנהג אבותיו.

טז. ארבע חותמות היו במקדש, חוטא היה מביא לוגו עמו, חוטא דל כדברי בן עזאי היה מביא לוגו עמו. כשם שהיה לשפת חשאין במקדש, כך היתה בכל עיר ועיר, מפני שעניים בני טובים מתפרנסין מתוכה בחשאי.

יז. שלש עשרה השתחוואות היו במקדש. רבי יהודה אומר: כנגד שער השתחוואה, כנגד פרצה שחיה, ושאר השתחוואות שבמקדש שעל גבי קרבן חובה, ועל גבי קרבן קבוע, כאן וכאן לא היתה שחיה, אלא כריעה ופשיטה בלבד.

יח. רבי אליעזר אומר: ארון גלה לבלל, שנאמר (מלכים-ב כ, יז): "לא יותר דבר אמר ה'"; ואין דבר אלא דברות שבו. רבי שמעון אומר: הרי הוא אומר (דברי הימים-ב לו, ט): "ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנצר וביאהו בכלה עם כלי חמדת בית ה'", אלו הן כלי חמדת בית ה': זה ארון. רבי יהודה בן לקיש אומר: ארון במקומו נגזז, שנאמר (מלכים-א ח, ח): "ויארכו הבדים, ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הכיור, ולא יראו החוצה, ויהיו שם עד היום הזה".

כְּהֵנִים, וְלוֹקְחִין בְּהֵן זֶהָב, וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ רְקוּעֵי זֶהָב לְבֵית קֹדְשֵׁי הַקֹּדְשִׁים.

ו. שֶׁשָׁה לְנִדְבָהָ, כְּנֶגֶד מוֹתֵר חֲטָאוֹת וְאֲשָׁמוֹת, וּמוֹתֵר קִנֵּי זְבוֹת וְקִנֵּי יוֹלְדוֹת וְאֲשָׁם קָרְפֵן נֹזֵר וּמִצְרַע. הָאוֹמֵר: 'מִנְהָ זֹ לְנִדְבָהָ', 'סֵלַע זֹ לְנִדְבָהָ' - מְבִיא וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר שֶׁל נִדְבָהָ. כְּהֵנִים מַחְלְקִין אוֹתָן וְלוֹקְחִין בְּהֵן עוֹלוֹת, הַבָּשָׂר לְשֵׁם וְהָעוֹרוֹת שֶׁל כְּהֵנִים.

ז. מַעוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ לְפָנֵי סוֹחְרֵי בַהֲמָה, לְעוֹלָם מַעֲשֵׂר. וּבַהֲרָה הַבַּיִת חֲלִין, וּבִירוּשָׁלַיִם, בְּשָׂאֵר יָמוֹת - הַשְּׁנָה חֲלִין, וּבִשְׁעַת הַרְגֵל - הַכֹּל מַעֲשֵׂר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אֵלּוּ דְבָרֵי בֵית שְׁמַאי, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: לְעוֹלָם מַעֲשֵׂר, חוּץ מִן הַנִּמְצָאִים בַּהֲרָה הַבַּיִת בְּשָׂאֵר יָמוֹת הַשְּׁנָה שֶׁל חֲלִין.

ח. בְּשָׂר שֶׁנִּמְצָא בְּעֶזְרָה, מִחֲרוֹזוֹת - מִתֵּר, שְׂאִין עוֹשִׂין בְּשָׂר הַקֹּדֶשׁ מִחֲרוֹזוֹת. שְׁעַל גְּבֵי אֲשֵׁפָה - בְּכָל מְקוֹם אֲסוּר.

ט. נִכְרֵי שֶׁהִבִּיא שְׁלֵמִיו, נִתְּנָן לְיִשְׂרָאֵל - יִשְׂרָאֵל אוֹכְלָן. נִתְּנָן לְכַהֵן - הַכַּהֵן אֹכְלוֹ. גֵּר שְׂמֵת וּבִזְבוּזוֹ אֵת נִכְסָיו, וְאַחַר כֵּן נוֹדַע שֶׁהֵן שֶׁל הַקֹּדֶשׁ - מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ.

י. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: הָאוֹכֵל קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים לְאַחַר וְרִיקַת דָּמִים - מְשַׁלֵּם אֵת הַקֶּרֶן וְאִין מְשַׁלֵּם אֵת הַחֲמֵשׁ. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר: מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֲמֵשׁ לְכַהֲנִים, וְכַהֲנִים לוֹקְחִין בְּהֵן שְׁלֵמִים, וּמִקְרִיבִין אוֹתָן לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ.

יא. פְּרֻכָתָ, אֲרָכָה אֲרָבַעַים אַמָּה וְרַחְבָּהָ עֶשְׂרִים אַמָּה, וְהֵיחָה נֶאֱרָגַת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁר מַעֲשֵׂה חוֹשֵׁב. אַחֲרַת הֵיחָה שֵׁם - אֲרָכָה עֶשְׂרִים אַמָּה וְרַחְבָּהָ עֶשְׂרִים אַמָּה, וְהֵיחָה נֶאֱרָגַת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי, וְשֵׁשׁ מְשֻׁר מַעֲשֵׂה רוֹקֵם, וְהֵיחָה פְּרוּסָה עַל פִּתְחוֹ שֶׁל הַיֵּכַל מִבְּחוּץ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: זֹ שְׁמוּצִיאִין אוֹתָהּ מִבְּפָנִים, וְהֵיחָה מְקַפְּלָת אֶחָד לְשָׁנִים וְשָׁנִים לְאַרְבָּעָה. הֵיחָה פְּרוּסָה עַל פִּתְחוֹ

שֶׁל הַיֵּכַל מִבְּחוּץ. אָמְרוּ לוֹ: מִי שֶׁשִּׁמַּשׁ בַּקֹּדֶשׁ חֲמוּרָה - תִּחְזֹר תִּשְׁמַשׁ בַּקֹּדֶשׁ קֵלָה? דָּבָר אַחֲרָי: בְּזוֹ כְּתוּב (שְׁמוֹת כו, א): "מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב", וּבְזוֹ כְּתוּב (שְׁמוֹת כו, לו): "מַעֲשֵׂה רֶקֶם". רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: בְּזוֹ כְּתוּב 'מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב' - שְׁנֵי פְּרָצוּפוֹת, וּבְזוֹ כְּתוּב מַעֲשֵׂה רֶקֶם - פְּרָצוּף אֶחָד, אֲלָא שְׁמוּצִיאִין זֶה אוֹתָהּ מִבְּפָנִים. הֵיחָה מְקַפְּלָת אֶחָד לְשָׁנִים וְשָׁנִים לְאַרְבָּעָה, וְהֵיחָה נִתּוּנָה בְּעֵלְיָה כְּנֶגֶד הַתְּחִתּוֹנָה, שְׁנֶאֱמַר (שְׁמוֹת כו, לג): "וְהִבְדִּילָהּ הַפְּרֻכָתָ לְכֹסֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ" וְגו'. רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן אֲנִטְיָגוֹס אוֹמֵר: שְׁתֵּי פְּרוּכוֹת הֵיוּ שֵׁם, אַחַת פְּרוּסָה וְאַחַת מְקַפְּלָת, נִטְמָאָה פְּרוּסָה - פּוֹרְסִין אֵת הַמְקַפְּלָת, בְּעֶרְבַּ יוֹם הַכַּפּוּרִים מְכַנְּסִין אֵת הַחֲדָשָׁה וּמוֹצִיאִין אֵת הַיִּשְׁנָה.

יב. בְּשָׂר קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים שֶׁנִּטְמָא, בֵּין בָּאֵב הַטְּמָאָה וּבֵין בּוֹלַד הַטְּמָאָה, בֵּין מִבְּפָנִים בֵּין מִבְּחוּץ. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: הַכֹּל יִשְׂרָף בְּפָנִים, חוּץ מִשְׁנֵטְמָא בָּאֵב הַטְּמָאָה בְּחוּץ. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: הַכֹּל יִשְׂרָף בְּחוּץ, חוּץ מִשְׁנֵטְמָא בּוֹלַד הַטְּמָאָה מִבְּפָנִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מַה שֶׁנִּטְמָא בָּאֵב הַטְּמָאָה, בֵּין מִבְּפָנִים בֵּין מִבְּחוּץ - יִשְׂרָף בְּחוּץ, וְשְׁנֵטְמָא בּוֹלַד הַטְּמָאָה, בֵּין בְּחוּץ בֵּין בְּפָנִים - יִשְׂרָף בְּפָנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדָבָרֵי בֵית שְׁמַאי. וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כְּדָבָרֵי בֵית הַלֵּל.

יג. אֵיבָרֵי תְּמִיד שְׂאֵמְרוֹ 'נוֹתְנִין לְמִטָּה' - נִתְּנִין מִחֲצֵי כֶּבֶשׂ וְלְמִטָּה בְּמִזְרַח, וְשְׂאֵמְרוֹ 'נִתְּנִין לְמַעְלָה' - נִתְּנִין מִחֲצֵי כֶּבֶשׂ וְלְמַעְלָה בְּמַעְרָב. רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן עֲקִשְׂיָא אוֹמֵר: אֵלּוּ וְאֵלּוּ נִתְּנִין מִחֲצֵי כֶּבֶשׂ וְלְמִטָּה, אֲלָא שֶׁהַתְּמִידִין בְּמַעְרָב וּמוֹסַפִּין בְּמִזְרַח, וְשֶׁל רָאשֵׁי חֲדָשִׁים נִתְּנִין תַּחַת כְּרַכְבַּ הַמִּזְבֵּחַ מְלִמְטָה. אֵיזָה הוּא כְּרַכְבַּ הַמִּזְבֵּחַ? בֵּין קֶרֶן לְקֶרֶן, מְקוֹם הַלּוּד רִגְלֵי הַכַּהֲנִים וְאֵילָף.

יד. גֵּר מַעֲכָב לְאֹכֹל בְּזִבְחִים, עַד שֶׁיָּבִיא קִנּוּ. הִבִּיא פְּרִידָה אַחַת - אוֹכֵל בְּזִבְחִים לְעֶרְב. כָּל חֵיבֵי קִנּוּן שֶׁבַתוּרָה - חֲצִיזֵן

זי. זָקן, אֵין מוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בַּלְשַׁכַּת הַגְּזִית אֲלֵא אִם כֵּן נַעֲשֶׂה דִין בְּעִירוֹ, מִשְׁנַעֲשֶׂה דִין בְּעִירוֹ - מַעְלִין וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בְּהַר הַבַּיִת, מִשֵּׁם מַעְלִין וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בַּחֵיל, מִשֵּׁם מַעְלִין וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בַּלְשַׁכַּת הַגְּזִית.

מִסְכַּת יוֹמָא פֶּרֶק רֵאשׁוֹן

א. לָמָּה מִפְּרִישִׁין כֹּהֵן גְּדוֹל מִבֵּיתוֹ לְלִשְׁכַּת פְּלִהָדְרִין? פֶּרֶשׁ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָה: שְׂמָא תַמְצָא אֶשְׁתוּ סַפֵּק נִדָּה וַיֵּבֵא עָלֶיהָ, וְנִמְצָא טָמֵא שְׁבַעַת יָמִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: "לְשַׁכַּת בְּלוֹוֹטִין"³ - קוֹרִין אוֹתָהּ.

ב. כָּל הַלְשָׁכוֹת שְׁבַמְקָדֶשׁ - פְּטוּרוֹת מִן הַמְזוּזָה, חוּץ מִלְשַׁכַּת פְּלִהָדְרִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בֵּית דִּירָה לְכַהֵן גְּדוֹל שְׁבַעַת יָמִים בַּשָּׁנָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וְכִי לֹא הִיָּה שֵׁם בֵּית דִּירָה אֲלֵא זוֹ בַּלְבָּד? אֲלֵא כָּל שֶׁהוּא בֵּית דִּירָה - חֵיב. כָּל שְׂאִינָה בֵּית דִּירָה - פְּטוּרָה.

ג. כָּל הַלְשָׁכוֹת שְׁבַמְקָדֶשׁ - רִשׁוֹת הַיְחִיד לְשַׁבֵּת וּרְשׁוֹת הַיְחִיד לְטַמְּאָה, חוּץ מִלְשַׁכַּת הַיִּזְוִין וְשִׁמּוֹן, שֵׁישׁ לָהֶם שְׁנֵי פִתְחִים, זֶה כְּנֶגֶד זֶה. אָבָא שְׂאוּל הִיָּה קוֹרָא אוֹתָהּ: "לְשַׁכַּת בֵּית שְׁמַנְיָא". רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: כָּל לְשַׁכָּה שְׁבַמְקָדֶשׁ שֵׁישׁ לָהּ שְׁנֵי פִתְחִים, זֶה כְּנֶגֶד זֶה, כְּגוֹן שַׁעַר עֲזָרָה - רִשׁוֹת הַיְחִיד לְשַׁבֵּת, וּרְשׁוֹת הַרְבִּים לְטַמְּאָה.

ד. לָמָּה מִפְּרִישִׁין כֹּהֵן אַחַר תַּחְתִּיו? שְׂמָא יֵאָרֵעַ בּוֹ פְּסוּל - יִשְׁמַשׁ תַּחְתִּיו, וְכֹהֵן גְּדוֹל חוֹזֵר לְכַהֲנֵהוּ גְּדוֹלָה, וְזֶה שְׁשַׁמַּשׁ תַּחְתִּיו כָּל מִצְוֹת כַּהֲנֵהוּ גְּדוֹלָה עָלָיו; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: אֵף עַל פִּי שְׂאֵמְרוֹ: 'כָּל מִצְוֹת כַּהֲנֵהוּ גְּדוֹלָה עָלָיו, אֵינּוּ כָּשֵׁר, לֹא לְכַהֵן גְּדוֹל וְלֹא לְכַהֵן הַדְּיוּט. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מַעֲשֶׂה בְיוֹסֵף בֶּן אֱלִם מִצַּפּוֹרֵי, שְׂאָרַע פְּסוּל בְּכַהֵן גְּדוֹל וְשַׁמַּשׁ תַּחְתִּיו, לְאַחַר שְׂיִצָּא, אָמַר לְמַלְךְ: פֶּר וְשַׁעִיר שְׁקָרְבִין הַיּוֹם, מִשָּׁל מִי הָיוּ? מִשָּׁלִי אוֹ מִשָּׁל כֹּהֵן

חֲטָאוֹת וְחֲצִיץ עוֹלוֹת, חוּץ מִקְנֵי שֶׁל גֵּר, שְׂאָף עַל פִּי שֶׁהוּא חוֹבֵה - שְׁתִּיחָה עוֹלוֹת. רָצָה לְהֵבִיא חוֹבְתוֹ מִן הַבְּהֵמָה - יָבִיא. הֵבִיא עוֹלוֹת בְּהֵמָה לְסִפְרִיתוֹ - יָצָא. מִנְחוֹת וְנִסְכִּים - לֹא יָצָא, לֹא אָמְרוּ 'קֵן' אֲלֵא לְהַקֵּל עָלָיו. הֵבִיא לְצִרְעוֹ - יַחֲזוֹר וַיֵּבִיא לְכַפְּרָתוֹ. לְנִזְרָתוֹ - יַחֲזוֹר וַיֵּבִיא לְכַפְּרָתוֹ. קֵנוּ שֶׁל גֵּר - אֵין נוֹהֶגֶת אֲלֵא בַּפְּנֵי הַבַּיִת, וְצָרִיף לְהֵבִיא מַעֲכָשׁוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: אֵין צָרִיף לְהֵבִיא מַעֲכָשׁוֹ מִפְּנֵי תַקְלָה.

טו. מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ שְׁקָלִים אֵין נוֹהֲגִין אֲלֵא בַּפְּנֵי הַבַּיִת? לְפִי שְׂאֵין תוֹרְמִין מִן הַיְשָׁנָה, וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ בַּכּוֹרִים אֵין נוֹהֲגִין אֲלֵא בַּפְּנֵי הַבַּיִת? מִשׁוּם שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת כג, יט): "רֵאשִׁית בַּכּוֹרֵי אֲדַמְתָּךְ תָּבִיא בֵּית ה' אֶלְהֵיךָ", כָּל זְמַן שֵׁישׁ לָךְ בֵּית - יֵשׁ לָךְ בַּכּוֹרִים. אֵין לָךְ בֵּית - אֵין לָךְ בַּכּוֹרִים.

טז. כֹּהֵן גְּדוֹל אֵין נִכְנַס לְעֲזָרָה לְעַבּוּדָה, אֲלֵא אִם כֵּן נִמְשַׁח שְׁבַעָה וְנִתְרַבָּה שְׁבַעָה, אֵף עַל פִּי שְׂלֵא נִמְשַׁח שְׁבַעָה וְנִתְרַבָּה שְׁבַעָה וְעַבְד - עַבּוּדוֹתוֹ כְּשֶׁרָה. כֹּהֵן הַדְּיוּט, אֵין נִכְנַס לְעֲזָרָה לְעַבּוּדָה, אֲלֵא אִם כֵּן הֵבִיא עֲשִׁירֵית הָאִיפָה מְשֻׁלוֹ, וְעוֹבְדָה בְּיָדוֹ, אֵף עַל פִּי שְׂלֵא הֵבִיא עֲשִׁירֵית הָאִיפָה מְשֻׁלוֹ, וְעוֹבְדָה בְּיָדוֹ, וְעַבְד - עַבּוּדוֹתוֹ כְּשֶׁרָה. בֶּן לֹוִי אֵין נִכְנַס לְעֲזָרָה לְעַבּוּדָה, אֲלֵא אִם כֵּן לָמַד חֲמֵשׁ שָׁנִים, שְׁנֵאמַר (בְּמִדְבָר ח, כד): "זֹאת אֲשֶׁר לְלוֹוִים מִבֶּן חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה", וְלַהֲלֵךְ הוּא אָמַר (בְּמִדְבָר ד, א): "מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה", אִם נֵאמַר 'מִבֶּן חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים', לָמָּה נֵאמַר 'מִבֶּן שְׁלֹשִׁים'? וְאִם נֵאמַר 'מִבֶּן שְׁלֹשִׁים', לָמָּה נֵאמַר 'מִבֶּן חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים'? אֲלֵא כָּל אוֹתָן שָׁנִים שְׁמִיךְ חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים וְעַד בֶּן שְׁלֹשִׁים הִיָּה לָמַד, מִכֵּאֵן וְאֵילָךְ מִקְרִיבִין אוֹתוֹ לְעַבּוּדָה, מִכֵּאֵן אָמְרוּ: כָּל שְׂאֵינוּ מְרָאָה סִימָן טוֹב בְּמִשְׁנָתוֹ בְּתוֹךְ חֲמֵשׁ שָׁנִים - שׁוֹב אֵינוּ מְרָאָה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: שְׁלֹשׁ שָׁנִים, שְׁנֵאמַר (דְּנִיאל א, ד-ה): "וּלְגַדְלֵם שָׁנִים שְׁלֹשׁ, וְלִלְמַדְם סֵפֶר וְלִשׁוֹן כְּשָׂדִים".

³ לשכת שרים.

גְּדוּלָה? יַדַע הַמֶּלֶךְ עַל מַה אָמַר לוֹ, אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: 'מַה זֶה בֶּן אֱלֹם? לֹא דִיךָ שֶׁשְׂמִשְׁתָּ תַחַת כֶּהֱן גְּדוּל, שְׁעָה אַחַת לִפְנֵי מִי שְׂאמַר וְהִיא הָעוֹלָם, אֲלֵא שְׂאִתָּה מִבְּקֵשׁ לְטוּל לָךְ כֶּהוֹנָה גְּדוּלָה? ! בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, יַדַע יוֹסֵף בֶּן אֱלֹם שְׁהוֹסֵעַ מִן הַכֶּהוֹנָה גְּדוּלָה.

ה. כִּיצַד כֶּהֱן גְּדוּל נוֹטֵל חֶלֶק בְּרֵאשׁ? אוֹמַר: זו חֲטָאָת שְׁלִי, זֶה אֶשֶׁם שְׁלִי, חֶלֶה אַחַת מִשְׁתֵּי חִלּוֹת, אֲרַבַּע וְחֲמֵשׁ חִלּוֹת מִלְחָם הַפְּנִים. רַבִּי אוֹמַר: אוֹמַר אֲנִי שִׂיחָא זֶה נוֹטֵל מִחֲזָה, שְׂנַאֲמַר (וַיִּקְרָא ב, א): "וְהִיִּתָּה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו" - מִחֲזָה לְאַהֲרֹן וּמִחֲזָה לְבָנָיו. בְּמַה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּקִדְשֵׁי מִקְדָּשׁ, אֲבָל בְּקִדְשֵׁי הַגְּבוּל - אֶחָד כֶּהֱן גְּדוּל וְאַחַד כֶּהֱן הַדְּיוּט חוֹלְקִין בְּשׁוּהָ.

ו. מִצְוֹת כֶּהֱן גְּדוּל לְהִיּוֹת גְּדוּל מֵאַחֵיו: בְּנוֹי, בְּכַח, בְּעֶשֶׂר, בְּחִכְמָה וּבְמִרְאָה. אֵין לוֹ - מַנִּין שִׁיגְדֻלוּהוּ אַחֵיו הַכֶּהֱנִים? נַאֲמַר (וַיִּקְרָא כא, ט): "וְהִכְהֵן הַגְּדוּל מֵאַחֵיו" - שִׁיגְדֻלוּהוּ אַחֵיו. אָמַרו עֲלָיו עַל פִּינְחָס אִישׁ חֲבֵתָהּ, שְׁעָלָה גּוֹרְלוֹ לְהִיּוֹת כֶּהֱן גְּדוּל, וְהִלְכוּ אַחֲרָיו גִּזְבְּרִין וְאַמְרָכְלִין, וּמִצְאוּהוּ כְּשֶׁהוּא חוֹצֵב, וּמִלְאוּ אַחֲרָיו אֶת הַמִּחְצָב דִּינָרֵי זָהָב. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל: וְכִי סַתָּת הִיא? וְהִלָּא חֲתַנְגּוּ הִיא! וּמִצְאוּהוּ כְּשֶׁהוּא חוֹרֵשׁ, כְּמָה שְׂנַאֲמַר בְּאַלִּישַׁע (מְלָכִים-א, יט, יט): "וַיִּלֶּךְ מִשָּׁם וַיִּמְצָא אֶת אֱלִישַׁע בֶּן שָׁפַט וְהוּא חֹרֵשׁ שְׁנַיִם עֶשֶׂר צְמִידִים לְפָנָיו וְהוּא בִּשְׁנַיִם הָעֶשֶׂר", מִשְׂרַבּוּ מְלָכִים, הַחֲקִינוּ לְהִיּוֹת מַעֲמִידִין כֶּהֱנִים, הִיוּ מַעֲמִידִים אוֹתָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה.

ז. לְמָה פִּרְשׁ וּבּוֹכָה? מִפְּנֵי שְׂצָרִיכִים לְהִשְׁבִּיעַ. וְלְמָה צְרִיכִין לְהִשְׁבִּיעוּ? שֶׁכִּבְרָה הִיא מַעֲשֶׂה בְּכִיתוֹס אֶחָד, שֶׁהִקְטִיר עַד שֶׁהוּא בָּא בַּחוּץ, וַיִּצָּא עֲנָן הַקְּטָרֶת וְהִרְתִּיחַ אֶת כָּל הַבַּיִת, שֶׁהִיוּ הַבְּיָתוּסִין אוֹמְרִים:

"יִקְטִיר עַד שֶׁהוּא בַּחוּץ, שְׂנַאֲמַר (וַיִּקְרָא טז, ב): "כִּי בְּעַנְן אֲרָאָה עַל הַכַּפֶּרֶת". אָמַרו לָהֶם חֲכָמִים: וְהִלָּא כִּבְרָ נַאֲמַר (וַיִּקְרָא טז, יג): "וַיִּנְתֵּן אֶת הַקְּטָרֶת עַל הָאֵשׁ לְפָנֵי ה'", אִם כֵּן, מַה תְּלַמּוּד לּוֹמַר: "כִּי בְּעַנְן אֲרָאָה עַל הַכַּפֶּרֶת" - מִלְּמַד שְׁנוֹתָן בַּהּ מַעֲלָה עֶשֶׂן, הָא אִם לֹא נִתַּן בַּהּ מַעֲלָה עֶשֶׂן, אוֹ שֶׁחֲסַר אַחַת מִכָּל סְמָנֶיהָ - חָיִב מִיָּתָהּ. כְּשִׁיצָא, אָמַר לְאַבְיו: 'כָּל יַמִּיכָם הֵייתֶם דּוֹרְשִׁין, וְאֵין אַתֶּם עוֹשִׂין, עַד שְׁעַמְדַתִּי וְעִשְׂתִּי אָנִי! אָמַר לוֹ: אַף עַל פִּי שְׂאֲנוּ דּוֹרְשִׁין - אֵין אָנוּ עוֹשִׂין, וְשׁוֹמְעִין לְדְבָרֵי חֲכָמִים, חֲמַהֲנִי עֲלֶיךָ אִם תִּאֲרִיךְ יָמִים, לֹא שְׁהָה שְׁלֹשָׁה יָמִים וַנִּתְּנוּהוּ בְּקִבְרָ.

ח. אֵיזוֹ הִיא אֲצִבַּע צְרָדָה? זוֹ אֲצִבַּע גְּדוּלָה שֶׁל יָמִין, בְּפָה וְלֹא בְּנֶבֶל וְלֹא בְּכַנּוּר, מַה הִיוּ אוֹמְרִים? (תְּהִלִּים קכז, א): "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְשִׁלְמָה אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת" וְגו', לֹא הִיוּ יִשְׁנִים כָּל הַלְּיָלָה, אֲלֵא שְׁקוֹרִין כְּנֶגֶד כֶּהֱן גְּדוּל, כְּדִי לַעֲסֹקוּ בַּתּוֹרָה, כִּף הִיוּ נוֹהֲגִין בְּגִבּוּלִין, אַחַר חֲרַבֵּן הַבַּיִת זָכַר לַמִּקְדָּשׁ, אֲבָל הִיוּ חוֹטְאִין.⁶

ט. כִּיצַד נִכְנָסִין לְלִשְׁכַת הַגְּזִיּוֹת? מִקִּיפִין וְעוֹמְדִין כְּמִין בְּכוֹלֵי־אֶרֶץ, הַמְּמַנֶּה בָּא וְנוֹטֵל מִצְנָפְתּוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן - יוֹדְעִין שֶׁמִּמֶּנּוּ פִּיס מִתְּחִיל. לֹא הִיוּ מוֹצִיאִים שְׁתֵּים אֲלֵא אַחַת אַחַת, הַיְחִידִים שֶׁבֵּהֶן מוֹצִיאִין שְׁתֵּים, וְלֹא הִיוּ מוֹנִין אֶת הַיְתָרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: לֹא הִיא פִּיס לְמַחְתָּהּ, אֲלֵא מִי שֹׁזְכָה בְּקִטְרֶת, אוֹמַר לְזֶה שְׁעָמוּ: 'זָכָה עָמִי בְּמַחְתָּהּ! רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמַר: לֹא הִיא פִּיס לְחִלְבִּים וְאַמוּרִים, אֲלֵא מִי שֶׁהִיא מַעֲלָה אֲבָרִים לְכֶבֶשׁ - מַעֲלָה אוֹתָן לְגַבֵּי הַמַּזְבֵּחַ.

י. מַעֲשֶׂה בְּשְׁנֵי כֶּהֱנִים שֶׁהִיוּ רָצִין וְעוֹלִין בְּכֶבֶשׁ, קָדַם אֶחָד מֵהֶן אֶת חֲבֵרוֹ לַתּוֹף אֲרַבַּע אַמּוֹת שָׁלוֹ, נָטַל סַכִּין וְחִקַּע לוֹ בְּלָבוֹ.

⁶ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים מִשְׁחָקִים יַחַד וְכֵאֵם לִידֵי עֲבָרָה.

⁷ תְּכַשִּׁיט עֵגֶל.

⁴ שְׁהַסְתַּלַּק.

⁵ וְאָנוּ בְּקִיאִים בְּכָל הַנְּעֻשָׁה יוֹתֵר מִכֶּם.

להקריב - מקריב. מעשה בכניה של מרתה בת ביתוס, שהיה אחד מהם נוטל שתי ירכות בשתי אצבעותיו משור, לקוח באֶלֶף דינרין, והיה מהלך עקב בצד גודל ומעלה אותן לגבי מזבח.

יג. מהו אומר: 'על פני המזרח עד שבחברון'? רבי אומר: אינו דומה תמור של לבנה לתמור של חמה, תמור לבנה - מתמור ועולה כמקל, תמור של חמה - מפציע לכאן ולכאן. אבא יוסי בן חנן אומר: ברקאי.

יד. כהן גדול שיוצא מן העזרה לדבר עם חברו ומפליג - טעון טבילה. שאֶלו את בן זומא: מה טעם לטבילה זו? אָמר להן: אם הנכנס מקדש לקדש, מקום שענוש כרת - טעון טבילה, הנכנס מחל לקדש, ממקום שאינו ענוש כרת - אינו דין שיטען טבילה? רבי יהודה אומר: לא היתה טבילה זו, אלא מפני הסרך, פעמים שהטמאה ישנה בידו, מתוך שהולך לטבל - נזכר שהוא טמא, וחוזר ובא לו.

טו. כהנים שלא טבלו, ולא קדשו ידיהם ורגליהם, וכן כהן גדול שלא טבל ולא קדש ידיו ורגליו, בין עבודה לעבודה, ובין בגדים לבגדים, ועבדו - עבודתן כשרה, אבל כהנים שלא טבלו, ולא קדשו ידיהם ורגליהם, וכן כהן גדול שלא טבל, ולא קדש ידיו ורגליו מן הפיור, ועבדו - עבודתן פסולה. אחד כהן גדול, ואחד כהן קדוּשׁ ששמשו שחרית, שלא רחצו ידיהם ורגליהם - חִבֵּין מיתה, שנאמר (שמות ל, ט): "בבאם אל אהל מועד" וגו'. היה עומד ומקריב כל הלילה - טעון קדוש ידיים ורגלים, שהיה רבי אומר: הלינה פוסלת בקדוש ידיים ורגלים. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: אֶפְלו עוסק בעבודה כל שבעת ימים - אין הלינה פוסלת בקדוש ידיים ורגלים.

טז. חמש טבילות היו שם באותו היום, כלם בקדש בבית הפורה, חוץ מן

בא רבי צדוק ועמד על מעלות האולם, ואמר: שמעוני! אחינו בית ישראל! הרי הוא אומר (דברים כא, א): "כי ימצא חלל וגו', ויצאו זקניך ושופטיך, ומדדו"; בואו ונמדד! על מי ראוי להביא עגלה? על ההיכל או על העזרות?! געו כל העם אחריו בבכיה. ואחר כך בא אביו של תינוק, אָמר להם: אחינו! אני כפרתכם! עדין בני מפרפר, וסכין לא נטמא! ללמדך, שטמאת סכין קשה להם לישראל, יותר משפירות דמים. וכן הוא אומר (מלכים ב, כא, טז): "וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד, עד אשר מלא את ירושלים פה לפה", מכאן אמרו: בעון שפיכות דמים - שכינה נעלת ומקדש נטמא.

יא. אָמר להם הממנה: בואו והפיסו! מי שוחט? מי זורק? מי מדשן את מזבח הפנימי? מי מדשן את המנורה? מי מעלה אברין לכבש? הראש והרגל, שתי הידים, העקץ והרגל החזה והגרה, ושתי הדפנות, הקרבים והסלת, והחביתים והיין; אלו דברי רבי שמעון איש המצפה. רבי יוסי אומר: הראש, והעקץ, והרגל, ושתי דפנות, ושתי ידים, החזה והגרה. רבי עקיבא אומר: הראש והרגל, ושתי הידים, החזה והגרה, ושתי דפנות, העקץ והרגל. רבי יוסי הגלילי אומר: הראש והרגל, והחזה והגרה, שתי דפנות, והעקץ והרגל, ושתי הידים. אָמר בן עזאי לרבי עקיבא משום רבי יהושע: דרך הלוכו היה קרב, הראש והרגל, החזה והגרה, שתי דפנות, העקץ והרגל - עשרה כהנים זוכים בו, פעמים ארבעה עשר, פעמים חמשה עשר, פעמים ששה עשר.

יב. איל קרב באחד עשר, כבשי צבור בשמונה, שאין עמהן חביתין. פר קרב בעשרים וארבעה: הראש והרגל - שנים אוחזין ברגל, ומעלין אותה לגבי מזבח. שלשה אוחזין בגרה ומקריבין אותה לגבי מזבח. כמה דברים אמורים? בקרבנות הצבור, אבל קרבנות יחיד, כל הרוצה

הִרְאִישׁוֹנָה, שֶׁהִיְתָה בְּחֹל עַל גַּב שַׁעַר הַמַּיִם, וּבְצַד לְשִׁכְתוֹ הִיְתָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֲשׂוּשִׁיּוֹת שֶׁל בְּרֹזֶל הָיוּ מִרְתִּיחִין מֵעֵרֵב יוֹם הַכַּפּוּרִים, וּמִטִּילִין לְתוֹךְ הַצּוּנָן, בְּשִׁבְלֵי שֶׁתִּפְּיֵג צִינָתָן.

יז. הַכֹּל שְׁלֵשִׁים מָנֶה אִלוּ נוֹטֵל מִן הַהֶקְדָּשׁ, אִם רָצָה לְהוֹסִיף - מוֹסִיף מִשְׁלוֹ. מַעֲשֵׂה בִישׁוּמַעַל בֶּן פֶּאֲבִי שֶׁעֲשָׂתָה לוֹ אִמּוֹ כִּתְנַת מִמָּאָה מָנֶה, וְהָיָה עוֹמֵד וּמִקְרִיב עַל גְּבִי הַמְּזֻבָּח. שׁוֹב מַעֲשֵׂה בֶן רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן חֲרוֹסִם, שֶׁעֲשָׂתָה לוֹ אִמּוֹ כִּתְנַת מִשְׁתֵּי רַבּוֹא, וְהָיָה עוֹמֵד וּמִקְרִיב עַל גְּבִי הַמְּזֻבָּח, וְהוֹרִידוּהוּ אָחִיו הַכֹּהֲנִים, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה מִתּוֹכָה עָרוֹם. הָאִשָּׁה שֶׁעֲשָׂתָה כִּתְנַת לְבָנָה - כְּשָׂרָה, וּבִלְבָד שֶׁתִּמְסַרְנָה לְצַבּוּר. אַחַד בְּגָדֵי כֹהֵן גְּדוּל וְאַחַד בְּגָדֵי כֹהֵן הַדְּיוּט - בְּאֵין מִתְרוּמַת הַלְּשָׁפָה.

מִסֶּכֶת יוֹמָא פְּרָק שְׁנִי

בא, כִּיצַד הוּא מִתְּנֻדָּה? אוֹמֵר: אֲנָא הֵשֵׁם! עוֹיְתִי, פִּשְׁעֵתִי, חֲטָאֵתִי לְפָנֶיךָ, אֲנִי וּבֵיתִי, אֲנָא הֵשֵׁם! כִּפּוּר נָא עַל הָעֲוֹנוֹת וְעַל הַפִּשְׁעִים וְעַל הַחֲטָאִים, שְׁעוֹיְתִי וְשִׁפְשַׁעֵתִי וְשִׁחַטָּאֵתִי לְפָנֶיךָ, אֲנִי וּבֵיתִי, כִּכְתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ (ויקרא טו, ל): "כִּי בְיוֹם הַזֶּה יִכְפּוּר עֲלֵיכֶם" וְגו'. וְאוֹמֵר (שם טו, כא): "וְהִתְדַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל פִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חֲטָאֵתָם"; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻקִּים אוֹמְרִים: עוֹנוֹת - אִלוּ הַדּוֹנוֹת, פִּשְׁעִים - אִלוּ הַמְרָדִים, חֲטָאִים - אִלוּ הַשְּׂגָגוֹת, וּמֵאֲחֵר שֶׁהִתְדַדָּה עַל הַדּוֹנוֹת וְעַל הַמְרָדִים, חוֹזֵר וּמִתְדַדָּה עַל הַשְּׂגָגוֹת? אֵלֶּא כִּךָ הָיָה מִתְּנֻדָּה: אֲנָא הֵשֵׁם! חֲטָאֵתִי, עוֹיְתִי, פִּשְׁעֵתִי לְפָנֶיךָ, אֲנָא הֵשֵׁם! כִּפּוּר נָא לְחֲטָאִים וְלְעוֹנוֹת וְלִפִּשְׁעִים, שִׁחַטָּאֵתִי וְשְׁעוֹיְתִי וְשִׁפְשַׁעֵתִי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי, כִּכְתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ: "כִּי בְיוֹם הַזֶּה יִכְפּוּר עֲלֵיכֶם לְטַהַר אֶתְכֶם" וְגו', וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו: 'בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלִכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד'; שְׁכָן מְצִינּוֹ דְרֹךְ כָּל הַמִּתְדַדִּין, דּוֹר אֲמַר (תהלים קו, ו): "חֲטָאֵנוּ עִם אֲבוֹתֵינוּ

הָעוֹיְנוּ וְהִרְשַׁעְנוּ", שְׁלֵמָה אֲמַר (מלכים א-ח): "חֲטָאֵנוּ עוֹיְנוּ וְרִשְׁעֵנוּ". דְּנִיָּאל אֲמַר (דניאל ט, טו): "חֲטָאֵנוּ וְעוֹיְנוּ וְהִרְשַׁעְנוּ וּמְרָדְנוּ", אֵלֶּא מֵהוּ שְׁמֹשֶׁה אוֹמֵר (שמות לד, ז): "נִשְׂא עוֹן וּפִשַׁע וְחֲטָאָה וְנִקָּה"? אֵלֶּא כִּךָ הָיָה מִתְּדַדָּה: חֲטָאֵתִי וְעוֹיְתִי וְפִשְׁעֵתִי לְפָנֶיךָ, אֲמַר מֹשֶׁה לְפָנֶי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם! בְּשַׁעֲהַ שִׁישְׂרָאֵל חוֹטְאִין לְפָנֶיךָ וְעוֹשִׂין תְּשׁוּבָה - עֲשֵׂה לָהֶם זְדוּנוֹת כְּשִׁגְגוֹת.

ב. בָּא לוֹ לְמִזְרַח הָעוֹרָה, לְצַפּוֹן הַמְּזֻבָּח, הַסֵּגָן בִּימִינוֹ, וְרֵאשׁ בֵּית דִּין בִּימִינוֹ, וְרֵאשׁ בֵּית אָב מִשְׁמָאלוֹ, וְשֵׁם שְׁנֵי שְׁעָרִים, וּפְנֵיהֶם כְּלִפֵּי הַעֵם, וְאַחֲרֵיהֶם כְּלִפֵּי הַקְּדוֹשׁ. כֹּהֵן גְּדוּל, פְּנֵיו כְּלִפֵּי הַקְּדוֹשׁ, עֲשָׂרָה פְּעָמִים מְזַכֵּר אֶת הֵשֵׁם בּוֹ בְיוֹם, שֶׁשָּׂה לְפָר שְׁלֹשָׁה לְשַׁעִיר וְאַחַד לְגוֹרְלוֹת, וְקִלְפֵי הִיְתָה שָׁם, וּבָה שְׁנֵי גוֹרְלוֹת, שֶׁל אֲשַׁכְּרוּעַ הָיוּ, וְעֲשָׂאן בֶּן גַּמְלָא שֶׁל זֶהָב, וּמְזַכְרִין אוֹתוֹ לְשִׁבְחָה.

ג. בֶּן קָטִין עֲשָׂה שְׁנַיִם עֲשָׂר דָּד לְכִיּוֹר, שְׁנַיִם עֲשָׂר כֹּהֲנִים מְקַדְּשִׁין מִמֶּנּוּ, שֶׁמִּתְחַלְּהָ לֹא הָיוּ בּוֹ אֵלֶּא שְׁנַיִם, וְשְׁנֵי כֹהֲנִים מְקַדְּשִׁין הֵימְנוֹ, וּמְזַכְרִין אוֹתוֹ לְשִׁבְחָה. מוֹנֵבֵי הַמְּלָךְ עֲשָׂה כָּל יְדוֹת הַסְּפִינִין שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁל זֶהָב, וּמְזַכְרִין אוֹתוֹ לְשִׁבְחָה, הֵילִינֵי הַמְּלָכָה אִמּוֹ עֲשָׂתָה נְבֻרְשֶׁת שֶׁל זֶהָב שֶׁעַל פֶּתַח הַהֵיכָל, שֶׁבְּשַׁעֲהַ שְׁחִמָּה זוֹרַחַת, הָיוּ נְצוּצוֹת יוֹצְאִין הֵימְנָה, וְיוֹדְעִין שְׁחִמָּה זוֹרַחַת, אִף הִיא עֲשָׂתָה טְבֵּלָא שֶׁל זֶהָב, שֶׁפָּרֻשֶׁת סוּטָה כְּתוּבָה עָלֶיהָ, כָּל הַשְּׁעָרִים שֶׁהָיוּ שָׁם נִשְׁתַּנּוּ לְהִיּוֹת שֶׁל זֶהָב, חוּץ מִשְׁעָרֵי נִקְנוֹר, מִפְּנֵי שֶׁנִּעְשָׂה בְּהֵן גִּס. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: מִפְּנֵי שֶׁנִּחַשְׁתָּן מוֹצָהֶבֶת הִיְתָה. רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: נִחַשְׁתָּא קְלִנִּיתָא הִיְתָה, וְהִיְתָה יַפָּה כְּזֶהָב.

ד. מֵהוּ נִסִּים נַעֲשׂוּ לְדַלְתוֹתָיו? אֲמַרוּ: כְּשֶׁהִלָּךְ נִקְנוֹר לְהִבְיָא לְדַלְתוֹתָיו מֵאֶלְכַסְנַדְרֵיָא שֶׁל מְצָרִים, עֲמַד עָלֶיהֶן

נחשול שְׁבִים לְטַבְעוֹ, וְנִטְלוּ אֶחָד מֵהֶן – וְהִטְלוּהוּ לַיָּם, וְעִדְוִין לֹא נָח הַיָּם מִזְעָפוֹ, בְּקִשּׁוֹ לְהִטִּיל אֶת חֲבֵרְתָהּ, עִמָּד הוּא וּכְרָכָה, אָמַר לָהֶם: הַטְּלוּנִי עִמָּה! מִיָּד נָח הַיָּם מִזְעָפוֹ, וְהָיָה מִצְטָעַר עַל חֲבֵרְתָהּ, כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ לְנִמְלָל שֶׁל עֵכוֹ, הָיְתָה מְבַצְבָצֵת וְיוֹצֵאָה מִתַּחַת דְּפָנֵי הַסְּפִינָה, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים: בְּרִיָּה שְׁבִים בְּלַעְתָּהּ וְהִקְיֵאתָהּ לִיבִשָּׁה, וְעַלֶּיָּה אָמַר שְׁלֹמֹה (שִׁיר הַשִּׁירִים, א, יז): "קוֹרוֹת בְּתֵינוּ אַדּוּמִים רְהִיטְנוּ בְרוֹתִים" – 'אֵל תִּקְרִי בְרוֹתִים אֲלֵא בְרִית יָם'.

ה. שֶׁל בֵּית גְּרָמוֹ הָיוּ בְּקִיאִין בְּמַעֲשֵׂה לַחֵם הַפְּנִים וְלֹא רָצוּ לְלַמֵּד, שֶׁלְּחֹו חֲכָמִים וְהִבִּיאוּ אֲמִנִים מֵאֲלֶכְסַנְדְּרִיא שֶׁל מִצְרַיִם, הָיוּ יוֹדְעִין לְאַפּוֹת כְּמוֹתֶן, וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִין לְרִדּוֹת כְּמוֹתֶן, שֶׁהִלְלוּ מְסִיקִין מִבְּחוּץ וְאוֹפִין מִבְּחוּץ, וְהִלְלוּ מְסִיקִין מִבְּפִנִים. הִלְלוּ פִיתָן מִתְעַפְּשֵׁת וְהִלְלוּ אִין פִיתָן מִתְעַפְּשֵׁת. וְכִשְׂיָדְעוּ חֲכָמִים בְּדָבָר, אָמְרוּ: כָּל מַה שֶּׁבְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא – לְכַבּוֹדוֹ בְּרָא, שֶׁנֶּאֱמַר (יִשְׁעִיָּה מֵג, ז): "כָּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלְכַבּוֹדִי בְּרֵאתִיו". שֶׁלְּחֹו לָהֶן וְלֹא בָאוּ, עַד שֶׁכָּפְּלוּ לָהֶן בְּשִׁכְרוֹן, שְׁנַיִם עֶשְׂרֵם מִנֵּה הָיוּ נוֹטְלִין בְּכָל יוֹם, וְהָיוּ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה הָיוּ נוֹטְלִין בְּכָל יוֹם, חֲזָרוּ לְהָיִיתׁוּ נוֹטְלִין אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה. אָמְרוּ לָהֶם חֲכָמִים: מַה רְאִיתֶם שֶׁלֹּא לְלַמֵּד? אָמְרוּ לָהֶם: יוֹדְעִין הָיוּ בֵּית אָבָא, שְׁבִית זֶה עֲתִיד לְחַרֵּב, שְׂמָא יִלְמַד אָדָם שְׂאִינוּ הִגּוֹן וַיַּעֲשֶׂה לְפָנָי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים כְּדָרְךָ שְׁעוֹשִׂין לְפָנֵי הַמִּקְוֶה. וּבְדָבָר הַזֶּה הָיוּ מְזַכְרִין אוֹתָן לְשִׁבְחָה, שֶׁמַּעֲוֹלָם לֹא נִמְצְאָת פֶּת נִקְיָה בִּיד בְּנִיָּהֶן וּבְנוֹתֵיהֶן מַעֲוֹלָם, שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ: "מִלְּחָם הַפְּנִים הָיוּ נִזְוִינִין"; לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבָר לֵב, כב): "וְהִיתֶם נְקִיִּים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל".

שְׂאִין בְּקִיאִין בְּמַעֲלָה עֶשְׂוֹן, שֶׁל בֵּית אֲבִטְיָנָס הָיְתָה מִתְמַרְת וְעוֹלָה עַד הַקּוֹרוֹת, וְאַחַר כֵּךְ פּוֹשֶׁה וַיּוֹרְדַת לְמִטָּה, שֶׁל אֶלְכְּסַנְדְּרִין הָיְתָה פּוֹשֶׁה מִיָּד, וְכִשְׂיָדְעוּ חֲכָמִים בְּדָבָר, אָמְרוּ: כָּל מַה שֶּׁבְּרָא – לְכַבּוֹדוֹ בְּרָא, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי טו, ד): "כָּל פֶּעַל לְמַעֲנֵהוּ", שֶׁלְּחֹו אֲלֵיהֶם חֲכָמִים וְלֹא בָאוּ, עַד שֶׁכָּפְּלוּ לָהֶם שִׁכְרוֹן, שְׁנַיִם עֶשְׂרֵם מִנֵּה הָיוּ נוֹטְלִין בְּכָל יוֹם, חֲזָרוּ לְהָיִיתׁוּ נוֹטְלִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה הָיוּ נוֹטְלִין בְּכָל יוֹם, חֲזָרוּ לְהָיִיתׁוּ נוֹטְלִין אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה מִנֵּה. אָמְרוּ לָהֶם חֲכָמִים: מַה רְאִיתֶם שֶׁלֹּא לְלַמֵּד? אָמְרוּ לָהֶם: יוֹדְעִין הָיוּ בֵּית אָבָא, שְׁבִית זֶה עֲתִיד לְחַרֵּב, אָמְרוּ: שְׂמָא יִלְמַד אָדָם שְׂאִינוּ הִגּוֹן וַיְהִי מִפְּטָם לְפָנָי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים כְּדָרְךָ שֶׁמְפַטְמִים לְפָנָי הַמִּקְוֶה. וְעַל דְּבָר זֶה מְזַכְרִין אוֹתָם לְשִׁבְחָה – שֶׁלֹּא יֵצֵא מֵהֶן אִשָּׁה מְבַשְׂמַת לְעוֹלָם, וְלֹא עוֹד, אֲלֵא כְּשֶׁהָיוּ נוֹשְׂאִים אִשָּׁה מִמִּקְוֶה אַחַר, מִתְנַיֵּן עִמָּה: – 'שֶׁלֹּא תִתְבַּשְׂמִי! כְּדִי שֶׁלֹּא יְהוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: 'מִמַּעֲשֵׂה הַקְּטָרֶת הֵן מִתְבַּשְׂמִין'. לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבָר לֵב, כב): "וְהִיתֶם נְקִיִּים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל".

ז. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: פַּעַם אַחַת סָח לִי יִשְׁמַעֲאֵל בֶּן לּוּגָא: פַּעַם אַחַת, יֵצְאֵתִי אָנִי וְתִינוּק אֶחָד מִבְּנֵי בְנֵיהֶם לְשִׁדָּה לְלִקֵּט עֶשְׂבִים, וְרֵאִיתִיו שֶׁשָּׂחַק וּבְכָה, אָמַרְתִּי לוֹ: מִפְּנֵי מַה בְּכִיתָ? אָמַר לִי: עַל כְּבוֹד בֵּית אָבָא שֶׁגָּלָה. וּמִפְּנֵי מַה שָּׂחַקְתָּ? אָמַר: לְסוּף שֶׁעֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְזִיר לְבָנָיו. אָמַרְתִּי לוֹ: וּמַה רְאִיתָ? אָמַר: מַעֲלָה עֶשְׂוֹן כְּנַגְדִי, אָמַרְתִּי לוֹ: הֲרֵאוּהוּ לִי, אָמַר לִי: שְׁבוּעָה הִיא בְּיָדֵינוּ שְׂאִין מְרָאִין אוֹתוֹ לְכָל אָדָם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוּרִי: פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בְּדָרְךָ, וּמִצְאֵנִי אָדָם אֶחָד, וְאָמַרְתִּי לוֹ: מֵאִין אַתָּה? אָמַר לִי: מִבֵּית אֲבִטְיָנָס אָנִי, וּמַה בְּיָדְךָ? אָמַר לִי: מְגִלַת סִמְמָנִין. הֲרֵאוּהוּ לִי, אָמַר לִי: כָּל זְמַן שְׁבִית אָבָא הָיוּ קְיָמִין – צְנוּעִין הָיוּ, וְלֹא הָיוּ

ו. שֶׁל בֵּית אֲבִטְיָנָס הָיוּ בְּקִיאִין בְּפִטּוֹם הַקְּטָרֶת וּבְמַעֲלָה עֶשְׂוֹן, וְלֹא רָצוּ לְלַמֵּד. שֶׁלְּחֹו חֲכָמִים וְהִבִּיאוּ אֲמִנִין מֵאֲלֶכְסַנְדְּרִיא שֶׁל מִצְרַיִם, וְהָיוּ יוֹדְעִין לְפִטְסָם כְּמוֹתֶן, אֲלֵא

מוֹסְרִין אוֹתוֹ לְכָל אָדָם, וְהָיוּ מוֹסְרִין זֶה לָזֶה, וְעָכְשׁוּ הֵילֶךְ מִגְלָה זוֹ, וְהִזְהָר בָּהּ. וְכִשְׁבָּאתִי וְהִרְצֵיתִי דְבָרֵי לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָה, אָמַר לִי: מַעֲתָה אָסוּר לְסַפֵּר בְּגִנּוּתָן שֶׁל אֵלּוּ! מִכָּאֵן אָמַר בֶּן עֲזַאי: מִשְׁלָךְ יִתְנוּ לָךְ, בְּשִׁמְךָ יִקְרְאוּךָ, וּבִמְקוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ⁹, וְאִין אָדָם נוֹגֵעַ בְּמוֹכֵן לְחִבְרוֹ, וְאִין מְלֻכוֹת נוֹגַעַת בְּחִבְרָתָהּ אֶפְלוּ כְּמֵלָא נִימָא.

ח. הוֹגְרוּס בֶּן לְוִי הָיָה יוֹדֵעַ פָּרֻק בְּשִׁיר, וְלֹא רָצָה לְלַמֵּד, אָמְרוּ לוֹ חֲכָמִים: מַה רְאִיתָ שְׂלֵא לְלַמֵּד? אָמַר לָהֶן: יוֹדְעִין הָיוּ בֵּית אָבָא שְׂבִית הַמְקַדָּשׁ עֵתִיד לְחֻרְבּוֹ, וְלֹא רָצוּ לְלַמֵּד, שְׂלֵא יִהְיוּ מוֹזְמִרִין לִפְנֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, כְּדָרְךָ שְׁמוֹזְמִרִין לִפְנֵי הַמָּקוֹם. בֶּן קִמְצָר הָיָה יוֹדֵעַ אֵת מַעֲשֵׂה הַכֹּתֵב, וְלֹא רָצָה לְלַמֵּד. אָמְרוּ לוֹ חֲכָמִים: מַה רְאִיתָ שְׂלֵא לְלַמֵּד? בָּלָם מִצְאוּ תְּשׁוּבָה לְדִבְרֵיהֶם, בֶּן קִמְצָר לֹא מִצָּא תְּשׁוּבָה לְדִבְרָיו. עַל הָרֵאשׁוֹנִים נֶאֱמַר (מְשִׁלִּי י, ז): "זָכַר צְדִיק לְבִרְכָה", וְעַל בֶּן קִמְצָר וְחִבְרָיו נֶאֱמַר (שם): "וְיִשֵּׁם רְשָׁעִים יִרְקָב", הֵם בְּקִשׁוֹ לְהִרְבוֹת כְּבוֹדָם וּלְמַעַט כְּבוֹד שְׁמֵים, לְפִיכָךְ, כְּבוֹדָן נִתְמַעַט וְכְבוֹד הַמָּקוֹם בְּמִקְוֹמוֹ, וְלֹא נִמְצָא לָהֶם שֵׁם טוֹב וְזָכַר טוֹב, עַל הָרֵאשׁוֹנִים נֶאֱמַר (מְשִׁלִּי י, ז): "זָכַר צְדִיק לְבִרְכָה, וְעַל אֵלּוּ נֶאֱמַר (שם): "וְיִשֵּׁם רְשָׁעִים יִרְקָב".

ט. טָרַף בְּקַלְפֵי וְהִעֲלָה שְׁנֵי גוֹרְלוֹת, אֶחָד בִּימֵינוּ וְאֶחָד בְּשִׁמְאֵלוֹ, אִם בִּימֵינוּ עָלָה – הָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל שְׂמַחֲזִין, וְאִם בְּשִׁמְאֵלוֹ עָלָה – לֹא הָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל שְׂמַחֲזִין. שְׂאֵלוּ תַלְמִידָיו אֵת רַבִּי עֲקִיבָה: מַהוּ שְׂמִיתָן מִשְׁמַאל לִימִין? אָמַר לָהֶם: אֵל תִּתְּנוּ מְקוֹם לְצִדּוּקִין לְרִדּוֹת אֲחֵרִיכֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר מִשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: הִסְגֵּן וְכֵהֵן גְּדוּל מְכַנְיִסִין אֵת יְדֵיהֶן בְּקַלְפֵי, אִם בִּימֵינוּ שֶׁל כֵּהֵן גְּדוּל עוֹלָה – הִסְגֵּן אוֹמַר לוֹ: אִישִׁי כֵּהֵן גְּדוּל! הִגְבַּה יְמִינְךָ. אִם בִּימֵינוּ שֶׁל סֵגֵן

⁹ בְּנוֹסַחַת הַסְּפָרִים נוֹסַף בְּאֵין: 'אִין שְׂכַחַה לִפְנֵי

עוֹלָה – רֹאשׁ בֵּית אָב אוֹמַר לוֹ לְכֵהֵן גְּדוּל: דְּבַר מְלִיךְ! וְנִתְּנָן עַל שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים, הוּא אוֹמַר לָהּ, וְהִסְגֵּן אוֹמַר לְחֻטָּאת, רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמַר: לֹא הָיָה צְרִיף לּוֹמַר חֻטָּאת, אָמְרוּ לוֹ: וְהֵלֵא כְּכַר נֶאֱמַר (ויקרא טו, ט): "וְעָשְׂהוּ חֻטָּאת".

י. בְּכָל יוֹם שְׁנֵי כְּהֻנִּים נִכְנְסִין, אֶחָד בְּכַף וְאֶחָד בְּמַחְתָּה, הַיּוֹם נוֹטֵל אֵת הַמַּחְתָּה בִּימֵינוּ, וְאֵת הַכַּף בְּשִׁמְאֵלוֹ, בְּמַה דְּבָרִים אָמְרוּם? בְּקִטְרוֹת שֶׁל לִפְנֵי וּלְפָנִים, אָבָל בְּקִטְרוֹת שֶׁל מִזְבַּח הַזֶּהָב – הָרִי הוּא כְּקִטְרוֹת שֶׁל שְׂאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה, בְּכָל יוֹם הָיְתָה כְּבֹדָה וְהַיּוֹם קָלָה, בְּכָל יוֹם הָיְתָה עֲבָה וְהַיּוֹם רָךְ. בְּכָל יוֹם הָיְתָה קְצָרָה וְהַיּוֹם אָרְכָה; כְּדִי שִׁתְּהֵא זְרוּעוֹ מְסִיעֵת. בְּכָל יוֹם לֹא הָיָה לָהּ נְאֻשְׁתִּיק¹⁰, הַיּוֹם הָיָה לָהּ נְאֻשְׁתִּיק; דְּבָרֵי בֶּן הִסְגֵּן. בְּכָל יוֹם הָיוּ שְׁם שְׁתֵּי מַעֲרֻכוֹת וְהַיּוֹם שְׁלֹשׁ: אַחַת לְמַעֲרֻכָה גְּדוּלָה, וְאַחַת לְמַעֲרֻכָה קִטְנָה שֶׁל קִטְרוֹת, וְאַחַת שְׁמוֹסִיפִין הַיּוֹם לְקִטְרוֹת שֶׁלִּפְנֵי וּלְפָנִים; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי מוֹסִיף אַחַת לְקִיּוֹם הָאֵשׁ. רַבִּי מֵאִיר מוֹסִיף אַחַת לְאֲבָרִים וּפְדָרִים שְׂלֵא נִתְעַכְּלוּ מֵעֵרֵב.

יא. נִכְנַס וּמְהֵלֶךְ בְּהִיכָל, עַד שֶׁנִּמְצָא עוֹמֵד בֵּין מִזְבַּח הַזֶּהָב וּלְמִנּוּרָה; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: בֵּין הַשְּׁלַחֲזָן וּלְמִזְבַּח. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים: בֵּין שְׁלַחֲזָן לְכַתֵּל, שְׁלַחֲזָן נִתְּוֵן בְּצַפּוֹן, מִשְׁלִישׁ הַבַּיִת וּלְפָנִים מְשׁוּכָה מִן הַכַּתֵּל שְׁתֵּי אַמּוֹת וּמִחְצָה, מִזְבַּח הַזֶּהָב מִמְּצַע בֵּינְתֵימִים, כְּנֶגֶד שְׁנֵי בְּדֵי אֲרוֹן, וּמִשׁוּף כְּלָפֵי קִדָּשׁ הַקִּדְּשִׁים, וְכֻלָּם הָיוּ נִתְּוִנִין מִחְצֵי הַבַּיִת וּלְפָנִים, מְהֵלֶךְ בְּהִיכָל עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְבֵין שְׁתֵּי הַפְּרוּכוֹת הַמְּבִדִּילוֹת בֵּין הַקִּדָּשׁ וּבֵין קִדָּשׁ הַקִּדְּשִׁים. וּבִינְיָהֵן אֲמָה, זֶה מְקוֹם הַדְּבִיר שֶׁעָשָׂה שְׁלֵמָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: לֹא הָיָה שָׁם אֵלָּא פְּרֻכַת אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כו, ג): "וְהִבְדִּילָהּ הַפְּרֻכַת לָכֶם". אָמְרוּ לוֹ: מַה תִּלְמּוּד לּוֹמַר

¹⁰ טַבְעַת בְּרֵאשׁוֹ שְׁמֻקְשָׁשׁ וּמְשֻׁמֵּי קוּל.

הַמְּקוֹבִי; אֵךְ הַגֵּר"א לֹא גָרַם לָהּ.

(שם): "בין הקדש ובין קדש הקדשים"?
אמר להם: להביא נוב וגבעון ושילה ובית
עולמים. החיצונה היתה פרופה מן הדרום,
ופנימית מן הצפון, מהלך ביניהן עד
שמגיע לצפון, הופך פניו לדרום, מהלך
לשמאלו עם הפרכת, עד שמגיע לארון,
ודחף את הפרכת במתניו, ונתן את המחתה
בין שני הפדים, וצבר את הקטרת על גבי
גחלים, ונתמלא כל הבית כלו עשן, יוצא
וכא לו דרך כניסתו, ומתפלל תפלה קצרה
בבית החיצון, ולא היה מאריך - שלא
להבעית את ישראל. ומעשה בכהן גדול
אחד שהאריך בתפלתו, ונמנו אחיו
הכהנים לכנוס אחריו, התחילו הם נכנסין,
והוא יוצא, אמרו לו: מה ראית להאריך?
אמר להם: קשה בעיניכם שהתפללתי
עליכם ועל מקדש אבותיכם שלא יחרב!
אמרו לו: אף על פי כן, אין אתה רשאי
לשנות, שלא להבעית את ישראל.

יד. נוטל את הדם ממי שהיה ממרס בו,
נכנס למקום שנקנס, ועמד במקום שעמד,
והזה ממנו על הכפרת, כנגד שני בדי ארון,
אחת למעלה ושבע למטה, ולא היה מתכוון
להזות, לא למעלה ולא למטה אלא
כמצלף. וכך היה מונה: אחת, אחת ואחת,
אחת ושתיים, אחת ושלוש, אחת וארבע,
אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע; דברי
רבי מאיר. רבי יהודה אומר: אחת, אחת
ואחת, שתיים ואחת, שלוש ואחת, ארבע
ואחת, חמש ואחת, שש ואחת, שבע
ואחת. ואחר כך היה מהלך לשמאלו עד
הפרכת. ולא היה מגיע לפרכת. אם הגיע -
הגיע. אמר רבי אליעזר בן רבי יוסי: אני
ראיתי ברומי, והיו עליה כמה טפי דמים
של פר ושעיר של יום הכפורים.

מסכת יומא פרק שלישי

א. בא לו להקיף את המזבח, מהיכן הוא
מתחיל? מקרן מזרחית צפונית, צפונית
מערבית, מערבית דרומית, דרומית
מזרחית, מקום שמתחיל בחטאת על מזבח
החיצון, משם היה גומר על מזבח הפנימי.
רבי מאיר אומר: רבי אליעזר אומר:
במקומו היה עומד ומחטא. ועל כלן היה
נותן מלמעלה למטה, חוץ מאותה
שבאלכסון שנותן מטה למעלה. רבי
יהודה משם רבי אליעזר: במקומו היה
עומד ומחטא, ועל כלן היה נותן מלמטה
למעלה, חוץ מזו שהיה לפניו, שכנגד
אלכסון, שהיה נותן מלמעלה למטה.

ב. הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים,
לא היה מזה, לא על האפר ולא על גבי
הגחלים, אלא על גגו של מזבח. והיא
יורדת על הקיר, על כל הזיה - טבילה. נתן
על הקרן מכאן ומכאן - כשר. מן הקרן
לפנים - פסול.

ג. שנה מתן קרנות - פסול. אם חסר אפלו
אחת מן המתנות - פסול. הקדים מתן שבע
למתן ארבע - יחזר ויתן. מדם מתנות שבע
אחר מתן ארבע, עד שלא גמר את המתנות

יב. אכן היתה שם מימות נביאים
הראשונים ו'שתיה' היתה נקראת, גבוהה
מן הארץ שלש אצבעות, שמתחלה היה
הארון עליה נתון. משנטל הארון, מעליה
היו נותן קטרת שלפני ולפנים. רבי יוסי
אומר: ממנה השתת העולם, שנאמר (תהלים
נ. ב): "מציון מכלל יפי אלהים הופיע" -
ממנו מוכלל יפיה של עולם.

יג. צנצנת המן, וצלוחית של שמן המשחה,
ומקלו של אהרן, שקדיה ופרחיה, וארגו
שהשיבו פלשתים כבוד לאלהי ישראל,
היו כלם בבית קדש הקדשים. משנגנו
הארון - נגזזו עמו. שני בדי ארון היו
יוצאים מן הארון עד שמגיעין לפרכת,
שנאמר (מלכים א, ח, ח): "ויארכו הפדים",
יכול לא יהו נראים מתוכה? תלמוד לומר:
"ויראו ראשי הפדים" וגו' - יהיו מקרעין
בפרכת ויוצאין, והיו נראין ובוולטין
מתוכה, ונראין כשני דדי אשה, ועליהן
אמר שלמה (שיר השירים א, יג): "צרור המור
דודי לי בין שדי גליון".

שבפנים - יצא ושפך שירי הדם ליסוד מערבי של מזבח החיצון, ושל מזבח החיצון היה שופך אל יסוד דרומי. רבי שמעון אומר: אלו ואלו ליסוד מערבי, אלו ואלו מתערבין לאמה ויוצאין לנחל קדרון, ונמכרין לגננין לזבל, ומועלין בהם; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים אין מעילה בדמים.

ד. כל מעשה יום הכפורים האמורים על הסדר, אם הקדים מעשה לחברו - לא עשה כלום, חוץ מן הוצאת כף ומחתה, שאם הקדים מעשה לחברו - מה שעשה עשוי. אמר רבי יהודה: אימתי? בדברים הנעשים בכגדי לבן מבחוץ, אף על פי שאם הקדים מעשה לחברו מכל הנעשים - מה שעשה עשוי. נתן מקצת המתנות מבפנים, ונשפך הדם - יביא דם אחר ויתחיל בתחלה, כמתנות שבפנים. רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק. נתן מקצת מתנות שבהיכל, ונשפך הדם - יביא דם אחר, ויתחיל בתחלה בהיכל. רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק. גמר מתנות שבהיכל, ונשפך הדם - יביא דם אחר ויתחיל בתחלה. מתנות שבמזבח - רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק. נתן מקצת המתנות שבמזבח, ונשפך הדם - יביא דם אחר ויתחיל בתחלה במתנות המזבח, רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק יתחיל. גמר מתנות שבמזבח ונשפך הדם - אין מתן יסוד מעכב, וכלן מטמאין בגדים ונשרפין בבית הדשן; דברי רבי אליעזר ורבי שמעון. וחכמים אומרים: אין מטמאין בגדים, ואין נשרפין בבית הדשן הואיל וגמר בו כפרה.

ה. אמר רבי יוסי: זה סימן, כל היוצא מבפנים להנתן בחוץ - נוטל מן הסמוך לפנים. וכל הנוטל מבפנים להנתן בחוץ - נותן על הסמוך לפנים. נתן מדם הפר בפנים ובחוץ, מדם השעיר בפנים ובחוץ - הפנימים עלו לו והחיצונים לא עלו לו. נתן

ו. פר ושעיר של יום הכפורים שהפריש אחרים תחתיהן, ולא הספיק להקריבן עד שנמצאו הראשונים - ירעו עד שישתאבו וימכרו, ויפלו דמיהן לנדבה - שאין חטאת הצבור מתה. רבי יהודה אומר: תמות ועוד אמר רבי יהודה: נשפך הדם - ימות המשתלח, מת המשתלח - ישפך הדם. שני שעירי יום הכפורים - מצותן בהגדלה, שלא הגדיל עליהן - ראשי לשנותן בדבר אחר, משהגדיל עליהן - אין ראשי לשנותן בדבר אחר. פסח שלא קרב בראשון - יקרב בשני. לא קרב בשני - יקרב לשנה הבאה. מעות שלא קרבו בראשון - יקרבו בשני. לא קרבו בשני - יקרבו לשנה הבאה. חגיגה שלא קרבה בראשונה - תקרב בשניה, לא קרבה בשני - תקרב בשלישי, לא קרבה בשלישי - תקרב בשנה הבאה. שעירי הרגל שלא קרבו ברגל - יקרבו בראש חדש. לא קרב בראש חדש - יקרבו ביום הכפורים. לא קרבו ביום הכפורים - יקרבו לרגל הבא. ושמתחלה לא הקרבו לקרבנות צבור אלא על מנת לקרב על המזבח החיצון.

ז. מת שעיר המשתלח עד שלא זרק דם של הראשון, אף על פי שלא התודה עליו - יצא, שנאמר (ויקרא טז, ט): "יעמד חי", עד מתי יהא זקוק להיות חי? עד "וכלה מכפר את הקדש"; דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: עד שעת ודוי.

ח. רבי יוסי אומר: כך הוא אומר: "חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל". ככש

הואיל וגמר בו כפרה.

הואיל וגמר בו כפרה.

ירושלים חוץ לשלש מחנות, ומזקיפין של כהנים היו מעמידין סביבות המערכה, מפני דחק העם - כדי שלא יהו קופצים לראות, ונופלין לתוך המדורה. אחד השורף ואחד המסייע בשעת שרפה - מטמאין בגדים, אבל המסדר את המערכה ומצית את האור לאלתר - אין מטמא בגדים.

יג. שמונה ברכות מברך באותו יום, על התורה - כדרך שמברכין על התורה בבית הכנסת, על העבודה ועל ההודאה, ועל מחילת העון כסדרן, ועל המקדש - ברכה בפני עצמו, ועל הכהנים - ברכה בפני עצמן, ועל ישראל ברכה בפני עצמן, ושאר תפילה תחנה ובקשה, שעמד ישראל צריכין להושע מלפניה, וחותם בשומע תפלה. כל העם קורין בשלהם - כדי להראות חזיתן לרבים.

יד. רבי אליעזר אומר: סדר הקרבנות כך היו מקריבין, פר העולה ושעיר הנעשה בחוץ היו קריבין עם תמיד של שחר, ואחר כך פר ושעיר הנעשה בפנים, ואחר כך אילו ואיל העם, ואחר כך שבעת כבשים תמימים. רבי עקיבה אומר: פר העולה ושבעת כבשים תמימים היו קריבין עם תמיד של שחר, שגאמר (במדבר כח, כג): "מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד" וגו'; ואחר כך פר ושעיר הנעשה בפנים, ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ, שגאמר (במדבר כט, יא): "מלבד חטאת הכפרים ועלת התמיד ומנחתה ונספיהם", ואחר כך אילו ואיל העם. רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר: אחד קרב עם תמיד של שחר, וששה קריבין עם תמיד של בין הערבים.

טו. ויום טוב עשה לאוהביו. ומעשה בישמעאל בן קמחית, שיצא לדבר עם המלך ערבי, ונתזה צינורא מפיו, ונפלה על בגדיו, נכנס אחיו ושמש תחתיו בכהונה גדולה, ראתה אמן של אלו שני כהנים גדולים ביום אחד.

עושין, מפני אלכסנדרין, שהיו מתלשין בשערו, ואמרין לו: 'טול וצא! טול וצא!' יקרי ירושלים מלוין אותו עד סכה ראשונה. עשר סכות בתוך שנים עשר מילין היו; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: תשע סכות בתוך עשרה מילין היו. רבי יוסי אומר: חמש סכות בתוך עשרה מילין, היו מערבין מזו לזו. אמר רבי יוסי בן רבי יהודה: יכולני אני לעשותן שתי סכות.

טז. שאלו את רבי אליעזר: הרי שחלה שעיר המשתלח, מהו להרכיבו? אמר להם: יכול הוא להרכיב את אחרים, חלה משלחו, מהו לשלחו ביד אחר? אמר להם: כך תהיו בשלום אני ואתם, דחאוהו ולא מת, מהו שירד אחריו וימיתנו? אמר להם: בן יאבדו כל אויביך ה' (שופטים ה, לא). וחקמים אומרים: חלה שעיר - מרפיבו, חלה משלחו ביד אחר, דחאוהו ולא מת - ירד אחריו וימיתנו.

יז. שעיר המשתלח, אף על פי שאין מטמא בגדים - מטמא אוכלין ומשקין; דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: אין מטמא אוכלים ומשקים, מפני שהוא חי, ואין חי מטמא אוכלין ומשקין. מאמתי מטמא בגדים? משיצא מחומת ירושלים; דברי רבי מאיר. ורבי יהודה אומר: משעה שיגיע לצוק. רבי שמעון אומר: משעת דחיתו לצוק.

יח. פרים הנשרפים, אף על פי שאין מטמאין בגדים - מטמאין אוכלין ומשקין; דברי רבי מאיר. ושעיר המשתלח - אין מטמא אוכלין ומשקין, מפני שהוא חי, ואין חי מטמא אוכלין ומשקין. מאמתי מטמאין בגדים? משיצאו מחומת ירושלים; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: משיצאת האור. רבי שמעון אומר: משיצית האור ברבן.

יט. היכן שורפין אותן? בבית הדשן הגדול, חוץ לירושלים, לצפונה של

<p>23 Feb</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>כה 25</p>	<p>בבלי: סנהדרין סח ירושלמי: חגיגה ג תוספתא: פסחים י ב"ר: שמואל ב ד-ח רמב"ם: טומאת אוכלין ד</p>	<p>נץ החמה..... 6:39 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:23 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:19 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:53</p>	<p>עלות השחר..... 5:26 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:47 סו"ז תפלה - מג"א... 9:55 שקיעה..... 5:40</p>
<p>24 Feb</p>	<p>שני Monday</p>	<p>כו 26</p>	<p>בבלי: סנהדרין טט ירושלמי: חגיגה ד תוספתא: שקלים א ב"ר: שמואל ב ט-י רמב"ם: טומאת אוכלין ה</p>	<p>נץ החמה..... 6:37 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:23 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:18 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:54</p>	<p>עלות השחר..... 5:24 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:47 סו"ז תפלה - מג"א... 9:54 שקיעה..... 5:41</p>
<p>25 Feb</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>כז 27</p>	<p>בבלי: סנהדרין ע ירושלמי: חגיגה ה תוספתא: שקלים ב ב"ר: שמואל ב יא-יב רמב"ם: טומאת אוכלין ו</p>	<p>נץ החמה..... 6:36 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:22 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:17 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:56</p>	<p>עלות השחר..... 5:23 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:46 סו"ז תפלה - מג"א... 9:53 שקיעה..... 5:42</p>
<p>26 Feb</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>כח 28</p>	<p>בבלי: סנהדרין עא ירושלמי: חגיגה ו תוספתא: שקלים ג ב"ר: שמואל ב יג-יד רמב"ם: טומאת אוכלין ז</p>	<p>נץ החמה..... 6:34 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:21 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:17 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:57</p>	<p>עלות השחר..... 5:21 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:45 סו"ז תפלה - מג"א... 9:53 שקיעה..... 5:44</p>
<p>27 Feb</p>	<p>המישי Thursday</p>	<p>כט 29</p>	<p>בבלי: סנהדרין עב ירושלמי: חגיגה ז תוספתא: יומא א ב"ר: שמואל ב טו-טז רמב"ם: טומאת אוכלין ח</p>	<p>נץ החמה..... 6:33 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:20 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:16 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:58</p>	<p>יום כפור קטן עלות השחר..... 5:20 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:44 סו"ז תפלה - מג"א... 9:52 שקיעה..... 5:45</p>
<p>28 Feb</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>ל 30</p>	<p>בבלי: סנהדרין עג ירושלמי: חגיגה ח תוספתא: יומא ב ב"ר: שמואל ב יז-יח רמב"ם: טומאת אוכלין ט</p>	<p>Rosh Chodesh Adar נץ החמה..... 6:31 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:19 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:16 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:59</p>	<p>א' דראש חודש אדר עלות השחר..... 5:18 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:43 סו"ז תפלה - מג"א... 9:52 שקיעה..... 5:46</p>
<p>1 Mar</p>	<p>שב"ק Shabbos</p>	<p>א 1</p>	<p>בבלי: סנהדרין עד ירושלמי: חגיגה ט תוספתא: יומא ג ב"ר: שמואל ב יט-כ רמב"ם: טומאת אוכלין י</p>	<p>Sabbos Shkolim, Rosh Chodesh Adar נץ החמה..... 6:30 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:18 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:15 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:00</p>	<p>תרומה, שקלים, ב' דראש חודש אדר עלות השחר..... 5:17 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:42 סו"ז תפלה - מג"א... 9:51 שקיעה..... 5:47</p>

ווען א מענטש איז פרייליך א גאנצן טאג, איז אים גרינג אראפצונעמען א צייט
אין טאג זיך אויסצורעדן זיין הארץ צום אייבערשטן. (שיחות הר"ן סימן כ')